

บทที่ 4

ช่างภาพเชิงสุนทรีย์: การครอบงำและการต่อรอง ทางวัฒนธรรมผ่านภาพถ่ายท่องเที่ยว

โดยปกติเมื่อกล่าวถึง คำว่า “สุนทรีย์” ในการรับรู้ของคนทั่วไป มักจะเข้าใจไปในทำนองที่ว่า เรื่องทางสุนทรีย์นั้นเป็นเรื่องของพรสวรรค์ (gift) ที่เกิดขึ้นเฉพาะกับบุคคล/กลุ่มคนเพียงกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง แต่ในทัศนะของ บุรีดิเยอ นั้น มองและตั้งคำถามกับเรื่องของ “สุนทรีย์” ว่า เรื่องของ “สุนทรีย์” นั้นอาจไม่ได้มีที่มาจากเรื่องของพรสวรรค์ แต่มีความเกี่ยวข้องกับศักยภาพ การสั่งสมทุนชนิดต่าง ๆ ทั้งทุนทางเศรษฐกิจ ทุนทางวัฒนธรรม ทุนทางสังคม และทุนทางสัญลักษณ์ ดังนั้น การศึกษาช่างภาพเชิงสุนทรีย์ที่จะนำเสนอในบทต่อไปนี้ จึงเป็นการศึกษาเพื่อที่จะพิสูจน์ให้เห็นว่า ความเป็นช่างภาพเชิงสุนทรีย์นั้น เกิดขึ้น/มีที่มาจากการสั่งสมทุนและกลยุทธ์ของทุนในรูปแบบใดได้บ้าง

โดยนอกจากงานวิจัยชิ้นนี้จะพิสูจน์ให้เห็นถึงที่มาของความเป็นช่างภาพเชิงสุนทรีย์ผ่านศักยภาพการสั่งสมทุนชนิดต่าง ๆ แล้ว การศึกษาในครั้งนี้ยังวิเคราะห์ต่อไปอีกด้วยว่า ความเป็นช่างภาพสุนทรีย์ดังกล่าว ได้ถูกแสดงออกผ่านการประกอบสร้างความหมายลงในภาพถ่ายท่องเที่ยว (text/message) ประเภทวิวทิวทัศน์ของอำเภอสังขละบุรี ในฐานะภาพตัวแทนแห่งความหมายได้อย่างไร

ทั้งนี้การวิเคราะห์ในบทนี้จะนำไปสู่การตอบใจห้การวิจัยที่ว่า ทุนทางวัฒนธรรม (Cultural Capital) ของกลุ่มผู้ทำหน้าที่ถ่ายภาพที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งทุนทางวัฒนธรรมของช่างภาพเชิงสุนทรีย์ มีผลต่อการครอบงำและการต่อรองเชิงอำนาจอย่างไรในพื้นที่ของภาพถ่ายท่องเที่ยว ซึ่งข้อมูลและการวิเคราะห์ในลำดับถัดไปนี้ จะเป็นข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เจาะลึกด้วยข้อคำถามแบบมีโครงสร้างจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นช่างภาพเชิงสุนทรีย์ ประกอบกับข้อมูลที่ได้จากการสังเกตทั้งแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วมในขณะที่ช่างภาพเชิงสุนทรีย์เหล่านั้นถ่ายภาพ ตลอดจนไปถึงข้อมูลในส่วนของการถอดรหัสความหมาย (decode) ที่ปรากฏในภาพถ่าย ซึ่งมีรายละเอียดที่จะนำเสนอดังต่อไปนี้

ช่างภาพเชิงสุนทรีย์ “วอ”

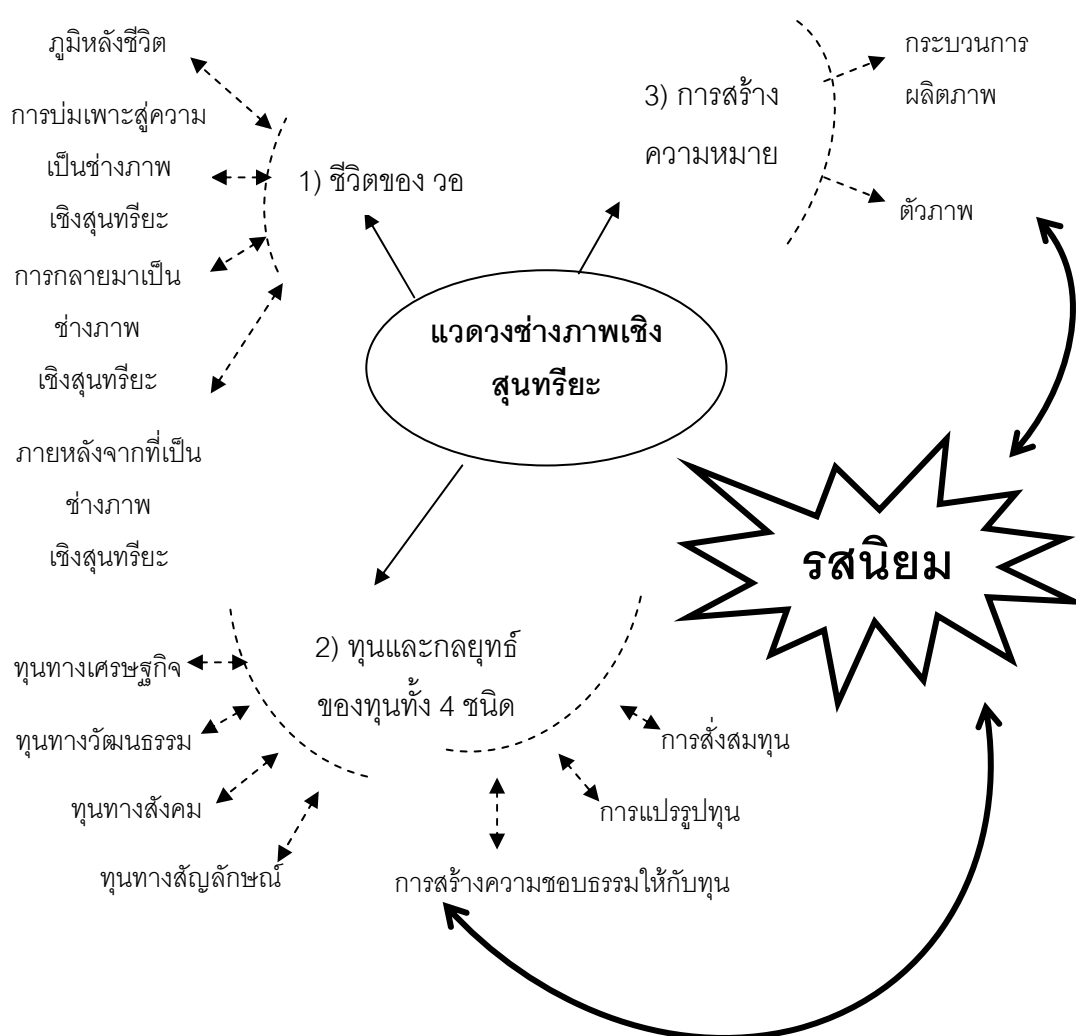
1. ชีวิตของ “วอ” แบ่งได้เป็น

- ภูมิหลังชีวิต
- การบ่มเพาะสู่ความเป็นช่างภาพเชิงสุนทรีย์

- การกลายมาเป็นช่างภาพเชิงสุนทรีย์ะ
 - ภายหลังจากที่เป็นช่างภาพเชิงสุนทรีย์ะแล้ว
2. ทุนและกลยุทธ์ของทุนทั้ง 4 ชนิด
 3. การสร้างความหมายผ่านภาพตัวแทน

ภาพที่ 4.1

การนำเสนอข้อมูลในแวดวงของช่างภาพอาชีพ “วอ”

ที่มา: จากการสรุปรวบยอดทางความคิดของผู้วิจัย จากการวิเคราะห์ข้อมูลตามแนวคิดของปีแอร์ บูร์ดิเยอ

ชีวิตของ “วอ”:

ภูมิหลังชีวิต

วอ หนุมใหญ่ใจดี เชื้อชาติไทย สัญชาติไทย วัย 55 ปี (เกิด พ.ศ. 2497 ในช่วงเวลาที่ยังกล่าวได้ว่าสถานการณ์ของสื่อในขณะนั้น ยังไม่เป็นอุตสาหกรรมเต็มตัวมากนักเมื่อเทียบกับอุตสาหกรรมของสื่อในปัจจุบัน) บิดา เป็นชาวจีนแต้จิ๋ว ที่เดินทางด้วยเรือสำเภาจากจีนแผ่นดินใหญ่เข้ามาตั้งรกรากในเมืองไทย โดยได้มาขึ้นฝั่งที่ท่าเรือวัดยานนาวา¹ ตรงจุดที่มีเรือสำเภาจำลอง²จอดอยู่ ส่วนมารดาของ วอ นั้นเป็นคนอำเภอบางน้ำเปรี้ยวจังหวัดฉะเชิงเทรา

วอ เป็นคนกรุงเทพฯ โดยกำเนิด เกิดและเติบโตในครอบครัวคนจีนแถววัดสุทธิวราราม ถนนเจริญกรุง วอ มีพี่น้อง 7 คน วอ เป็นพี่คนโต ชีวิตของ วอ ในวัยเด็กนั้นเข้ารับการศึกษารั้งแรก

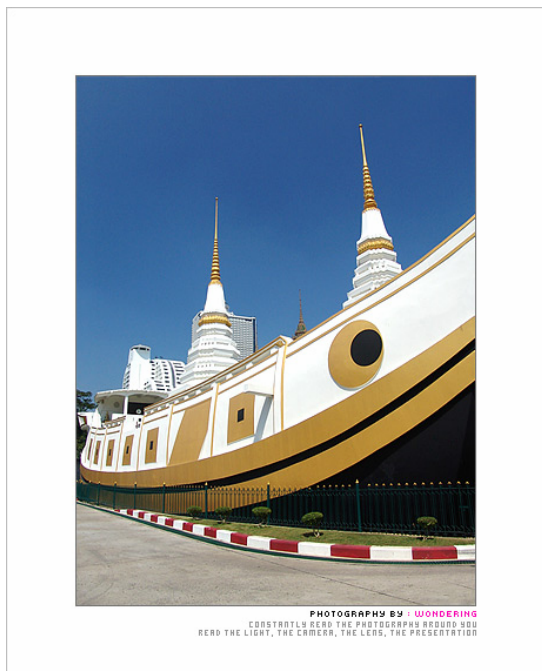
¹วัดยานนาวา พระอารามหลวงชั้นตรีชนิดสามัญตั้งอยู่ที่ 1648 ถนนเจริญกรุง แขวงยานนาวา เขตสาทร กรุงเทพมหานคร ได้รับการขึ้นทะเบียนประกาศเป็นโบราณสถานตามประกาศราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 15 มีนาคม พ.ศ. 2526 ถือเป็นวัดโบราณอายุเก่าแก่กว่า 200 ปี

²เรือสำเภาหรือพระสำเภาพระเจ้าเจดีย์ลำที่จอดอยู่นี้ ตั้งอยู่ในวัดยานนาวา เดิมชื่อวัดคอกควาย เป็นวัดเก่าสันนิษฐานว่าสร้างในสมัยอยุธยาตอนกลาง แต่ไม่ปรากฏนามผู้สร้าง ต่อมาในสมัยกรุงธนบุรี (ประมาณปี พ.ศ. 2319) พระบาทสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานนามใหม่ว่า วัดคอกกระบือ การสร้างเรือสำเภาจำลองขึ้นเป็นพระราชประสงค์ของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 3 ที่ต้องการจะสร้างพระสถูปเจดีย์ขึ้นที่วัดนี้ เพื่อเป็นอนุสรณ์ในการที่พระองค์ทรงใช้เรือสำเภาขนส่งสินค้าไปทำมาค้าขายถึงเมืองจีนและประเทศต่างๆ ประกอบกับพระองค์ทรงรำลึกในพระธรรมเวสสันดรชาดก ตอนที่พระเวสสันดรทรงตรัสเรียกภรรยาและชาติให้อุทิศตน เพื่อร่วมกับพระบิดาสร้างมหาจุฬาลงกรณ อันจักเป็นเสมือนเรือสำเภาใหญ่พามนุษยชาติข้ามโอฆะสงสารไปสู่พระนิพพาน จากพระราชประสงค์นี้เองจึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สร้างพระสถูปเจดีย์แบบใหม่ขึ้น เป็นสำเภาจีนมีพระเจดีย์ 2 องค์ อยู่บนเรือ พร้อมกับทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ราชทานนามจากวัดคอกกระบือเป็น วัดญาณนาวาราม มีความหมายว่า ญาณอันเป็นพาหนะคู่ดังสำเภาข้ามโอฆะสงสาร ต่อมาภายหลังชื่อจึงได้เลื่อนมาเป็น วัดยานนาวา ที่มีความหมายใกล้เคียงกับชื่อเดิมคือ วัดอันมีพาหนะคู่สำเภาในการที่จะนำพาเวไนยสัตว์ให้ข้ามพ้นโอฆะสงสาร (Wondering, สืบค้นเมื่อวันที่ 22 สิงหาคม 2551, จาก http://www.expert2you.com/view_article.php?art_id=2571)

ที่โรงเรียนโกศลวิทยา ซึ่งเป็นโรงเรียนสอนภาษาจีนใกล้ ๆ วัดดอน และเป็นวัดที่อยู่ในละแวกเดียวกันกับวัดยานนาวา วอ มีโอกาสได้เรียนรู้ภาษาจีนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จนถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จากนั้น ย้ายมาศึกษาต่อที่โรงเรียนวัดราชสิงขรตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ถึงปีที่ 7 โดยเรียนวิชาต่าง ๆ ทั้งภาษาไทย ภาษาอังกฤษ รวมถึงได้มีโอกาสเรียนและสอบนักธรรมตรีอีกด้วย และนั่นจึงเป็นที่มาของความรู้ ความสามารถทางด้านภาษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งความรู้ ความสามารถในการอ่าน เขียนภาษาจีน ทั้งภาษาจีนกลาง ภาษาจีนแต้จิ๋ว และแมนดาริน ซึ่งเป็นภาษาเพื่อการติดต่อสื่อสารที่ วอ ใช้อยู่เป็นประจำในการติดต่องานและธุรกิจการค้า ควบคู่ไปกับการเรียนรู้ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และความรู้ในทางธรรมะไปด้วยพร้อม ๆ กัน องค์ความรู้ความสามารถทางด้านภาษาของ วอ จึงมีลักษณะที่หลากหลาย (variety) กล่าวคือ มีความรู้ ความสามารถทั้งภาษาไทย ภาษาจีน (จีนกลาง จีนแต้จิ๋ว) และภาษาอังกฤษ ดังข้อความตอนหนึ่งที่ วอ ได้เล่าให้ผู้วิจัยฟังว่า

ภาพที่ 4.2

เรือสำเภาพระเจดีย์ วัดยานนาวา

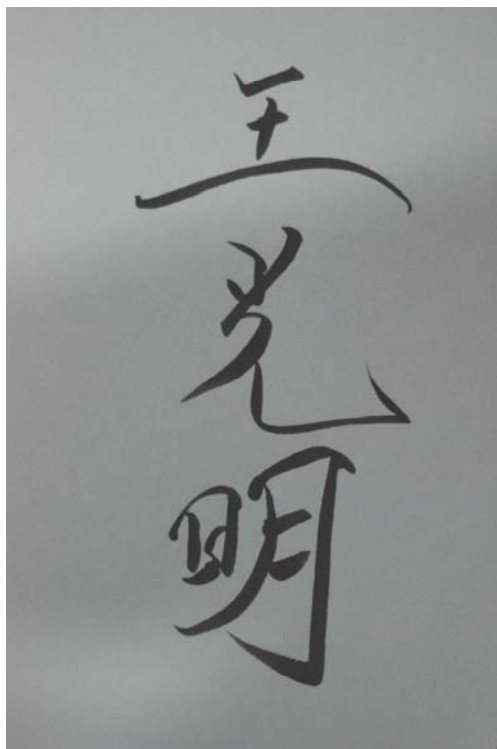
ที่มา: เรือสำเภาวัดยานนาวา, สืบค้นเมื่อวันที่ 26 สิงหาคม 2551, จาก

<http://www.pantip.com/cafe/gallery/topic/G2693874/G2693874-0.jpg>, และ

<http://www.trekkingthai.com/webboard/trip/7604.jpg>

พ่อ มาจากเมืองจีน มาขึ้นที่วัดยานนาวา ที่ตรงที่มีเรือสำเภา นั้นแหละเรือสำเภาที่คุณเห็น ๆ กันอยู่ในปัจจุบันนี้ละ มันเป็นเรื่องจริง พ่อผมก็มาขึ้นตรงนั้น แล้วผมก็คนแถวนั้นแหละ แถววัดสุทธิวราราม แถวข้างวัดยานนาวา... ตอนเด็ก ๆ ผมก็เรียนอยู่ที่โรงเรียนโกศล แถววัดดอน ผมได้เรียนภาษาจีนอยู่ที่โรงเรียนโกศลนี้เป็นเวลา 4 ปี แล้วก็ใช้ความรู้ภาษาจีนที่ได้จากการเรียนตอนเด็กมาจนถึงบัดนี้ก็ได้เรียนเพิ่ม คือ พ่อเป็นแล้วเราก็ได้มีโอกาสติดต่อ พูดคุย เวลาไปเมืองนอก ไปสั่งของ ก็ต้องพูด ต้องเขียนเป็นภาษาจีน การได้ฝึกบ่อย ๆ ก็จะทำให้เราไม่ลืม ส่วนมากเด็กรุ่นเดียวกับผมที่เรียนมามันคืนครูไปหมดแล้ว คืนไปตั้งแต่ ป.1 ถึง ป.4 เพราะหลังจาก ป.5 มันก็ไม่ได้เรียนแล้วด้วยสิ เปลี่ยนไปเรียนไทย-อังกฤษแล้ว ที่นี้ผมเอง ยังได้มีโอกาสฝึกเขียนลายมืออยู่บ่อย ๆ อยู่ว่าง ๆ ก็ได้ฝึกเขียน ฝึกคัด คุณจะเห็นว่า เมื่อก่อนนี้มีพู่กันสำหรับเขียนภาษาจีน แต่เดี๋ยวนี้ไม่มีแล้ว ผมก็ต้องไปซื้อมาจากเมืองนอก คือ มันเป็นปากกาที่มีหัวเป็นพู่กัน ซึ่งคุณลักษณะของปากกาหัวพู่กันก็คือ ตัวปากกา สามารถกดน้ำหนักบังคับให้เกิดเป็นเส้นหนัก เส้นเบาได้ ซึ่งการคัดลายมือ หรือการเขียนตัวอักษรจีน มันคือศิลปะอย่างหนึ่ง ตัวหนังสือบางตัว คุณคัดแค่ตัวเดียว คุณสามารถขยายได้เป็นล้าน คือ เขียน/คัดแล้วตัวหนังสือมันเหมือนมีชีวิต เพราะคำในหนังสือจีนเป็นคำที่มาจากรูปภาพในชีวิตจริง แล้วคนจีนก็นำเอารูปภาพจริงเหล่านั้นมาแปลงเป็นภาษา ซึ่งคำในภาษาจีนจะมีอยู่หลายหมื่นตัว ซึ่งผมว่าการเรียนรู้คำในภาษาจีนนั้นยากกว่าการเรียนรู้คำในภาษาอังกฤษเยอะ แต่เอากันจริง ๆ เราก็ใช้คำในภาษาจีนแค่เพียง 3-4 พันตัว ซึ่งถ้าคุณเป็นสัก 2 พันตัว หรือไปซื้อวิดีโอชุด ยันจื๋อง มาฝึกได้ คุณก็จะสบายปรือเลย (วอ, สัมภาษณ์, 7 มกราคม 2551)

ภาพที่ 4.3
ชื่อจีนของ วอ เป็นภาษาจีน¹

การศึกษาในระบบของ วอ ต้องมาหยุดชะงักลงแค่ ป.7 จากเหตุการณ์ไฟไหม้บ้าน ชีวิตในช่วงวัยเรียนของ วอ จึงต้องหยุดชะงักลงไปพร้อม ๆ กับการก้าวเข้าสู่ชีวิตการทำงานโดยปริยาย

“หลังจากจบ ป.7 ที่วัดราชสิงขรใหม่ ๆ ไฟไหม้บ้าน ก็เลยไม่ได้เรียน คือ ทำงานมาตั้งแต่จบ ป.7 ใหม่ ๆ ไปสุทธิโกโตนใหม่หมด ก็ไม่ได้ไปขอใบใหม่ ไม่ได้ซีเรียส ก็ทำงานมาตั้งแต่ตอนนั้นถึงตอนนี้” (วอ, สัมภาษณ์, 7 มกราคม 2551)

ชีวิตการทำงานของ วอ เริ่มต้นเมื่อเขาอายุได้ 15 ปี โดยภายหลังจากเหตุการณ์ไฟไหม้บ้านในครั้งนั้น ทำให้ วอ ต้องย้ายไปอยู่กับญาติที่ต่างจังหวัด ที่ขายส่งเสื้อผ้า²ไปทั่วประเทศ

¹ ชื่อดังกล่าว คัดลายมือโดย วอ

² เสื้อผ้าในที่นี้ คือ เสื้อยืด เสื้อเชิ้ต กางเกงใน ชุดกีฬา และการขายส่งเสื้อผ้าในสมัยนั้น คือ การขับรถตู้ตระเวนไปตามแผงขายเสื้อผ้าตามจังหวัดต่าง ๆ

วอ ทำหน้าที่เป็นทั้ง เสมียน คนทำบัญชี และเป็นเด็กติดรถขายส่งเสื้อผ้าไปด้วยพร้อม ๆ กัน ซึ่งการเป็นเด็กติดรถขายส่งเสื้อผ้านี้เอง เป็นสิ่งที่ทำให้ วอ ได้มีโอกาสเดินทางท่องเที่ยวทั่วประเทศ

งานแรกที่เริ่มทำก็คือ ทำงานวิ่งต่างจังหวัด คือ ออกมาถึง เราก็ไปอยู่กับญาติที่ต่างจังหวัด เพราะเราไฟไหม้ ไปอยู่บ้านชั่วคราวก็รู้อะไร ก็เลยไปอยู่กับญาติญาติวิ่งต่างจังหวัด คือ ขายส่งเสื้อผ้าไปทั่วประเทศ ก็เลยเป็นเด็กติดรถ เป็นเสมียนบัญชี ก็คือ ไปส่งของ ขายของด้วย แล้วก็ไปเที่ยวทั่วประเทศตั้งแต่อายุ 10 กว่า พร้อมไปกับการทำงาน เพราะเวลาเราไปทำงาน เราก็จะแวะตามตลาดที่มีแผงขายเสื้อผ้า แล้วเราก็จะลงไปคุยว่าเค้าต้องการอะไรบ้าง พอลงไปครั้งหน้าเราก็จะเอาเสื้อผ้าที่เค้าต้องการเหล่านั้นไปส่ง แล้วก็เก็บเงิน คือ ในรถตู้ที่ใช้เดินทางไปจะมีเสื้อยืด กางเกงใน เสื้อกีฬา มีหมด คือ คุณจะเอาอะไรก็ไปถามร้านค้าที่เค้าเปิดแผงว่า คุณจะเอาอะไร เาก็โหล ผกก็จด ๆ แล้วก็ไปส่ง แล้วก็เก็บเงิน (วอ, สัมภาษณ์, 7 มกราคม 2551)

วอ ยอมรับว่า การได้เป็นเด็กติดรถขายส่งเสื้อผ้าของญาติเดินทางไปทั่วทุกหนแห่งในประเทศไทย นอกจากจะเป็นการเรียนรู้งานด้านการค้าขายแล้ว การเป็นเด็กติดรถขายส่งเสื้อผ้าดังกล่าวยังเป็นการปลูกฝังให้เขาเป็นคนรักและชื่นชอบการเดินทางท่องเที่ยวอย่างชนิดที่เรียกว่า "ซึมเข้าสาวยเลือด" การท่องเที่ยวทำให้ วอ ได้มีโอกาสพบปะผู้คนมากมายหน้าหลายตา อีกทั้งยังทำให้ วอ ได้มีโอกาสเห็นทัศนียภาพตามแหล่งท่องเที่ยวประจำจังหวัดที่สวยงามอีกด้วย

"คือ ชอบเที่ยวแล้วก็เห็นอะไรสวย ๆ มาเยอะ แล้วก็เจอคนมาเยอะมาก ตั้งแต่เด็กแล้ว คือ ตั้งแต่ตอนเราจบ ป.7 อายุ 15 ก็ไปวิ่งต่างจังหวัดอยู่ 4-5 ปี ก็ไปมาทั้งหมดแล้ว เรียกว่า ตอนไปหนองคายยังนั่งซาเล้งเลย เชียงใหม่ ทางใต้ ทางเหนือ อีสานไปหมด" (วอ, สัมภาษณ์, 7 มกราคม 2551)

หลังจากเป็นเด็กติดรถขายส่งเสื้อผ้าเดินทางไปค้าขายทั่วทุกสารทิศอยู่ประมาณ 4-5 ปี วอ เริ่มเบื่อและรู้สึกอึดอัดกับงานดังกล่าว จึงย้ายไปอยู่กับลุงแถวอำเภอไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี ซึ่งในขณะนั้นลุงของ วอ เป็นหลวงปู่โรงสีข้าวแห่งหนึ่ง ลุงจึงได้ฝากให้ วอ ทำงานตำแหน่งผู้ช่วยหลวงปู่¹ ช่วยแบ่งเบาภาระของตน หน้าที่ประจำของ วอ ในขณะนั้นก็คือ คอยดูแลตรวจสอบบัญชีและคอยตรวจนับการขึ้นลงข้าวสารของพวกกรรมกร

¹ ความหมายในภาษาไทย ก็คือ ผู้จัดการ

หลังจากทำมา 4 ปี ก็เริ่มที่จะเบื่อในการวิ่งต่างจังหวัด ก็เลยย้ายไปอยู่กับลุงที่อำเภอ ไทรน้อย ลุงก็คือ พี่สาวของแม่ ลุงเป็นหลวงจ้อยอยู่โรงสีแห่งหนึ่ง ผมก็ได้ไปอยู่โรงสีช่วยลุง คือ เป็นเสมียน เป็นอะไรต่าง ๆ ดูแลเรื่องการเงิน ดูแลเวลาจับกังมันขึ้นลงข้าวสาร เราก็ต้องจดนับอะไรอย่างนี้ แล้วก็ทำบัญชีบดุล คือ ทำบัญชีบดุลโรงสีช่วยลุง พอลุงไม่อยู่ เราก็เป็นผู้จัดการแทนลุง เวลาลุงไปต่างประเทศอะไร เราก็ทำหน้าที่แทนลุง เรียกว่าแทนมาตั้งแต่เด็ก ๆ หรืออย่างถ้าเวลาชาวนาเอาข้าวมาขาย เราก็ต้องชั่งว่า น้ำหนักเท่าไร ก่อนจะขายต้องเอาข้าวมาให้เราบด ตีราคาว่า ข้าวมันแห้งหรือเปียก ถ้าแห้งก็ให้ราคาดีหน่อย ถ้าข้าวเปียก พอเปียกปั๊บสีแล้วมันก็จะมีแต่ปลายข้าว ก็จะได้ ราคาถูกหน่อย เรียกว่า คุณตั้งแต่ตอนซื้อเข้า จนถึงตอนสีออก สีออกก็ต้องเอาตัวอย่าง ข้าวมาขายที่กรุงเทพฯ เรือมันก็จะล่องเข้ามา เรือที่มันท้องกลม ๆ ก็จะเป็นเรือกลไฟ ลากเข้ามาส่งที่กรุงเทพฯ กรุงเทพฯ ก็จะส่งออกนอกอีกทีหนึ่ง มันเป็นเรื่องจักรที่เป็น แบบนี้ ก็ทำมาก็สนุกดี (วอ, สัมภาษณ์, 7 มกราคม 2551)

พอตกตอนเย็น กิจกรรมที่ วอ ชอบทำและทำอยู่เป็นประจำก่อนที่จะมาถ่ายรูปก็คือ การนั่งกินน้ำชาพร้อม ๆ กับการรับดู/ส่องพระเครื่อง จากเจ้าแกโรงสีที่มักจะนำเอาพระเครื่อง ราคาหลายหมื่นบาทมาให้ วอ ส่องดู การรับส่องดูพระเครื่องในตอนเย็นของทุกวันดังกล่าวนั้น นอกจากจะเป็นการสนองตอบความชอบ ความสนใจส่วนตัวของ วอ แล้ว ยังถือเป็นการส่งเสริมทุนทางวัฒนธรรม/ทุนความรู้ในการดูพระ (เครื่อง) ตามหลักการของเขียนพระเครื่อง พร้อม ๆ กับการขยายเครือข่ายสังคมไปด้วยในตัว ซึ่งการดูพระดังกล่าว หากมองในแง่มุมของการถ่ายภาพแล้ว ก็คือการปูพื้นฐานในเรื่องของการฝึกใช้สายตาเพ่งมองไปยังวัตถุที่ขนาดเล็ก มีรายละเอียดมากนั่นเอง

ผมเอง ชอบดูพระเครื่องมาก่อนถ่ายรูป คือ ชอบมาตั้งแต่อายุ 20 กว่า ตอนที่ทำงานที่บางบัวทอง พอตกตอนเย็น มันก็จะมีเจ้าแกโรงสี เอาพระมาให้ดู ซึ่งลำพังเราทำงานกินเงินเดือนพันกว่าบาท จะมีโอกาสเช่าพระแพง ๆ ไหม ? เราก็ใช้วิธีอยู่ในวงน้ำชาหย่า¹ เจี้ยะเต้² ขอเค้าดู วิธีขอเค้าดูก็คือ ยืมทั้งพระยืมทั้งกล่องเลย คือ พระบางองค์หลาย ๆ แสน พระสมเด็จพระบางองค์เป็นล้านเนี่ย คุยกันไป กินน้ำชาไป แล้วก็ขอเค้าส่องดู การที่ได้ดู ก็ได้เห็นของแท้มาตลอดตั้งแต่เด็ก แล้วทำให้เราได้มีโอกาสได้ของฟลุ๊คทีหลัง ถ้าเกิดคนไม่รู้เราก็ได้ ส่องก็คือมันเป็นการฝึกสังมประสบการณ์เข้า

¹ หย่าชา เป็นภาษากวางตุ้ง แปลเป็นไทยได้ว่า ต้มชา (หย่า = ต้ม, ชา =ชา) ในบางครั้งการหย่าชา ยังหมายรวมไปถึงกินต้มชาและน้ำชา

² ความหมายในภาษาไทย คือ การกินน้ำชา

มาทุกวัน เพราะถ้าคุณไม่ได้ดูของแท้ โอกาสที่คุณจะไปซื้อพระปลอมก็เยอะแยะ แต่ถ้าคุณดูของแท้บ่อยแล้วมันง่าย

ผมลืมเล่าไปว่า ตอนสมัยอยู่วัดราชสิงขร ป.5, ป.6, ป.7 ผมเคยสอบได้นักธรรมตรี นักธรรมตรีเข้าใจไหม ? นักธรรมตรี คือ การเรียนเกี่ยวกับพุทธประวัติและธรรมของพระที่เค้าสอบพร้อมนักเรียน คือ พระก็ต้องสอบธรรมตรี ธรรมโท ธรรมเอก นักเรียนก็มีธรรมตรี ธรรมโท ธรรมเอกเหมือนกัน ตอนนั้นเราอยู่ ป.5 พระวัดราชสิงขรก็จะมาสอนทุกวันอาทิตย์ เพราะฉะนั้นเค้าจึงเรียกว่าโรงเรียนพุทธศาสนวันอาทิตย์ แล้วผมก็สอบนักธรรมตรีได้ตั้งแต่สมัยรู้สึก็จะ ป.5 หรือ ป.6 มูลเหตุที่ผมไปเรียนก็คือ ผมสนใจไปเรียนเอง เพราะวันอาทิตย์จะว่าง แล้วผมก็คิดว่า เรามีโอกาสเรียนก็น่าจะเรียน เรียนแล้วก็สอบ การที่จะเป็นนักธรรมศึกษาจะต้องใส่ชุดขาว สมัยก่อนถ้าเป็นผู้ชายก็กางเกงขาสั้นสีขาว ส่วนถ้าเป็นผู้หญิงก็กระโปรงสีชมพู พอเราเรียนปั๊บเนี่ย ถ้าพูดถึงว่าเราไปบวชพระเราก็สามารถอัปเดตเลย ไม่ต้องไปสอบธรรมตรี ธรรมโทอะไร คือ เราสามารถเอาใบนี้ไปสอบชั้นเปรียญได้ไง เพราะตรี โท เอก ก็เท่ากับเปรียญหนึ่ง ซึ่งเปรียญทั้งหมดมี 9 ประโยค คือ ถ้าเราได้นักธรรมตรีเนี่ย สิ่งที่เราได้เปรียบเด็กคนอื่นก็คือ เราจะมีความรู้ทางพุทธประวัติ กับธรรมเยอะกว่าเด็กทั่วไป เพราะพวกนี้บางทีในโรงเรียนเค้าไม่ได้สอน มันลึกมาก คือ พุทธประวัติเนี่ย พระเค้าจะรู้มาก แล้วเค้าก็มาสอน (วอ, สัมภาษณ์, 7 มกราคม 2551)

หลังจากเป็นผู้ช่วยหลวงปู่โรงสี่ข้าวได้ 4 ปี วอ ก็ย้ายกลับมาอยู่ที่บางบัวทอง มาเป็นหลวงปู่ช่วยลุง ซึ่งในขณะนั้นลุงของ วอ ได้มาเปิดร้านขายอุปกรณ์เครื่องเหล็กอยู่แถวย่านบางบัวทอง ขายเหล็กแผ่น เครื่องน็อต สังกะสี อะไหล่รถยนต์ รวมไปถึงพวกอุปกรณ์ก่อสร้าง พวกตะปู สีทาบ้าน ฯลฯ

พออยู่โรงสี่ 4 ปี ก็ย้ายกลับมาที่บางบัวทอง พอลุงเลิกทำงานโรงสี่ ก็ย้ายมาเปิดร้านขายอุปกรณ์แถวบางบัวทอง ผมก็ตามมาช่วยลุงเพราะสมัยนั้นลูกเค้าก็ยังเด็กอยู่ เราก็เลยได้มาขายเครื่องเหล็ก ชีวิตผมมันเปลี่ยนทุก 4 ปี มาขายพวกเหล็กแผ่น น็อต สังกะสี อะไหล่รถยนต์ ทำทุกอย่าง รวมถึงอุปกรณ์ก่อสร้างด้วย ต่างจังหวัดร้านมันจะรวมหมดเลย อุปกรณ์รถยนต์ อุปกรณ์ก่อสร้าง อุปกรณ์เหล็ก พวกน็อต พวกตะปู มันขายหมด สีทาบ้าน เค้าหมดเลย ผมทำหน้าที่เป็นผู้จัดการช่วยลุง แล้วก็ทำหน้าที่มาสั่งของในกรุงเทพด้วย (วอ, สัมภาษณ์, 7 มกราคม 2551)

จากภูมิหลังชีวิตที่พลิกผันจากเหตุการณ์ไฟไหม้บ้านในครั้งนั้น ทำให้ วอ ต้องดิ้นรน ขวนขวายเพื่อปากท้อง และนำพาชีวิตให้อยู่รอดด้วยการเดินทางจากชีวิตการเรียนในระบบเข้าสู่

เส้นทางของการทำงาน ซึ่งในทัศนะของผู้วิจัยมองว่า สิ่งต่าง ๆ ที่ วอ ได้รับจากช่วงชีวิต ทั้งชีวิตการเรียนในระบบของโรงเรียน และชีวิตของการทำงานสู่ชีวิตตั้งแต่ในวัยเยาว์ ไม่ว่าจะเป็นการสั่งสมทุนความรู้ทางด้านภาษาจีน ไทย อังกฤษ การสั่งสมทุนความรู้ทางพุทธศาสนา การได้มีโอกาสสัมผัสกับการใช้ชีวิตเป็นหลงจู๊ผู้จัดการร้านค้าขายส่งเสื้อผ้าตามต่างจังหวัด การได้มีโอกาสเป็นผู้ช่วยผู้จัดการโรงสี ตลอดจนถึงประสบการณ์จากการส่งพระนั้น ล้วนแล้วแต่เป็นกระบวนการสั่งสมทุนที่มีบทบาทสำคัญต่อการบ่มเพาะสู่ความเป็นช่างภาพเชิงสุนทรีย์ะทั้งสิ้น

ด้วยเหตุนี้ในทัศนะของผู้วิจัยจึงมองว่าแท้จริงแล้ว การถ่ายภาพ/การสั่งสมต้นทุนทางด้านสุนทรีย์ภาพได้เริ่มเข้าสู่ชีวิตของ วอ ตั้งแต่ตอนที่เขายังเป็นเด็ก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงวัยเรียนจากการมีโอกาสได้รู้ศิลปวัฒนธรรมแบบจีนผ่านทางภาษาทั้งภาษาพูดและภาษาเขียน/การคัดลายมือด้วยพู่กันจีน รวมไปถึงจากการได้มีโอกาสเห็นภาพถ่ายขาว-ดำจากฝีมือการถ่ายภาพของครูชาวจีนผู้ซึ่งเป็นทั้งครูและนักถ่ายภาพไปด้วยในขณะเดียวกัน

ชีวิตของ “วอ”: การบ่มเพาะสู่ความเป็นช่างภาพเชิงสุนทรีย์ะ

การบ่มเพาะสู่ความเป็นช่างภาพเชิงสุนทรีย์ะเท่าที่ วอ จำได้นั้น เกิดขึ้นใน 2 ลักษณะ คือ เกิดมาจากการที่มีใจรัก และชื่นชอบที่จะเดินทางท่องเที่ยวไปยังที่ต่าง ๆ (การท่องเที่ยวชักนำ/นำพาไปสู่การถ่ายภาพ) ซึ่งความชอบในการเดินทางท่องเที่ยวดังกล่าว เกิดขึ้นจากชีวิตงานการเป็นเด็กติดรถขายส่งเสื้อผ้าของตัว วอ เองที่เอื้อให้เขาได้มีโอกาสเดินทางไปค้าขายต่างถิ่น ต่างแดน ทำให้มีโอกาสได้ไปยังสถานที่ท่องเที่ยวที่อยู่ตามจังหวัดต่าง ๆ และได้พบเห็นสิ่งที่สวยงามส่งผลทำให้ วอ ชื่นชอบเอาบรรยากาศ ตลอดจนความรื่นรมย์ต่าง ๆ ที่ได้รับการขับรถเดินทางไปยังสถานที่เหล่านั้น จนในท้ายที่สุดเกิดมีความคิดที่อยากจะหัดถ่ายภาพ และนั่นจึงนำมาสู่การพกพากล้องถ่ายรูปติดตัวไปกับการเดินทางด้วยทุกครั้ง (ความเป็นช่างภาพเชิงสุนทรีย์ะเกิดขึ้นคู่ขนานไปกับชีวิตของงานประจำที่ทำอยู่) จะเห็นได้ว่าช่วงชีวิตของการบ่มเพาะสู่ความเป็นช่างภาพเชิงสุนทรีย์ะของ วอ การถ่ายภาพเป็นแค่กิจกรรมที่เกิดควบคู่ไปกับการออกเดินทางค้าขายไปตามจังหวัดต่าง ๆ ในลักษณะของกิจกรรมยามว่างหรืองานอดิเรก (hobby) เท่านั้น การถ่ายภาพยังไม่ได้เป็นกิจกรรมหลัก หรือเป็นวิชาชีพที่สามารถสร้างงานสร้างรายได้เหมือนอย่างเช่นในยุคปัจจุบันที่อุตสาหกรรมทางด้านสื่อมีพัฒนาการแห่งความก้าวหน้าและเติบโตไปอย่างมากจากบรรยากาศในช่วงเริ่มแรกที่เป็นแค่ช่วงของการก่อตัวด้านอุตสาหกรรมสื่อนั่นเอง

การถ่ายภาพเริ่มแทรกเข้ามาตั้งแต่ตอนที่ผมอยู่บางบัวทองแล้ว ตอนนั้นผมอายุ 20 เศษ เพราะว่าตอนเราทำงานสองที่ ก็ล่อเข้าไปแปดปีแล้ว พอมาอยู่บางบัวทองก็อายุ 20 เศษ ๆ พออายุ 20 เศษ ๆ บ๊ีบ สมัยนั้นพอหนุ่มแล้วเราก็ชอบท่องเที่ยวไป ที่บางบัวทอง ก็จะมีแก๊งค์เพื่อน ๆ ที่มีรถกระบะ เราก็เป็นหัวหน้าแก๊งค์ เป็นหัวโจก ก็คือ พาเค้า เพราะว่าเนื่องจากเราเคยเดินทางออกต่างจังหวัดเยอะ เราก็จะรู้แหล่งเยอะ ก็พาเค้าไป เพชรบูรณ์บ้าง อะไรบ้าง รถกระบะก็คือ เอาของบ้านไป เป็นรถกระบะที่ไม่มีหลังคานะ คือ ถ้าฝนตกก็ต้องหลบเอา พอระหว่างที่พาไป เราก็ได้ถ่ายรูปไป (วอ, สัมภาษณ์, 7 มกราคม 2551)

ส่วนอีกเหตุการณ์หนึ่งที่ทำให้ตัวเขาได้มีโอกาส เรียนรู้และพัฒนาศักยภาพด้านการถ่ายภาพอย่างจริงจังก็คือ การได้ไปเจอข้อความในหนังสือพิมพ์ไทยรัฐที่ลงประกาศเปิดอบรมการถ่ายภาพที่วิทยาเขตเทคนิคกรุงเทพ¹ ด้วยความคิดที่อยากจะหัดถ่ายภาพ เพื่อที่จะเก็บสะสมความทรงจำที่น่าประทับใจ (วรนนท์ ชัชวาลทิพากร, 2548, น. 153) จึงตัดสินใจสมัครเข้ารับการอบรมในคอร์สดังกล่าว แม้จะต้องเจอกับอุปสรรคความยากลำบากในการเดินทางจากย่านบางบัวทองมาเรียนที่แถวซอยสวนพลู ซึ่งถือว่าไกลมากในสมัยนั้น และจากภาระงานประจำที่ทำอยู่ทุกวันในขณะนั้น จนแทบจะหาเวลาว่างหรือวันหยุด²ไม่ได้ ก็ไม่ได้ทำให้ วอ รู้สึกท้อแท้แต่อย่างใด

แล้วก็ระหว่างนั้นที่ทำงานก็ได้เจอในหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ มันมีลงประกาศว่า จะมีการสมัครอบรมถ่ายภาพของเทคนิคกรุงเทพ พุงมหาเมฆ แก่ประชาชนทั่วไปในภาคฤดูร้อน เราก็สมัครเลย การเดินทางจากบางบัวทองมาถึงจังหวัดนนทบุรี คุณรู้ไหมว่ามันต้องใช้ที่ต่อ สมัยนั้นทางก็ไม่ค่อยดี คุณต้องนั่งรถเมล์จากอำเภอบางบัวทองมาที่ท่าน้ำจังหวัดนนทบุรี หนึ่งต่อ แล้วก็นั่งเรือข้ามฟากมาที่ศาลากลางจังหวัดนนทบุรีอีกต่อหนึ่ง จากนั้นก็นั่งรถจากท่าน้ำนนท์มาที่ใกล้กับเทคนิคกรุงเทพ เพราะว่าแถวนั้นยังไม่มีรถจากนนท์มาถึงเทคนิคไ้ จากนั้นก็ต้องมาต่อรถเมล์อีกต่อหนึ่ง เรียกว่า ต้องนั่งรถเมล์จากท่าน้ำมาสองต่อ กว่าจะมาถึงเทคนิคกรุงเทพ ใช้เวลาเดินทางทั้งหมดประมาณ 3 ชั่วโมงครึ่ง

¹ ปัจจุบันได้รับการยกฐานะเป็นมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล กรุงเทพฯ วิทยาเขตเทคนิคกรุงเทพฯ และยังคงเปิดสอนในหลักสูตรด้านการถ่ายภาพ วิทยาเขตเทคนิคกรุงเทพฯ จัดว่าเป็นสถาบันการศึกษาที่มีชื่อเสียงในฐานะผู้ผลิตบุคลากรด้านการถ่ายภาพที่มีชื่อเสียงและได้รับการยอมรับแห่งหนึ่งในประเทศไทย

² ร้านค้าขายของต่างจังหวัดในสมัยที่ วอ ทำงานอยู่那儿 วอ เล่าว่า โดยส่วนใหญ่ตามปกติร้านค้าจะไม่ปิด จะเปิดขายทุกวัน

เป็นอย่างต่ำ นี่พูดถึงวาระไม่ติดนะ แล้วเราก็ต้องตื่นตั้งแต่ตี 5 แล้วก็หุ่ย กว่าจะมาถึง
เทคนิคกรุงเทพเราก็ถึงวงนอนแล้ว เพราะว่ามันไกลมาก เรียนที่เทคนิคกรุงเทพก็เฉพาะ
วันเสาร์ วันอาทิตย์ (วอ, สัมภาษณ์, 7 มกราคม 2551)

จากการตัดสินใจเข้าคอร์สอบรมด้านการถ่ายภาพในครั้งนั้นเอง ทำให้ วอ ได้มีโอกาส
พบกับปรมาจารย์ด้านการถ่ายภาพของเมืองไทย อย่างน้อย 3 ท่าน¹ คือ อาจารย์พูน เกษจำรัส²
อาจารย์อาภรณ์ ประยูรสุข และ อาจารย์สุมิตรา ชันตยาภรณ์ และอีกหลายท่านในฐานะของช่างภาพ
และอาจารย์ผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญตลอดจนประสบการณ์ทางด้านการถ่ายภาพ โดยเฉพาะ
อย่างยิ่งอาจารย์พูน เกษจำรัส นั้น เป็นที่รับรู้กันในแวดวงของคนถ่ายภาพโดยทั่วไปว่า ท่านเป็นผู้ที่
มีความสามารถทางด้านการถ่ายภาพเป็นอย่างมาก ผลงานภาพถ่ายโดยส่วนใหญ่นั้นมีทั้งแนว
อนุรักษศิลปวัฒนธรรม แนวสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ ซึ่งตัว วอ เองก็ไม่เคยรู้ตัวมาก่อนว่าจะได้
เรียนกับบรมครูด้านการถ่ายภาพทั้ง 3 ท่านนี้

เพราะเราดูในหนังสือพิมพ์เราก็ไม่รู้ว่าเป็นใคร รู้แต่เพียงว่า เนื่องจากเราเป็นคนชอบ
เที่ยว แล้วก็คิดว่าถ้าเรามีความรู้เรื่องถ่ายรูป มันน่าจะได้เก็บรูปที่ดี หรือสิ่งที่ต่างที่
เราได้พบเห็นเหล่านี้มา เพราะเวลาเราไปแล้วได้เจอรูปสวย แต่ว่าก็ยังถ่ายได้ไม่ดี
เท่าที่ควร พอมาเจอเค้ามีประกาศเรียนถ่ายภาพ ก็เลยคิดว่าถ้าได้มาเรียนคงจะถ่ายรูป
ดีขึ้น ก็เลยมาเรียน มาสมัครที่เทคนิคกรุงเทพ ซึ่งตอนนั้นก็รู้ว่าอาจารย์คือใครเลย
เพราะเรามาตอนนั้นมาสมัครในฐานะเด็กใหม่ สมัครเสร็จก็มาเรียนเลย จากการเรียน
ถึงได้รู้ว่าคนที่สอนเรา คือ อาจารย์พูน อาจารย์สุมิตรา และก็อาจารย์อาภรณ์ ประยูรสุข
(วอ, สัมภาษณ์, 7 มกราคม 2551)

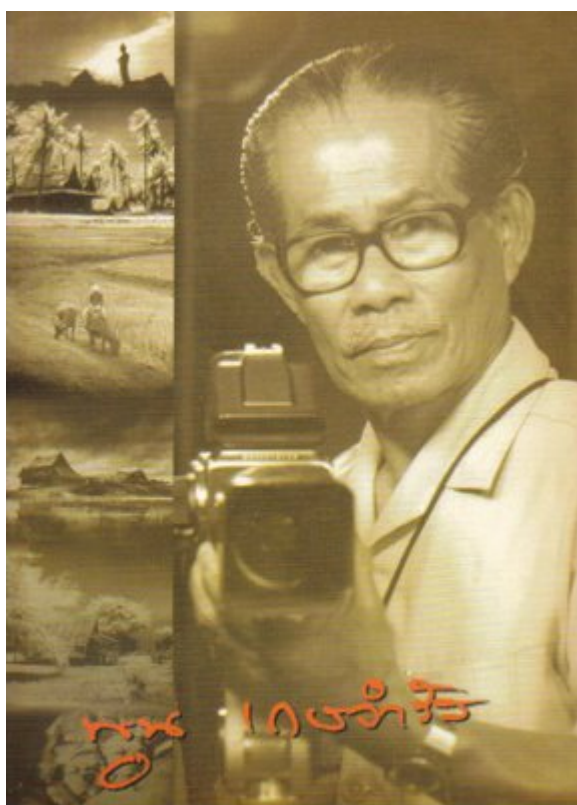
¹ แนวทางการถ่ายภาพของอาจารย์ทั้ง 3 ท่าน จากคำบอกเล่าของ วอ นั้นจะมีรูปแบบ
การประกอบสร้างความหมายที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน คือ การถ่ายภาพแบบพิศเจริญ ซึ่งแนว
การถ่ายภาพแบบพิศเจริญนั้น ตามนิยามความหมายของ เซาว์ จงมันคงที่ได้กล่าวไว้ในวิทยาสาร
ถ่ายภาพ ก็คือ ภาพถ่ายที่ดูแล้วให้ความรู้สึกสวยงาม ดูแล้วเกิดความเพลิดเพลิน เข้าทำนองยิ่งพิศ
ยิ่งเจริญแก่สายตา ซึ่งคำว่า พิศเจริญ นั้นเป็นคำเทียมเสียงมาจากคำว่า Pictorial นั่นเอง

² ศิลปินแห่งชาติสาขาศิลปะทัศนศิลป์ (ศิลปะภาพถ่าย) พ.ศ. 2531 และบุคคลดีเด่นแห่งชาติ
สาขากาพัฒนาสังคม (ด้านศิลปะภาพถ่าย) พ.ศ. 2533

ภาพที่ 4.4

ภาพหน้าปกหนังสือ อนุสรณ์พูน เกษจำรัส

อาจารย์ถ่ายภาพคนแรกในชีวิตของ วอ

ที่มา: อนุสรณ์ พูน เกษจำรัส (น. ปก), โดย พูน เกษจำรัส, 2540, กรุงเทพฯ: เยลโล่การพิมพ์.

วอ เล่าถึงความทรงจำที่ได้รับจากการเข้าอบรมด้านการถ่ายภาพในครั้งนั้นว่า การเรียนการสอนเป็นไปในส่วนของเนื้อหาเป็นไปอย่างเข้มข้น และเขาจริงจังในภาคปฏิบัติเมื่อต้องออกภาคสนามเพื่อไปถ่ายภาพ และสำหรับตัว วอ เองแล้ว เขาได้รับการอบรมถึง 4 ครั้ง จากชั้นเบื้องต้น ขั้นสูง ภาพสี โฆษณา (วรันทน์ ชัชวาลทิพากร, 2548, น. 153)

สมัยนั้นในการเรียนเสาร์ อาทิตย์ ก็จะมีโหดมากคือ จะต้องเข้าไปล้างฟิล์ม ทำรูปที่เทคนิคกรุงเทพ ถ้าเป็นการล้าง-อัด ฟิล์มและภาพขาว-ดำ ผมก็จะใช้วิธีซื้อฟิล์ม 100 ฟุตมาตัด มันก็ตกม้วนหนึ่งประมาณไม่น่าเกิน 20 กว่าบาท เพราะสมัยก่อนฟิล์มม้วนหนึ่งก็ตกประมาณหกเจ็ดร้อย เราก็โหลดได้ 20 ม้วน ถ่ายแล้วก็เอามาล้าง ไปเทสต์ครั้งแรก ๆ ก็ไปถ่ายแถวเทคนิคกรุงเทพก่อน แล้วก็ได้ออกภาคสนามก็แถวบางปู ที่

นกกางนวลบางปู คือ เรียนที่นั่นไม่ได้จบเพียงคอร์สเดียว เหมือนในหนังสือ¹ที่ว่า คอร์สแรก คือ เบื้องต้น คอร์สที่สอง คือ ขั้นสูง คอร์สที่สาม คือ ภาพสี เข้าไปถึงทำภาพสีได้เลย คอร์สที่สี่ คือ โฆษณา คือ เราได้เรียนสี่คอร์สที่เทคนิคกรุงเทพ โดยเรียนแบบเป็นประชาชนภาคฤดูร้อน ไม่ได้เรียนแบบนักเรียนโดยทั่วไป นักเรียนเค้าต้องเรียนกันเป็นปี เราเรียนแค่เสาร์-อาทิตย์ เสาร์-อาทิตย์ ประมาณแค่รู้สึกเพียง 3 เสาร์ หรือสี่เสาร์น่าจะจบคอร์ส คอร์สหนึ่งก็ประมาณเดือนหนึ่ง ประมาณ 4 ครั้ง แล้วเราก็เรียนทีละคอร์ส ทีละคอร์ส (วอ, สัมภาษณ์, 7 มกราคม 2551)

โดยภายหลังจากที่ผ่านการอบรมด้านการถ่ายภาพทั้ง 4 คอร์สแล้วช่างภาพ วอ จึงตัดสินใจสมัครเข้าเป็นสมาชิกสมาคมถ่ายภาพแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ในปี 2524 การตัดสินใจเข้าเป็นสมาชิกของสมาคมถ่ายภาพฯ ทำให้ วอ มีโอกาสเข้าร่วมทำกิจกรรมกับสมาคม และมีโอกาสส่งภาพเข้าประกวด แพ้บ้าง ชนะบ้าง แต่อาศัยความขยันอดทน ไม่ย่อท้อ จนสามารถเข้าสู่ขั้นแนวหน้าของทั้ง 3 สมาคม คือ สมาคมถ่ายภาพแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ สโมสรสยามคัลเลอร์สโลดส์ และสมาคมถ่ายภาพกรุงเทพ และนับตั้งแต่บัดนั้น วอ ก็ยังคงพัฒนาฝีมือ และส่งภาพเข้าประกวดเรื่อยมา

พอหลังจากจบสี่คอร์สปี ก็เพิ่งรู้ว่า ที่เทคนิคกรุงเทพนี้ เมื่อก่อนเป็นที่ตั้งของสมาคมถ่ายภาพแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ปัจจุบันก็ยังเป็นที่ตั้งอยู่นะ มีป้ายติดอยู่ข้าง ๆ รั้ว เห็นไหม คุณต้องไปถ่ายข้างรั้ว มันเขียนว่า สมาคมถ่ายภาพแห่งประเทศไทย เป็นป้ายไม้ คุณต้องถ่ายป้ายรั้วนี้มาเลย ปัจจุบันที่ทำการก็ยังอยู่ที่นี้แหละ อยู่ที่เทคนิค เพียงแต่ว่านายกแต่ละคน ก็คือ ย้ายไปจัดที่โรงแรม สมัยก่อนผมก็ไปเข้าสมาชิกที่เทคนิคกรุงเทพตลอดตอนแรก ๆ (วอ, สัมภาษณ์, 7 มกราคม 2551)

เล่ามาถึงจุดนี้ วอ ยอมรับว่าเหตุการณ์ที่เปิดหนังสือพิมพ์ไทยรัฐเจอคอลัมน์อบรมถ่ายภาพในวันนั้นเป็นเรื่องบังเอิญอย่างที่สุดสำหรับตัวเขา ที่ทำให้เขาได้มีโอกาสเข้ามาเรียนหลักวิชาการถ่ายภาพจากสถาบันการศึกษาที่เปิดสอนวิชาถ่ายภาพอย่างเป็นทางการเป็นจริงและเป็นเรื่องเป็นราว โดยคณาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิ และมีประสบการณ์ทางด้านการถ่ายภาพ

ก็เรื่องบังเอิญจริง ๆ ตอนนั้นผมไม่รู้จักใครเลยที่จะมาสอนผม คือ รู้แต่ว่าเค้าเปิดอบรมถ่ายภาพภาคฤดูร้อน วันเสาร์-อาทิตย์ อะไรอย่างเนี่ย เราก็คิดว่าวันเสาร์-อาทิตย์เราขอลงมาเรียนเค้าก็คงไม่น่าอะไร ซึ่งเอาเข้าจริงลุงเค้าก็ไม่ว่าอะไรเรา เค้าก็ยังสนับสนุนให้เราเรียนอีกด้วย (วอ, สัมภาษณ์, 7 มกราคม 2551)

¹ หนังสือสุขสนุกกับการถ่ายภาพ

อย่างไรก็ดีในทัศนะของผู้วิจัย เชื่อว่า “ความบังเอิญ” ดังกล่าวจะไม่สามารถเกิดขึ้นได้เลย หากวอไม่ได้เป็นผู้ที่มีทุนความรู้หรือมีความสงสัยใคร่รู้ในเรื่องของการถ่ายภาพและภาพถ่ายท่องเที่ยวมาก่อน ถึงแม้ วอ จะยืนยันอย่างหนักแน่นว่า ความสนใจด้านการถ่ายรูปของเขานั้นเป็นความสนใจที่เกิดมาจากความมีใจรักของเขาแต่เพียงอย่างเดียว ในช่วงขณะที่ทำงานอยู่แถวบางบัวทอง โดยที่คนในครอบครัวของ วอ นั้นไม่มีผู้ใดที่มีพื้นฐานความรู้ด้านการถ่ายภาพหรือสนใจหรือทำงานเกี่ยวกับการถ่ายภาพมาก่อนเลยก็ตาม

ดังนั้นผู้วิจัยจึงพยายามซักถามต่อเพื่อให้แน่ใจอีกครั้งว่า มีเหตุการณ์ในช่วงชีวิตของวอ ช่วงใดหรือไม่ที่ความคิดเรื่องการถ่ายภาพ หรือความสนใจด้านการถ่ายภาพได้รับการถ่ายทอดปลูกฝัง ติดตัวมา ก็พบข้อมูลที่น่าสนใจยิ่งว่า เมื่อย้อนกลับไปในช่วงวัยเด็กของ วอ เมื่อครั้งยังเรียนอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-4 ที่โรงเรียนโกศลวิทยายน¹ สิ่งหนึ่งที่ได้กลายเป็นภาพประทับฝังอยู่ในเบื้องลึกของความทรงจำของ วอ นั่นก็คือ ภาพขาว-ดำของครูชาวจีน 2 ท่าน² ที่มีชื่อว่า อาจารย์จางฉี และอาจารย์บั้งซ่งหยิน² ซึ่งต่อมาในภายหลัง วอ ถึงจะมารู้ว่าผลงานภาพถ่ายของครูชาวจีนทั้งสองท่านถือได้ว่ามีชื่อเสียงโด่งดังมากในขณะนั้น ผลงานภาพถ่ายของครูชาวจีนสองท่านนั้นติดอยู่ที่บอร์ดของโรงเรียน โดยภาพที่ วอ จำได้ติดต่อก็คือ ภาพถ่ายขาว-ดำที่นำเสนอเรื่องราวการเดินทางไปโรงเรียนของนักเรียน ด้วยเทคนิคแสงเงาและเส้นนำสายตาซึ่งถือได้ว่าเป็นเทคนิคที่เรียบง่าย แต่ประทับฝังเข้าไปในหัวแห่งความคิดคำนึงของ วอ อยู่เรื่อยมา

ในครอบครัวผม พ่อ แม่หรือคนในครอบครัวไม่เคยมีใครถ่ายรูปมาก่อนเลย ผมถ่ายรูปเพราะใจมันรัก มันชอบ แล้วก็แบบว่า ถ้าจำไม่ผิดกล้องตัวแรกของผม คือ กล้องที่ผมซื้อ ยี่ห้อ อีฟาคิท 100 ซีดำ ซื้อมาตัวหนึ่ง แกรมฟิล์มม้วนหนึ่ง เป็นกล้องพลาสติกเหมือนโลโมในปัจจุบัน ใส่ฟิล์ม 135 (วอ, สัมภาษณ์, 7 มกราคม 2551)

¹ปัจจุบันอาจารย์ทั้งสองท่านได้เสียชีวิตลงแล้ว

²จากคำบอกเล่าของ วอ อาจารย์จางฉีเป็นทั้งอาจารย์สอนหนังสือและเป็นทั้งนักถ่ายภาพ ส่วนอาจารย์บั้งซ่งหยินนั้นเป็นทั้งอาจารย์ เป็นนักถ่ายภาพและเป็นอาจารย์ผู้คุมสารวัตรนักเรียนซึ่งเป็นอาจารย์ที่ดุมาก

ภาพที่ 4.5

กล้องถ่ายภาพสัญชาติเยอรมัน ยี่ห้ออั๊กฟา 100

กล้องตัวแรกในชีวิต วอ ที่ใช้ถ่ายภาพ

ที่มา: Afa 100, สืบค้นเมื่อวันที่ 25 สิงหาคม 2551, จาก <http://uts.cc.utexas.edu/~ifex534/cameras/agfa100.jpg>

แต่สิ่งที่ฝังหัวอยู่ตลอดสมัยเรียนโกศลก็คือ ได้เห็นรูปศิลปะของอาจารย์ซึ่งเป็นอาจารย์ที่ดังมาก ผมก็ไม่รู้ว่าเค้าดัง ติดอยู่ที่บอร์ดที่โรงเรียน ยกตัวอย่างอย่างอาจารย์จางฉิน กับอาจารย์ปังซังหยิน คือ สองคนนี่ เค้าใช้ Rolleiflex ถ่าย คือ ทวินส์เลนส์ (twin lens) แล้วรูปของเค้าเนี่ย มันจำติดตาตั้งแต่สมัยเราเรียนโกศล เพราะอะไร? เพราะว่า โกศล เป็นโรงเรียนที่ใหญ่มาก มีนักเรียนสองพันกว่าคน มีสนามบาสหลายแห่ง มีโต๊ะปิงปอง เป็นร้อย เราไปโรงเรียนเนี่ย เค้าจะติดรูปถ่ายขาว-ดำ ติดอยู่ที่บอร์ด ทำให้เราฝังหัว ตั้งแต่เด็ก เอ๊ะ หูยรูปอะไรมันถ่ายเป็นขาว-ดำสวยมากเลย แล้วก็แบบว่า เค้าถ่ายรูปง่าย ๆ คือ ถ่ายรูปเส้นทางโรงเรียนที่แตก ๆ มีรอยเส้นนำสายตา แล้วก็จะมีแสงพุ่งมา มีเด็กกำลังเดินไปโรงเรียน ซึ่งเป็นรูปง่าย ๆ แต่เราก็ได้ฝังหัวตั้งแต่เด็กว่า เอ๊ะรูปพวกนี้ เรายังดูไม่เป็น เพราะตอนนั้นเพิ่งจะแปดเก้าขวบ มันก็เอ๊ะ มันสวยดีวะขาว-ดำ หรือ อย่างรูปนกนางนวล เพราะเค้าชอบถ่ายรูปนกนางนวล เค้าถ่ายมาเค้าก็เอามาติดไว้ ที่บอร์ดหน้าโรงเรียน ทำให้เราโอ้ ได้ดูรูปมาตั้งแต่อายุ 10 กว่าขวบ ได้เห็นรูปพวกนี้ มาตั้งแต่เด็ก คือ ได้ดูรูปพวกนี้แล้วประทับใจ (วอ, สัมภาษณ์, 7 มกราคม 2551)

วอ ยังเล่าประสบการณ์ที่ประทับใจในช่วงจบการศึกษาจากโรงเรียนโกศลวิทยาว่า อาจารย์ปังซังหยินนั้น เป็นคนถ่ายรูปติดบัตรเพื่อนำเอาไปติดที่โบสถ์ ซึ่งสิ่งที่ วอ จำได้อย่างแม่นยำ

ก็คือ กล้องที่ใช้ถ่ายภาพติดบัตรนั้น เป็นกล้องถ่ายภาพยี่ห้อ Rolleiflex¹ ซึ่งเป็นกล้องถ่ายภาพที่ช่างภาพอาชีพชั้นนำทั่วโลกให้การยอมรับ ในประสิทธิภาพการทำงานของตัวกล้องตลอดจนคุณภาพของภาพถ่ายที่ได้รับ ส่วนสถานที่ถ่ายนั้นก็ใช้ได้ทุนโรงเรียน ราคาของรูปติดบัตรดังกล่าวอยู่ที่ไหลละ 8 บาท

ภาพที่ 4.6

กล้องสะท้อนภาพเลนส์คู่ (Twin-lens) สัญชาติเยอรมัน ยี่ห้อ Rolleiflex

กล้องประจำกายของครูชาวจีนที่ วอ จำได้ติดตา

ที่มา: (ซ้าย) Rolleiflex Camera, สืบค้นเมื่อวันที่ 25 สิงหาคม 2551, จาก

http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/a/a0/Rolleiflex_camera.jpg/443px-Rolleiflex_camera.jpg, 25 Aug, 2008,

(ขวา) Rollei35C, สืบค้นเมื่อวันที่ 25 สิงหาคม 2551, จาก http://www.cosmonet.org/camera/rollei35c_fb.jpg

¹ปัจจุบันนอกจากกล้องดังกล่าวยังได้รับความนิยมจากผู้ทั่วโลกด้วยเหตุผลทางด้านสมรรถภาพ และคุณภาพที่ได้รับจากตัวกล้องแล้ว กล้อง Rolleiflex ดังกล่าวยังได้รับความนิยมในฐานะของสะสมสุดคลาสสิกอีกด้วย

มองในแง่นี้จึงกล่าวได้ว่า การบ่มเพาะสู่ความเป็นช่างภาพเชิงสุนทรีย์ของ วอ นั้น ไม่ได้เกิดจากมูลเหตุจูงใจ (inspiration) ส่วนตัว คือ ความชอบและหลงใหลกับการได้มีโอกาสเดินทางท่องเที่ยวถ่ายภาพเท่านั้น เพราะจากข้อมูลข้างต้นทำให้สามารถบอกได้ว่า “เมล็ดพันธุ์แห่งความเป็นสุนทรีย์” ทางด้านการถ่ายภาพของ วอ นั้น แท้จริงได้ถูกบ่มเพาะและฝังรากมาตั้งแต่เขายังเป็นนักเรียนอยู่ที่โรงเรียนโกศลวิทยา ถึงแม้ วอ จะบอกว่าที่บ้านหรือครอบครัวไม่มีใครสนใจในการถ่ายภาพเลยก็ตาม แต่อย่างน้อยครอบครัวก็มีส่วนผลักดันให้ วอ ได้มีโอกาสเข้าศึกษาในโรงเรียนลูกหลานคนจีนที่เปรียบเสมือนสถาบันบ่มเพาะทางศิลปะและวัฒนธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งศิลปะและวัฒนธรรมแบบจีนที่ถูกถ่ายทอดออกมาทางภาพถ่ายจากอาจารย์ชาวจีนสองท่าน รวมไปถึงอุปกรณ์การถ่ายภาพในระดับมืออาชีพที่อาจารย์ชาวจีนใช้ก็นำเป็นแบบอย่าง หรือเป็นต้นแบบ (role model) ให้ วอ ได้เจริญรอยตามทั้งในเรื่องของศาสตร์และศิลป์ของการถ่ายภาพขาว-ดำ ที่เน้นและให้ความสำคัญในเรื่องเกี่ยวกับการวัดแสง การดูทิศทางแสง ตลอดจนการจัดวางองค์ประกอบด้านการถ่ายภาพ รวมไปถึงการเลือกใช้อุปกรณ์ด้านการถ่ายภาพซึ่งจะได้กล่าวถึงในส่วนถัดไป

ชีวิตของ “วอ”: การ “กลายมาเป็น” ช่างภาพเชิงสุนทรีย์

ตามความเข้าใจของ วอ นั้น ความเป็นช่างภาพเชิงสุนทรีย์ของเขา เริ่มขึ้นภายหลังจากที่ วอ ได้สมัครเข้าเป็นสมาชิกสมาคมถ่ายภาพแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ประเภทของสมาชิกที่สมัครก็คือ สมาชิกตลอดชีพ หมายเลข 1341 การเข้าสมาคมนี้นอกจากจะเป็นการเปิดโอกาสให้ วอ ได้พบปะกับผู้คนหลากหลายอาชีพ ที่มีความสนใจในเรื่องของการถ่ายภาพร่วมกันแล้ว ยังเปิดโอกาสให้ วอ ได้ร่วมทำกิจกรรมต่าง ๆ ของสมาคม ซึ่งหนึ่งในหลายกิจกรรม¹ ที่สมาคมถ่ายภาพฯ แห่งนี้จัดให้มีขึ้นอยู่เป็นประจำก็คือ การจัดประกวดภาพถ่ายในแต่ละเดือน ซึ่ง วอ ได้เริ่มส่งภาพประกวดประเภทเอกรงค์เป็นครั้งแรก เมื่อ พ.ศ. 2525 การส่งภาพเข้าประกวดครั้งแรกของเขาในครั้งนั้น ได้รับรางวัลชมเชยจากสมาคมถ่ายภาพฯ ทำให้เขามีกำลังใจส่งภาพเข้าประกวด

¹ นอกจากกิจกรรมการประกวดภาพถ่ายในแต่ละเดือนแล้ว ทางสมาคมถ่ายภาพฯ ยังจัดให้มีกิจกรรมท่องเที่ยวถ่ายภาพตามสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ เพื่อให้สมาชิกได้ฝึกทักษะตลอดจนพัฒนาฝีมือด้านการถ่ายภาพ ไปในตัว โดยภายหลังจากได้ภาพถ่ายจากการเดินทางไปเพิ่มพูนประสบการณ์ด้านการถ่ายภาพแล้ว ทางสมาคมก็จะจัดให้มีการวิจารณ์ภาพถ่ายของสมาชิกที่ถ่ายมาด้วย

อย่างต่อเนื่อง (สุมิตรา ชันตยาภักดิ์, 2548, น. 6-7) และนับตั้งแต่นั้นมาความเป็นช่างภาพเชิงสุนทรียะของ วอ ก็ได้รับการพัฒนาขึ้นเป็นลำดับ จนในที่สุดความสามารถของ วอ ก็เข้าสู่ขั้นแนวหน้าของทั้ง 3 สมาคม คือ สมาคมถ่ายภาพแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ สโมสรสยามคัลเลอร์สโกลด์ และสมาคมถ่ายภาพกรุงเทพ โดยภายหลังจากที่ได้รางวัลที่หนึ่งประจำปีของแต่ละสมาคมแล้ว วอ จึงจัดส่งเพื่อเปิดโอกาสให้คนรุ่นหลังได้มีโอกาสส่งภาพเข้าประกวดต่อไป ส่วนตัววอ เองนั้นก็เริ่มส่งภาพประกวดต่างประเทศ และนั่นเป็นที่มาของรางวัลที่เขาได้รับอย่างท่วมท้นมากมายนับไม่ถ้วน¹

พอเริ่มส่งประกวดแล้วได้รางวัลที่หนึ่งประจำปีของแต่ละแห่ง เราก็จะค่อย ๆ ถอยหลังออกมาให้คนรุ่นใหม่ได้มีโอกาสส่งภาพเข้าประกวดอีกต่อไป เพราะเราก็ไม่มีความจำเป็นที่จะต้องแข่งกับเด็กอีกต่อไป คือ ก็ให้คนรุ่นใหม่ได้มีโอกาสแล้วเราก็เริ่มส่งภาพไปประกวดที่เมืองนอกแทน ไปเริ่มส่งเมืองนอกตั้งแต่ปี น่าจะประมาณ 1984 (วอ, สัมภาษณ์, 7 มกราคม 2551)

วิธีการส่งภาพเข้าประกวดต่างประเทศของ วอ นั้น จะเลือกส่งภาพเข้าประกวดเฉพาะรายการใหญ่ ๆ และชาลอนที่ทาง สมาคมถ่ายภาพสหรัฐอเมริกา (The Photographic Society of America - PSA) รับรอง โดยได้รับคำแนะนำชี้แนะตลอดจนความช่วยเหลือต่าง ๆ จากเครือข่ายทางสังคมช่างภาพหลายคน เช่น คุณลุงชวณะ จามรมาน คุณลุงไพบูลย์ มุสิกโปดก คุณไพบูลย์ ศิลปะงามเลิศ คุณจีแสง แซ่ห่อง คุณยรรยง โอฟารชิน คุณอัมพร เกียรติกำจายขจร คุณเดโช บุรณบรรพต ฯลฯ (วรันทน์ รัชวาลทิพากร, 2548, น. 153) รวมถึงคุณลุงของ วอ เองด้วยเช่นกัน

¹ จิตต์ จงมั่งคั่ง ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ศิลปะภาพถ่าย) และนายกิตติมศักดิ์ สมาคมถ่ายภาพแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ เขียนคำนิยมถึง วอ ในหนังสือ สุขสนุกกับการถ่ายภาพ เกี่ยวกับรางวัลที่เขาได้รับอย่างน่าสนใจว่า “วอ นับเป็นคนไทยคนแรกของประเทศไทย ที่ได้ส่งผลงานของตนไปประกวดประชันกับสมาคมถ่ายภาพต่าง ๆ เกือบทั่วโลก และได้คว้ารางวัลมากมายเหลือคณานับ และล่าสุดได้รับการจัดอันดับ TOP-TEN อยู่อันดับที่ 1 ถึง 11 ปี จากการประกวดภาพถ่ายสโกลด์ส ประเพณีทองเที่ยว จากสมาคมถ่ายภาพสหรัฐอเมริกา (The Photographic Society of America). และเป็นคนไทยคนแรกเช่นกัน ที่ได้รับเกียรติสูงสุดโดยได้พิชิตดาว Galaxy ชั้นที่ 9 ในประเภทสโกลด์สแนวกพิศทอเรียล ของสมาคมถ่ายภาพแห่งสหรัฐอเมริกา ซึ่งข้าพเจ้าขอยืนยันว่าต้องใช้เวลาถึง 15 ปี ด้วยความแน่วแน่ มุ่งมั่น และอดทน จึงได้พิชิตดาวดวงนี้สำเร็จลงได้ ซึ่งยากกว่าผู้ปีนสู่ยอดเขา Everest ในเทือกเขาหิมาลัยที่สูงที่สุดในโลกเสียอีก”

ลืมนึกว่า พอได้เรียนหมดทุกคอร์สแล้ว ก็เริ่มรื้อวิชาไ้ ก็เลยซื้อเครื่องขยายขา-ดำ ราคาไม่กี่พันบาท ไปขอใช้ห้องน้ำใต้ถุนของลุง เพราะได้บันไดของตึกแถวส่วนใหญ่ จะมีห้องน้ำอยู่ข้างใต้ เราก็ไม่ต้องไปกั้นอะไรห้องมีตมมาก แคดับไฟแล้วก็อุดแสงนิดหน่อย แล้วก็ขยายตรงใต้ห้องน้ำเลย พออัดปั๊บ เราก็เริ่มรื้อวิชาอีกแล้ว เพราะตอนอัดที่บางบัวทองมันยาก กลางวันก็อัดไม่ได้ จะอัดได้ก็ต่อเมื่อเลิกงานแล้ว ทุ่มสองทุ่ม ถึงจะอัดได้ อัดออกมาแล้วก็ได้รูปไม่ค่อยดี เพราะว่าในห้องน้ำที่มันแคบ แล้วมันก็อยู่ใต้กระได การวางถาดน้ำยากก็ไม่ได้มาตรฐานอะ ซึ่งเมื่อห้องมีตมไม่ได้มาตรฐานแล้วรูปที่จะออกมาดีก็เป็นไปได้ยาก ผมเลยตัดสินใจก็มาเยี่ยมห้องมีตมอัดขยายของเพื่อนอัดขยาย บางทีก็มานอนแถวนี้เลย เพราะเวลาอัดแล้วมันเพลิน ถึงตอนเช้าเมื่อไหร่ก็ไม่รู้ตัว แถวพญาไท เพื่อนคนที่ว่าก็คือ คุณเหม่งตึง แซ่หลิมซึ่งเสียไปแล้ว เพื่อนคนนี้เคยได้รับรางวัลถ้วยพระราชทาน หรืออย่างเพื่อนอีกคนที่มห้องมีตมอยู่แถวลาดพร้าว ตอนผมสอบเกียรตินิยม เอ พี เอส ที ของสมาคมถ่ายภาพแห่งประเทศไทยฯ ผมก็ไปใช้ห้องมีตมที่นี้ ล้างอัดภาพขาว-ดำเองทั้ง 10 ใบ (ซึ่งเดี๋ยวนี้ร้านนี้เลิกไปแล้ว) ผมซื้อกระดาษมาจากเมืองนอกบ้าง ซื้อมือไทยบ้าง ซื้อมือหลายซองแล้วก็เอาไปอัด เพราะการสอบเกียรตินิยม ถ้าเราอัดเองมันจะแก้ไขรูปได้ดี และสมัยนั้นคนที่ตัดสินใจเกียรตินิยมเราล้วนแล้วแต่เป็นศิลปินแห่งชาติก็พาเข้าไป 2-3 คนเข้าไปแล้ว ก็คือ อาจารย์พูน ลุงไพฑูรย์ อาจารย์จิต คุณชนินทร์ แล้วก็น่าจะเป็นคุณไพจิตร หรือใครอีกคน เป็นระดับนายกสมาคม สมัยนั้นยากมาก แล้วเราก็ก็นั่งเป็นเด็ก ๆ เพิ่งจะอายุ 20 กว่า กว่าที่จะผ่านเนี่ยไม่ใช่เรื่องง่าย ๆ ต้องทำเอง เพราะสมัยก่อนพวกนี้เค้าเก่งห้องมีตมหมด ถ้าเราทำไม่ได้มันก็คือ ตก เดี่ยวนี้มันง่าย เดี่ยวนี้เด็กมันมีทั้งคอมพิวเตอร์ ทั้งอะไรมันช่วยได้เยอะ ไม่ต้องเข้าไปขยายเอง (วอ, สัมภาษณ์, 7 มกราคม 2551)

การพบปะกับบุคคลต่าง ๆ ในฐานะเครือข่ายทางสังคมที่กล่าวมาข้างต้นนี้ จะเกิดขึ้นไม่ได้หาก วอ ไม่ได้สมัครเข้าเป็นสมาชิกของสมาคมถ่ายภาพ ดังนั้น การก้าวเข้าสู่สมาชิกภาพของสมาคมถ่ายภาพต่าง ๆ จึงเป็นรูปแบบของการขยายเครือข่าย/กลุ่มทางสังคมของผู้ที่มีใจรักทางด้าน การถ่ายภาพให้มีโอกาสได้มาพบปะสังสรรค์แลกเปลี่ยน เรียนรู้ประสบการณ์ด้านการถ่ายภาพ ร่วมกัน ซึ่งการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ทางด้านการถ่ายภาพของ วอ นั้น มีลักษณะที่น่าสนใจ อยู่ตรงที่ว่า การพัฒนาฝีมือฝีมือทางด้านการถ่ายภาพของ วอ นั้น เกิดขึ้นควบคู่ไปกับการทำงานประจำในตำแหน่งหลงจู๊/ผู้จัดการของร้านค้า

การถ่ายภาพท่องเที่ยวจึงถือเป็นกิจกรรม/งานอดิเรกยามว่างของ วอ ในช่วงขณะที่เขายังทำงานเป็นผู้จัดการร้านค้าอยู่แถวบางบัวทอง และที่สำคัญกิจกรรม/ความสนใจการถ่ายภาพท่องเที่ยวดังกล่าวไม่ได้เป็นเพื่อแสวงหารายได้/ผลตอบแทนรูปแบบของเงินเดือน เงินประจำตำแหน่งใด ๆ ทั้งสิ้น ทั้งที่เป็นทราบกันดีว่า การถ่ายภาพนั้นกิจกรรมที่มีเรื่องของค่าใช้จ่ายเข้ามาเกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นค่าอุปกรณ์ถ่ายภาพ ค่าฟิล์ม ค่าน้ำยาล้างฟิล์ม ค่ากระดาษอัดภาพ ฯลฯ แต่ด้วยความที่ วอ มีงานประจำอยู่แล้ว ถึงแม้เงินเดือนประจำที่ได้ต่อเดือนจะไม่มาก (ประมาณพันกว่าบาท) แต่อาศัยเครือข่ายทางสังคม (ญาติพี่น้องทางฝ่ายแม่ เพื่อนฝูง) ที่คอยเกื้อหนุนจนเจอในรูปแบบของการหยิบยืมอยู่มิได้ขาด ก็ทำให้การฝึกปรือฝีมือการถ่ายภาพของ วอ นั้นพัฒนาต่อไปได้ โดยไม่มีอุปสรรคใด ๆ

เท่าที่จำได้ตอนที่ผมไปสมัครเรียนถ่ายภาพ เราทำงานประจำ ก็มีเงินเดือนตกเดือนละพันกว่าบาท มีเงินเก็บอยู่ประมาณสองพัน แล้ววันหนึ่งผมก็มาแถวทำน่านนท์ ตรงเข้าไปถามร้านขายกล้อง ถามว่ากล้องตัวไหนดี เขาก็บอกว่า นิคอน เอฟ เอ็ม (Nikon FM) เราก็ไม่รู้ก็เลยย้อนกลับไปถามร้านถ่ายรูปแถวบางบัวทองอีกครั้งเพื่อความแน่ใจว่า เอฟ เอ็มดีไม่ สู้ดทำยก็เลยซื้อ ชื่อมาในราคาแปดพันเฉพาะบอดี้อย่างเดียว แปดพันเรามีเงินอยู่แค่เพียงสองพัน ทำยังไง ก็บอกลุงว่าผมขอยืมก่อนหกพัน แล้วจะผ่อนคืนเดือนละพัน (วอ, สัมภาษณ์, 7 มกราคม 2551)

ภาพที่ 4.7

กล้องสะท้อนภาพเลนส์เดี่ยว (Single Lens Reflect) สัญชาติญี่ปุ่น
ยี่ห้อนิคอน (Nikon) รุ่น เอฟ เอ็ม (FM) กล้องถ่ายภาพตัวที่สอง
ในชีวิตของ วอ ที่ใช้หัดถ่ายภาพขณะเข้ารับการอบรม
ด้านการถ่ายภาพที่เทคนิคกรุงเทพฯ

ที่มา: (ซ้าย) *Nikon FM*, สืบค้นเมื่อวันที่ 26 สิงหาคม 2551, จาก http://www.collection-appareils.fr/nikon/images/nikon_fm.jpg

(ขวา) *Nikon FM*, สืบค้นเมื่อวันที่ 26 สิงหาคม 2551, จาก <http://www.thaidphoto.com/forums/attachment.php?attachmentid=147405&stc=1&d=1163742884>

โดยระหว่างไปเรียนนั้น ผมก็ใช้วิธีหาเลนส์เก่าบ้าง ยืมเพื่อนเอาบ้าง เพื่อนคนไหนมีเลนส์ที่ใช้กับกล้องผมได้ก็ไปขอยืมเค้าใส่ เพราะสมัยนั้นนิคอนรุ่นเอฟเอ็มมันเริ่มดัง ซึ่งถ้าจะว่าไปกล้องนิคอนก็เป็นกล้องตัวที่สามที่ผมมี ก็คือ อย่างที่เล่าไป อีกฟ้า เป็นกล้องตัวแรก แล้วตอนอยู่ที่บางบัวทองผมก็มี โอลิมปัส อีกตัว แล้วก็นิคอนเอฟเอ็มเป็นตัวที่สาม โอลิมปัสได้มาจากแขกชาอุฯ ที่เค้าขายต่อมา โอลิมปัสเป็นกล้องที่ดีมาก น้ำหนักเบาและสีสวย ผมจำได้ว่าผมใช้กล้องโอลิมปัสตอนมาเรียนที่เทคนิคกรุงเทพฯ ด้วย ผมชอบนะ แต่ที่ต้องมาเปลี่ยนเป็นนิคอนเพราะ เวลาไปไหนมันคุยกับคนอื่นไม่รู้เรื่อง ยืมเพื่อนก็ไม่ได้ เพราะตอนนั้นเพื่อนส่วนใหญ่เค้าเปลี่ยนมาใช้นิคอนกันแล้ว เราก็เลยจำเป็นต้องมาซื้อนิคอน เพราะเราสามารถเช่าอุปกรณ์แล้วก็ยืมเลนส์เค้าได้ เพราะเวลาเราไปสมาคม คนโอลิมปัสมีแค่คนเดียว คนที่ใช้ยี่ห้ออื่นมีสิบกว่าคน แค่นี้คุณก็อึดแล้ว คือ ยืมไม่ได้ ผมก็เลยจำเป็นต้องมาเปลี่ยนเป็นนิคอน ผมถึงสามารถที่

จะยืมคนได้และหลังจากนั้นผมก็ใช้นิคอนมาโดยตลอด (วอ, สัมภาษณ์, 7 มกราคม 2551)

ด้วยเหตุนี้จึงอาจสรุปได้ในเบื้องต้นว่า กระบวนการกลายมาเป็นช่างภาพเชิงสุนทรียะของ วอ นั้นเกิดขึ้นในขณะที่ วอ ทำงานประจำทำอยู่แล้ว การถ่ายภาพเป็นเพียงแค่งานอดิเรกที่เข้ามาสนองตอบความต้องการ (need) ส่วนตัว โดยที่ตัว วอ เองอาจไม่เคยคิดมาก่อนเลยว่าในท้ายที่สุดแล้วเขาจะได้มีโอกาสได้เข้ามาคลุกคลีอยู่ในแวดวงด้านการถ่ายภาพอย่างเต็มตัว และกลายเป็นมือหนึ่งของโลกด้านการถ่ายภาพท่องเที่ยวซึ่งทำให้ทุนด้านต่าง ๆ ที่เขามีเกิดการสั่งสม อำนวยรักษาและขยายตัวออกไปอย่างไม่มีที่สิ้นสุด

ชีวิตของ “วอ”: ภายหลังจากการ “กลายเป็น” ช่างภาพเชิงสุนทรียะ

จุดพลิกผันในชีวิตของ วอ เกิดขึ้นอีกครั้ง เมื่อเพื่อนในสมาคมถ่ายภาพที่ชื่อ เหม่งตึง แซ่หลิม ได้มาชักชวนให้ วอ ทำธุรกิจเกี่ยวกับการถ่ายภาพ และนั่นก็การเปลี่ยนแปลงบทบาทครั้งสำคัญจากหลงจู้/ผู้จัดการร้านขายเครื่องเหล็กและอุปกรณ์ก่อสร้างไปสู่หลงจู้/ผู้จัดการร้านขายอุปกรณ์การถ่ายภาพด้วยเงินลงขันเข้าหุ้นคนละสองแสนบาท

พอทำงานอยู่กับลุงและป้าได้ประมาณ 4 ปีที่บางบัวทอง เพื่อนที่ชื่อ เหม่งตึง แซ่หลิม ซึ่งเสียไปแล้ว ก็มาชวนผมไปเปิดร้านขายกล้องที่แถวบ้านเค่า แถวข้าง ๆ เจ้าพระยาอาบ อบ นวด ใกล้เคียง ๆ กับโรงเรียนกิตติคุณ ตอนเค้ามานหาผมเนี่ย เค้ามานหาผมที่บางบัวทอง มาบอกว่า ออกไปเปิดร้านถ่ายรูปกัน คือ เพื่อนคนนี้เรียนมาจากเทคนิคกรุงเทพฯ เราก็ด้วยความที่อยากจะหาประสบการณ์ ก็บอกลุงว่า เออ...ผมอยากจะทำกรุงเทพฯ แล้ว มาเปิดร้านกล้อง จำได้ว่าร้านขายกล้องที่ผมเปิด อยู่ติดกับร้านขายอาหารที่ชื่อว่า ร้านอาหารก๊ากก๊อ (วอ, สัมภาษณ์, 7 มกราคม 2551)

โดยผู้ที่เป็นประธานในการเปิดร้านให้กับ วอ ในครั้งนั้น ก็ไม่ใช่คนอื่นไกล ท่านผู้นั้นก็คือ อาจารย์พูน เกษจำรัส ครูถ่ายภาพคนแรกของ วอ ซึ่ง วอ ได้เล้าถึงความรู้สึกที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาดังกล่าวอย่างประทับใจไม่มีวันลืมว่า

“คุณรู้เปล่าว่าคนที่มาเปิดร้านให้ผมตอนนั้น ใคร? อาจารย์พูน ศิลปินแห่งชาติ เค้าเอากะเข้ามาอวยพรในวันเปิดนะ” (วอ, สัมภาษณ์, 7 มกราคม 2551)

ธุรกิจ/กิจการเกี่ยวกับการขายอุปกรณ์ถ่ายภาพที่ วอ และเพื่อนคาดหวังว่าจะไปได้ดี กลับต้องมีอันหยุดชะงักและปิดตัวเองลงภายหลังจากการดำเนินกิจการผ่านไปเพียงหนึ่งปี ทั้งนี้

จากการทบทวนข้อผิดพลาดพบว่า สาเหตุที่ทำให้ธุรกิจต้องปิดตัวลงนั้นเป็นเพราะ การขาดซึ่งประสบการณ์

“เปิดอยู่ปีหนึ่ง ก็ไม่ประสบความสำเร็จ เลยต้องปิดกิจการ ที่นี้ผมมานั่งวิเคราะห์ดูก็พบว่า ทั้งเค้าและผมต่างก็อ่อนประสบการณ์” (วอ, สัมภาษณ์, 7 มกราคม 2551)

ประสบการณ์การออกมาดำเนินธุรกิจ/การเป็นเจ้าของกิจการของตนเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ธุรกิจเกี่ยวกับการถ่ายภาพนั้น สอน วอ ให้รู้ว่า การเปิดร้านกล้องนั้นไม่ใช่เรื่องง่าย ความคิดสร้างสรรค์และความกล้าเสี่ยง กล้าลงทุนไม่ใช่ปัจจัย/ตัวแปรสำคัญที่จะเป็นเครื่องรับประกันความสำเร็จเรื่องก้าวหน้ามั่นคงของธุรกิจ/กิจการประเภทนี้ได้

ปัจจัยสำคัญนอกเหนือจากประสบการณ์ ความคิดสร้างสรรค์ ความกล้าเสี่ยง ก็คือ เงินทุน/เม็ดเงินหมุนเวียนลงทุนเป็นปัจจัยที่สำคัญที่จะมองข้ามไปไม่ได้เลย สำหรับธุรกิจการค้าขายอุปกรณ์ด้านการถ่ายภาพ และจากเหตุการณ์ในครั้งทำให้ วอ ได้ประสบการณ์และบทเรียนจากการทำธุรกิจด้านการถ่ายภาพว่า เงินทุน/ปัจจัยทางเศรษฐกิจเป็นสิ่งที่สำคัญมากสำหรับธุรกิจประเภทนี้

เนื่องจากการเปิดร้านกล้องไม่ใช่เรื่องง่าย เราก็คิดเพียงว่า มีความใจกล้า มีไอเดียว่า เอ...เราไปเอาของจากเมืองนอกมา คือ ลักษณะแบบว่าไปหิ้วมาก็น่าจะได้ แต่ที่นี้ทุนเราก็น้อย ประสบการณ์เราก็น้อย คือ ทุนที่เราถืออยู่เนี่ย มันไม่ทันการ คือ ร้านที่มันจะเปิดเป็นร้านขายกล้องได้เนี่ย มันจะต้องมีเงินทุนเยอะ ซึ่งในตอนนั้น ผมก็กินเงินเดือน เค้าก็ไม่ค่อยมีเงิน ลงทุนกันไปคนละแสนสองแสน แปปเดียวทุนมันก็กินทุน ผมดูแล้วมันไปไม่ไหวก็เลยต้องบอกเพื่อนว่า มันควรเลิกนะ เราเลิกกันด้วยดีมันก็จะดีกว่า คือ ไม่ต้องเสียเพื่อนมันก็คือ ต้องปิดตัวเองไปโดยปริยาย (วอ, สัมภาษณ์, 7 มกราคม 2551)

หลังจากเลิกทำธุรกิจด้านการค้าขายอุปกรณ์ด้านการถ่ายภาพแล้ว วอ ก็เข้าสู่ภาวะตกงาน โดยในช่วงที่เขาวางงานอยู่นั้นได้ไปช่วยงาน¹สมาคมถ่ายภาพฯ ทำหน้าที่ตามเก็บเงินสπονเซอร์ตามร้านค้าอุปกรณ์ถ่ายภาพต่าง ๆ ซึ่งการได้มีโอกาสไปช่วยงานสมาคมถ่ายภาพฯ ดังกล่าว ทำให้ วอ ได้พูดคุย รู้จักร้านขายอุปกรณ์ด้านการถ่ายภาพร้านหนึ่งที่มีชื่อว่า เอ วิ คาเมร่า จนในที่สุดเมื่อทางร้านทราบว่า วอ ยังว่างงานอยู่ ประกอบกับทางร้านรู้ว่า วอ เป็นนักถ่ายภาพที่มีความสามารถทางด้านการถ่ายภาพ (ดูจากรางวัลทางด้านการถ่ายภาพที่ได้รับ) จึงชักชวน วอ ให้มา

¹เข้าไปช่วยงานในฐานะกรรมการของสมาคมถ่ายภาพฯ คนหนึ่งภายหลังจากที่ได้สมัครเป็นสมาชิกสมาคมถ่ายภาพฯ และส่งภาพถ่ายเข้าประกวดจนเริ่มมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักมาก่อนหน้านี้แล้ว

ทำงานอยู่ที่ร้านดังกล่าว ซึ่งจากการพูดคุยกับช่างภาพรายหนึ่ง (พรชัย ปรงสุวรรณวงศ์, สัมภาษณ์, 15 กรกฎาคม 2551) ในฐานะลูกค้าประจำของร้านขายอุปกรณ์ถ่ายภาพดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยทราบว่า เจ้าของร้านที่มาชักชวนให้ วอ ไปทำงานเป็นเด็กหน้าร้านขายอุปกรณ์ด้านการถ่ายภาพในสมัยนั้น มีเกณฑ์ที่ใช้พิจารณาเลือกรับคนเข้าทำงานอันดับแรกก็คือ “จะต้องเป็นคนที่มีความรู้เรื่องการถ่ายรูปพอสมควร ไม่ใช่เป็นเด็กขายของที่ไม่รู้เรื่องอะไรเกี่ยวกับการถ่ายภาพเลย” ซึ่งคุณสมบัติของ วอ ที่มีอยู่ในขณะนั้นถือว่าผ่านเกณฑ์โดยไม่ต้องสงสัย ทั้งความรู้ด้านการถ่ายภาพ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของอายุที่ยังอยู่ในช่วงของวัยรุ่นไฟแรง ที่เริ่มมีผลงานและชื่อเสียงเป็นที่รู้จักทางด้านการถ่ายภาพในฐานะนักถ่ายภาพที่ได้รับรางวัลจากการส่งภาพเข้าประกวด และจากคุณสมบัติที่ วอ มีนี้เอง จึงทำให้เขาได้เข้าทำงานที่ร้านขายอุปกรณ์ถ่ายภาพดังกล่าว

วอ ทำงานอยู่ที่ร้านขายอุปกรณ์ด้านการถ่ายภาพดังกล่าว เป็นเวลา 4 ปี ช่วงเวลา 4 ปี ที่ทำงานอยู่ที่ร้านแห่งนี้ทำให้ วอ ได้มีโอกาสสัมผัสกับอุปกรณ์ถ่ายภาพหลากหลายชนิด หลากหลายยี่ห้อ ซึ่งล้วนแล้วเป็นอุปกรณ์ที่มีชื่อเสียง¹ แทบทั้งสิ้น และที่มากกว่าการได้มีโอกาสสัมผัสจับต้องอุปกรณ์ถ่ายภาพแทบทุกชนิดดังกล่าว ก็คือ การมีโอกาสได้นำอุปกรณ์ถ่ายภาพชนิดต่าง ๆ นั้น ไปใช้ในสนามถ่ายภาพจริง นั่นคือ การนำเอากล้องและอุปกรณ์ด้านการถ่ายภาพที่ทางร้านเป็นตัวแทนจำหน่ายไปทดสอบประสิทธิภาพและการใช้งานในตามสถานที่ตลอดจนแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ทั้งในลักษณะของการแบกกล้องเดินทางไปถ่ายตามสถานที่ต่าง ๆ โดยส่วนตัวตามสถานที่ที่ตัวเองอยากไป² หรือพาลูกค้าที่เป็นผู้หลักผู้ใหญ่ในฐานะลูกค้าประจำของทางร้านลงไปถ่ายรูปเพื่อเป็นการเลี้ยงน้ำใจลูกค้าและในขณะเดียวกันก็เป็นการทดสอบอุปกรณ์ด้านการถ่ายภาพยี่ห้อต่าง ๆ ไปด้วยในตัว

¹ เช่น กล้องยี่ห้อ Leica Hasselblad Rolleiflex ฯลฯ

² เช่น วัดพระแก้ว ซึ่ง วอ เล่าว่าในสมัยก่อน ก่อนที่จะถึงเวลาเข้างานที่ร้านฯ (10.00 น.) วอ มักจะแบกกล้องถ่ายภาพไปถ่ายภาพตามสถานที่ต่าง ๆ เช่น ในกรณีของวัดพระแก้ว วอ จะลงทุนด้วยใจรักซื้อฟิล์มสไลด์ที่หมดอายุ พร้อมกับแบกกล้องถ่ายภาพไปถ่ายภาพจิตรกรรมฝาผนังของวัดพระแก้ว/วัดพระศรีรัตนศาสดาราม ซึ่งในสมัยนั้นยังอนุญาตให้เข้าไปถ่ายทำได้ แต่เป็นที่น่าเสียดายที่ในปัจจุบัน อนุญาตให้ถ่ายภาพได้เฉพาะกล้องถ่ายภาพขนาดพกพา (compact) หรือกล้องสะท้อนภาพเลนส์เดี่ยว (SLR) เท่านั้น กล้องชนิดอื่น เช่น กล้องถ่ายภาพมุมกว้างสุดสายตา (panorama) หรือที่เรียกกันในภาษาชาวบ้านทั่วไปว่า กล้องหมุน หรือกล้องที่ถ่ายตามงานศพคนจีน หรือถ่ายภาพหมู่ตอนรับปริญญา ห้ามถ่ายเด็ดขาด เนื่องจากเกรงว่าจะเกิดการทำให้เย็บเย็บแบบขึ้น

ภาพที่ 4.8

กล้องถ่ายภาพคลาสสิก ที่นักสะสมและช่างภาพทั่วโลก
ต่างรู้จักและให้การยอมรับ

กล้องถ่ายภาพยี่ห้อ Hasselblad¹กล้องถ่ายภาพยี่ห้อ Rolleiflex²กล้องถ่ายภาพยี่ห้อ Leica รุ่น M8³กล้องถ่ายภาพยี่ห้อ Leica รุ่น M6⁴

- ที่มา: ^{1/} Hasselblad, สืบค้นเมื่อวันที่ 26 สิงหาคม 2551, จาก http://redhotjezebel.typepad.com/a_variety_of_fine_pickles/images/2007/09/09/hasselblad.jpg
- ^{2/} John Smyth, สืบค้นเมื่อวันที่ 26 สิงหาคม 2551, จาก <http://www.monasette.com/blog/image/rolleiflex-2.jpg>
- ^{3/} Leica M8, สืบค้นเมื่อวันที่ 26 สิงหาคม 2551, จาก http://digitalcameras.techfresh.net/wpcontent/uploads/2007/11/leica_m8_camera.jpg
- ^{4/} Leica M6, สืบค้นเมื่อวันที่ 26 สิงหาคม 2551, จาก http://static.flickr.com/35/69083298_5326d73422_o.gif

ตัวอย่างภาพถ่ายที่ วอ ชอบถ่ายเป็นประจำอยู่อย่างสม่ำเสมอเวลาไปไหนมาไหนก็คือ ภาพถ่ายศิลปวัฒนธรรม โบราณสถาน วัดวาอาราม จนอาจกล่าวได้ว่า สถานที่ต่าง ๆ ที่เอามาข้างต้น นั้นเป็นสถานที่ที่ วอ เดินทางลงไปถ่ายภาพมาแล้วแทบทุกจังหวัด (วรรณทร์ ชัชวาลทิพากร, 2543, น. 2)

ภาพที่ 4.9

ภาพถ่ายในเชิงศิลปวัฒนธรรม โบราณสถาน วัดวาอาราม

ที่มา: วรรณทร์ ชัชวาลทิพากร, 2543, สืบค้นเมื่อวันที่ 2 พฤศจิกายน 2551, จาก <http://www.geocities.com/clcseacon/frontpic.jpg>

เราก็จะหาเวลาช่วงวันหยุดหรือไม่ก็ไปวันอาทิตย์ หรือไม่บางทีก็ขอเค้าหยุด โดยบอกความต้องการเค้าว่า ผมต้องการออกไปถ่ายรูป ซึ่งบางทีเจ้าของร้านเค้าก็ต้องเห็นใจ ในลักษณะว่า เป็นการเทรดครูลูกค้าด้วย นึกออกไหม? เราไปกับลูกค้าผลประโยชน์ก็ได้กับทางร้านถูกปะ เราไม่ได้เสีย คือ ไปเป็นเพื่อนลูกค้าหรือไม่ก็ไปถ่ายรูปด้วยกัน ร้านค้าก็ได้ผลประโยชน์ เพราะลูกค้าที่ไปกับเรา เค้าก็ต้องมาซื้ออุปกรณ์จากร้านเรา มันไม่ได้เสียหายกับเจ้าของร้าน ในส่วนของเรา เราก็จะได้ประสบการณ์ (วอ, สัมภาษณ์, 7 มกราคม 2551)

การทำงานที่ร้านขายอุปกรณ์การถ่ายภาพแห่งนี้ นอกจากจะเป็นการเปิดโอกาสได้สั่งสมทุนทางเศรษฐกิจในรูปของเงินเดือนประจำในฐานะเด็กหน้าร้านขายอุปกรณ์ถ่ายภาพแล้ว ยังทำให้ วอ สามารถขยายเครือข่ายทางสังคมด้วยการมีโอกาสได้รู้จักกับผู้หลักผู้ใหญ่ในฐานะลูกค้าของทางร้านที่ วอ ทำงานอยู่ ที่สำคัญ วอ ได้มีโอกาสประชาสัมพันธ์ตัวเองผ่านงานโฆษณาของทางร้านค้าอุปกรณ์การถ่ายภาพที่ วอ ทำงาน โดย วอ ได้สวมบทบาท (role taking) ของ “ผู้รู้” (Guru) ผู้ไขปัญหาข้อข้องใจให้กับผู้ที่มีปัญหาด้านการถ่ายภาพอีกด้วย ซึ่งจากการสอบถามจากผู้ที่เคยแวะเวียนไปใช้บริการร้านขายอุปกรณ์ดังกล่าว ต่างพูดเป็นเสียงเดียวกันว่า นอกจากจะได้รับบริการที่เป็นกันเอง จาก วอ ในฐานะของผู้ที่มีความรู้ด้านการถ่ายภาพอย่างแท้จริงแล้ว ลักษณะการค้าขายของ วอ ยังเป็นการค้าขายแบบมีมนุษยธรรม มีความจริงใจ ให้ความเป็นกันเอง ตลอดจนไม่ค้ากำไรจนเกินควรอีกด้วย

ถ้าคุณได้เข้าไปดูหนังสือถ่ายรูปรุ่นเก่า ๆ คุณจะเห็น ที่หันหน้าเอียง ๆ แล้วผมผมจะยาวยาว คือ หน้าเอียง ๆ แล้วเขามีคำบรรยายได้ว่า “มีปัญหาเรื่องกล้อง ปรีक्षा วอ” รู้สึกน่าจะเป็นปี 30 นะ คือ คุณไปดูหนังสือถ่ายรูปรุ่นเก่า ๆ อย่างเช่น เออ ผมไม่มั่นใจว่าโฟโตส หรือว่าอะไร นิตยสารถ่ายภาพตอนนั้นมีไม่กี่เล่มหรอก คือ ก็จะมีลงแอด หรือ แอดของสมาคมถ่ายภาพก็มี ก็ใช้หน้าเราเข้าไปโฆษณา (วอ, สัมภาษณ์, 7 มกราคม 2551)

วอ ทำงานอยู่ที่ร้านขายอุปกรณ์ถ่ายภาพแห่งนี้ ได้เพียง 4 ปี ก็ได้รับการชักชวนจากเจ้าของร้านและลูกค้าประจำร้านที่แวะเวียนมาอุดหนุนอยู่เสมอท่านหนึ่ง¹ ให้เข้าร่วมหุ้น เปิดบริษัทที่มีชื่อว่า โฟโต้ ซีสเต็ม ซึ่งเป็นบริษัทขายส่งอุปกรณ์ด้านการถ่ายภาพ และตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา วอ ก็ได้ผันตัวเองจากลูกจ้างร้านขายอุปกรณ์ถ่ายภาพเข้าสู่การเป็นหุ้นส่วนในกิจการที่เกี่ยวข้องกับการขายอุปกรณ์ด้านการถ่ายภาพอย่างเต็มตัว

ทำ เอ วิ อยู่ประมาณ 4 ปี ทุกที่ประมาณ 4 ปีหมด ทางคุณเดช เจ้าของบริษัทโฟโต้ ซีสเต็มส์ เค้าก็หุ้นส่วนกับคุณมานะ เปิดโฟโต้ซีสเต็มส์ เค้าก็ดึงผมเข้าไปช่วยอีกคน เค้าก็เป็นลูกค้าเอ วิ เค้าก็ชวนคุณมานะ คุณสมชาย มาจากบริษัทเซ็นทรัล เทรดิง กับเค้า กับผม 4 คน มาเปิดบริษัทโฟโต้ ซีสเต็มส์ คือ ก็เริ่มตอนปีประมาณน่าจะ 29 หรือ 30 เดโช บุณบวรพต จึงชักชวน วอ ให้เข้าไปช่วยงาน (วอ, สัมภาษณ์, 7 มกราคม 2551)

¹ ลูกค้าประจำคนนั้นก็คือ เดโช บุณบวรพต ปัจจุบันเป็นช่างภาพส่วนพระองค์ในสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ

ภายหลังจากบริษัท ไฟโต้ ซีเอสเอ็มเอสเปิดทำการได้หนึ่งปี ทางบริษัทก็ได้ทำการเปิดร้านขายอุปกรณ์ถ่ายภาพที่มีชื่อว่า ไฟโต้ ฮอบบี้ (Foto Hobby) ร้านดังกล่าวทำหน้าที่เป็นร้านค้าขายปลีกอุปกรณ์ด้านการถ่ายภาพให้กับบริษัทไฟโต้ ซีเอสเอ็มเอส ซึ่งถือเป็นบริษัทแม่ที่ขายส่งอุปกรณ์ด้านการถ่ายภาพอีกต่อหนึ่ง

ที่ตั้งของ ไฟโต้ ฮอบบี้ ที่แรกนั้นตั้งอยู่ที่ศูนย์การค้า สยาม เซ็นเตอร์ โดยเปิดให้บริการลูกค้าครั้งแรก เมื่อวันที่ 12 สิงหาคม พ.ศ. 2530 มี วอ เป็นผู้จัดการร้าน เปิดได้ 9 ปี เกิดเหตุเพลิงไหม้ในศูนย์การค้าสยามเซ็นเตอร์ ร้านไฟโต้ ฮอบบี้ จึงได้ย้ายที่ทำการใหม่มาเปิดที่อาคารนิยะพลาซ่า ถนนสีลม และหลังจากนั้นอีก 9 ปี จึงได้ย้ายที่ทำการใหม่อีกครั้งมาเปิดให้บริการที่อาคารสีลมคอมเพล็กซ์จนถึงทุกวันนี้

ปัจจุบัน วอ ยังคงทำหน้าที่เป็นผู้จัดการ/ลงชื่อของร้านขายอุปกรณ์ด้านการถ่ายภาพ พร้อม ๆ กับการออกเดินทางท่องเที่ยวถ่ายภาพ และส่งภาพท่องเที่ยวเข้าประกวด ซึ่งกิจกรรมที่เขาทำดังกล่าว ถือเป็นงานอดิเรก (hobby) ที่เขารักและมีความสุขสนุกกับการถ่ายภาพทุกครั้งที่ได้ออกเดินทางไป

นอกจากนี้ เขายังได้รับความไว้วางใจให้ดำรงตำแหน่งเป็นที่ปรึกษากิตติมศักดิ์สมาคมถ่ายภาพแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ที่ปรึกษากิตติมศักดิ์สมาคมถ่ายภาพสยามคัลเลอร์สโกลด์ ที่ปรึกษาสมาคมถ่ายภาพกรุงเทพ และที่ปรึกษาสมาคมพันธ์สมาคมการถ่ายภาพแห่งประเทศไทย อีกทั้งยังมีส่วนร่วมในการถ่ายภาพ จัดทำจัดพิมพ์หนังสือสำคัญต่าง ๆ เช่น ราชอาณาจักรไทย 50 ช่างภาพ บันทึกแผ่นดินทองฉลองกาญจนาภิเษก, ทฤษฎีใหม่ในหลวง: ชีวิตที่พอเพียง, สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน โดยพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว, ชีวิตเด็กและเยาวชนไทย, มรดกโลกอยุธยา, อลังการแผ่นดินวัฒนธรรม, ในฝัน, สมุดภาพแห่งกรุงเทพมหานคร 220 ปี, สมุดภาพแห่งกรุงเทพมหานคร 222 ปี พระพุทธรูปคู่บ้านคูเมือง, สุขสนุกกับการถ่ายภาพ, Golden Jubilee, The Royal Barge, Siam In Focus, My Country, Singapore Today, Image Of Shanghai, Cores De Macau 9 days in the Kingdom เป็นต้น (วรรณพันธ์ ชีวาลทิพากร, 2543, น. 5) อีกทั้งยังได้รับเชิญให้ไปเป็นกรรมการตัดสินภาพถ่ายในฐานะผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านการถ่ายภาพอีกนับครั้งไม่ถ้วน และยังได้รับเชิญให้เป็นวิทยากรบรรยายให้กับสถาบันการศึกษาทั้งในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัด เช่น เป็นวิทยากรพิเศษบรรยายด้านการถ่ายภาพให้กับจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กล่าวโดยสรุปตลอดระยะเวลา 54 ปี จากเรื่องเล่าภูมิหลังชีวิต การบ่มเพาะสู่ความเป็นช่างภาพเชิงสุนทรีย์ะ การกลายมาเป็นช่างภาพเชิงสุนทรีย์ะ จนถึงภายหลังจากการกลายมาเป็นช่างภาพเชิงสุนทรีย์ะ ล้วนแล้วแต่เป็นสิ่งที่สามารถนำมาวิเคราะห์ได้ทั้งสิ้น โดยเฉพาะหากนำแนวคิดในเรื่องเกี่ยวกับทุนและกลยุทธ์ของทั้ง 4 ชนิด มาวิเคราะห์ถึงเรื่องเล่าชีวิตในฐานะพื้นที่ทางสังคมที่เกิดขึ้น

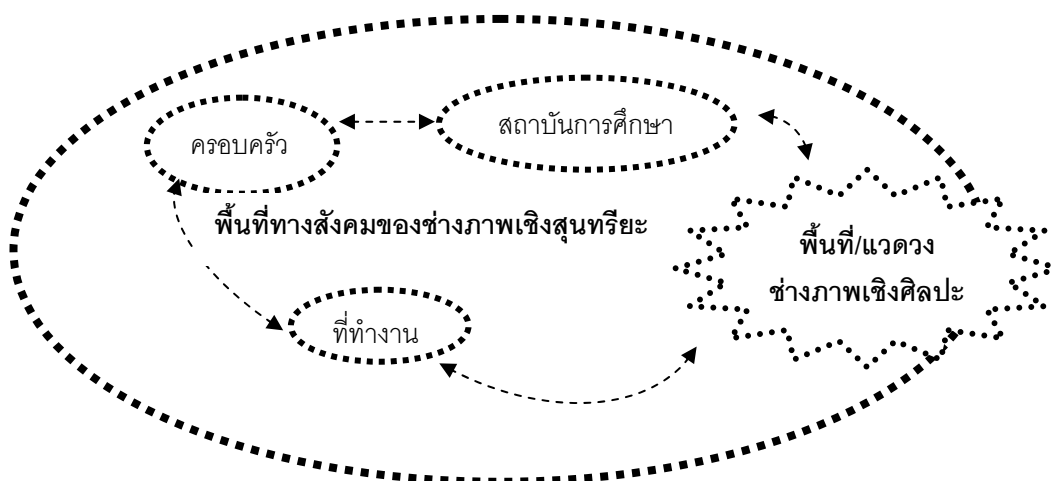
ณ ช่วงต่าง ๆ ของชีวิต วอ ก็สามารถนำไปสู่การแสดงให้เห็นถึงมิติของทุนในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งมิติในเรื่องของการสั่งสมทุน การปะทะสังสรรค์เลื่อนไหล แปรสภาพของทุนได้ในที่สุด ด้วยเหตุนี้ในลำดับต่อไปจึงเป็นการวิเคราะห์เพื่อชี้ให้เห็นว่า ทุนชนิดต่าง ๆ ที่ผ่านเข้ามาในชีวิตของ วอ ตลอดระยะเวลา 54 ปีนั้นมีลักษณะของการปะทะสังสรรค์ เลื่อนไหลกันในรูปแบบใดบ้าง

ทุนและกลยุทธ์ของทุนทั้ง 4 ชนิด

จากเรื่องเล่าชีวิตของ วอ ที่ได้กล่าวไว้ข้างต้นก่อนหน้านี้แล้วว่า จุดเริ่มต้นชีวิตการถ่ายภาพ/การเข้าสู่แวดวง (field) ช่างภาพเชิงสุนทรีย์ของ วอ เกิดขึ้นใน 2-3 ลักษณะ คือ เกิดขึ้นจากแรงดลใจที่ วอ ได้รับจากการเป็นเด็กติดรถขายส่งเสื้อผ้า การได้มีโอกาสเข้ารับการอบรมการถ่ายภาพภาคฤดูร้อน ที่เปิดสำหรับบุคคลทั่วไป และจากทัศนะของผู้วิจัยเองที่มองว่าความเป็นช่างภาพสุนทรีย์ของ วอ น่าจะเกิดลักษณะการบ่มเพาะขึ้นตั้งแต่ตอนที่ วอ ยังอาศัยอยู่กับครอบครัวที่บ้าน

แต่ไม่ว่าจะเป็นแบบใด หากใช้จุดยืนทางวิชาการในเรื่องของพื้นที่ทางสังคม (field) พื้นที่ผลิตฮาบิทัส ตามแนวคิดของปิแอร์ บูร์ดิเยอ ก็สามารถอธิบายได้ว่า ทุกพื้นที่ทางสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งพื้นที่ย่อย/อาณาบริเวณย่อย (sub-fields) ต่าง ๆ ทางสังคม ไม่ว่าจะเป็นพื้นที่ย่อยทางสังคมของครอบครัว พื้นที่ย่อยทางสังคมของสถาบันการศึกษา พื้นที่ย่อยทางสังคมของการทำงานล้วนแล้วแต่มีบทบาทในฐานะบ้ำหลอมทางสังคมในการบ่มเพาะความคิดจนนำไปสู่การแสดงออกผ่านการกระทำ (practice) ในฐานะช่างภาพเชิงสุนทรีย์แทบทั้งสิ้น

ภาพที่ 4.10
เครือข่ายพื้นที่/อาณาบริเวณทางสังคมย่อย (sub-fields)
ของแวดวง (field) ช่างภาพเชิงศิลปะ วอ

ที่มา: จากการสรุปรวบยอดทางความคิดของผู้วิจัย จากการวิเคราะห์ข้อมูลตามแนวคิดของปีแอร์ บูร์ดิเยอ

การวิเคราะห์ที่จะนำเสนอต่อไปนี้ จึงเป็นการวิเคราะห์ที่พยายามจะชี้ให้เห็นถึงกลยุทธ การสั่งสมทุน การปะทะสังสรรค์เคลื่อนไหวของทุนชนิดต่าง ๆ ตามแนวคิดของบูร์ดิเยอภายใต้พื้นที่ทางสังคมย่อย (sub-fields) ต่าง ๆ ทั้งนี้โดยมีความเชื่อว่ายินยอมในท้ายที่สุดแล้ว การสั่งสมทุน การปะทะสังสรรค์ การเคลื่อนไหวของทุนในแต่ละพื้นที่ทางสังคมดังกล่าว จะนำไปสู่การทำความเข้าใจถึงความโน้มเอียงทางอุปนิสัย (habitus) ของ วอ ที่ถูกแสดงผ่านวิธีการใช้ร่างกาย วิธีคิด การกระทำ อารมณ์ความรู้สึก อุปกรณ์ถ่ายภาพที่ใช้ได้ในที่สุด ซึ่งในท้ายที่สุดแล้วการแสดงออกของความโน้มเอียงทางอุปนิสัยดังกล่าว จะนำไปสู่การแสดงออกของสิ่งที่เรียกว่า รสนิยม (taste) ได้ในที่สุด

ครอบครัว: พื้นที่ทางสังคมแห่งแรกในชีวิต

จากเรื่องเล่าชีวิตของ วอ ครอบครัวกับเครือญาติดูจะไม่ค่อยมีบทบาทโดยตรงต่อการบ่มเพาะ หรือติดตั้งวิธีคิดเกี่ยวกับการถ่ายภาพให้กับ วอ อย่างเป็นรูปธรรมมากนัก กล่าวคือ สมาชิกในครอบครัวของ วอ ไม่มีใครเลยที่สนใจ หรือให้ความสำคัญกับการถ่ายภาพ จนสามารถทำให้ วอ

เกิดแรงบันดาลใจ/ก่อให้เกิดพฤติกรรมลอกเลียนแบบ (imitation) ในเรื่องของภาพถ่ายและการถ่ายภาพได้

สิ่งที่ครอบครัวยุติโดยเฉพาอย่างยิ่งบทบาทของพ่อแม่ในฐานะกลุ่มย่อยทางสังคมกลุ่มแรกที่มีให้กับ วอ จึงมีลักษณะแค่เพียงการเอื้อ/ผลักดันให้ วอ ได้มีโอกาสเข้าไปสัมผัสและสั่งสมทุนจากกลุ่มย่อยทางสังคมอื่น ๆ มากกว่า เช่น การส่ง วอ เข้าเรียนที่โรงเรียนโกศลวิทยา ที่ซึ่งทำให้ วอ ได้มีโอกาสเข้าไปสัมผัสและซึมซับความเป็นสุนทรีย์ทั้งในเชิงการเขียน/การคัดลายมือด้วยพู่กัน จินตลตจนภาพถ่ายและการถ่ายภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาพถ่ายขาว-ดำ ซึ่งแม้จะเป็นเพียงแค่ความประทับใจจากการมองเห็นในวัยเยาว์ แต่นั่นก็เพียงพอสำหรับการเริ่มต้นสั่งสมทุนความรู้/ทุนทางวัฒนธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งวัฒนธรรมการเห็น การจ้อง การดู ซึ่งต่อมาในภายหลังได้แปรสภาพไปเป็นความสามารถในหลาย ๆ ด้านของ วอ เช่น ความสามารถในการจำแนกแยกแยะประเภทของภาพถ่ายชนิดต่าง ๆ¹ ความสามารถในการประกอบสร้างความหมายให้เป็นไปตามประเภทของภาพถ่ายที่จำแนกไว้ รวมไปถึงบทบาทการทำหน้าที่เป็นกรรมการตัดสินการประกวดภาพถ่าย ซึ่งล้วนแล้วแต่ต้องใช้การสั่งสมความรู้ ความสามารถทางด้านองค์ประกอบภาพ องค์ประกอบศิลป์ ที่มีพื้นฐานมาจากการดู การเห็นภาพที่มีจุดเริ่มมาตั้งแต่ วอ ยังเป็นนักเรียนอยู่แทบทั้งสิ้น

นอกจากพ่อแม่จะมีส่วนผลักดันให้ วอ ได้มีโอกาสเข้าไปสั่งสมทุนความรู้/ทุนทางวัฒนธรรมจากโรงเรียนแล้ว เหล่าบรรดาเครือญาติที่ทำการค้าขาย (ขายส่งเสื้อผ้า ขายเครื่องเหล็ก อะไหล่รถยนต์ อุปกรณ์ก่อสร้าง) รวมไปถึงลุงกับป้าที่เปิดร้านขายเครื่องเหล็กที่อำเภอบางบัวทอง ก็ถือเป็นเครือข่ายทางสังคมที่มีส่วนสำคัญที่ทำให้ทุน²ด้านต่าง ๆ ของ วอ เริ่มขยายขยายตัวออกไป เช่น การไปทำงานเป็นเด็กติดรถขายส่งเสื้อผ้าตามต่างจังหวัดกับเครือญาติภายหลังจากเหตุการณ์ไฟไหม้บ้าน ตลอดจนการไปเป็นหลงจู้ร้านขายเครื่องเหล็ก ทำให้ วอ เริ่มสั่งสมทุนทางเศรษฐกิจในรูปของเงินเดือน/รายได้เพิ่มขึ้น (จากเดิมทุนทางเศรษฐกิจของครอบครัวที่เป็นศูนย์เพราะไฟไหม้บ้าน) และจากการที่เขามีรายได้ ก็ทำให้เขามีเงินเก็บจำนวนหนึ่งที่สามารถนำไปซื้อกล้องถ่ายภาพตัวแรกในชีวิตของเขา (กล้องอี๊กฟ้า 100) ในฐานะของทุนทางเศรษฐกิจที่อยู่ในรูปของวัตถุสิ่งของที่สามารปรประเมินค่า/ตีราคาเป็นรูปของเงินทองได้

¹ ภาพถ่ายแบบบันทึกเหตุการณ์ ภาพถ่ายแนวสารคดี ภาพถ่ายแนวประกวด/แนวสุนทรีย์/พิศเจริญ

² ทุนตามแนวคิดของปิแอร์ บูร์ดิเยอ ซึ่งประกอบไปด้วย ทุนทางเศรษฐกิจ ทุนทางวัฒนธรรม ทุนทางสังคม ทุนทางสัญลักษณ์

การเดินทางไปกับรถตู้ขายส่งเสื้อผ้าตามต่างจังหวัดยังทำให้ วอ ได้เห็นสถานที่ท่องเที่ยวที่มีความงดงาม ซึ่งก็ถือเป็นรูปแบบการส่งเสริมความรู้/ทุนทางวัฒนธรรมทางด้านแหล่งท่องเที่ยว ไปพร้อม ๆ กับการขยายทุนทางสังคมจากการที่ได้ไปพบปะ พูดคุย ติดต่อยขายสินค้าให้กับเจ้าของร้านค้า และจากการได้ไปพบปะพูดคุยกับผู้คนมากมายหลายตา หลากหลายชาติพันธุ์ตามเส้นทางการเดินทางของรถตู้ขายส่งเสื้อผ้าที่เดินทางไป ลักษณะที่เกิดขึ้นดังกล่าวถือเป็นรูปแบบของการส่งเสริมทุนทางสังคมและทุนทางวัฒนธรรมไปพร้อม ๆ กัน โดยในท้ายที่สุดแล้วการส่งเสริมดังกล่าวก็นำไปสู่ลักษณะนิสัยของความเป็นผู้มีใจรักในการออกเดินทางท่องเที่ยว และจากผู้ที่มิไจรักทางด้านการท่องเที่ยว/ทุนความรู้ในเรื่องของการท่องเที่ยวดังกล่าว ก็ถูกต่อยอดนำไปสู่การขวนขวายหาความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับการถ่ายภาพในที่สุด

สถาบันการศึกษา: พื้นที่ทางสังคมแห่งที่สองของชีวิต

ตามที่ได้เกริ่นไว้ก่อนหน้านี้แล้วว่า พื้นฐานทางด้านการถ่ายภาพที่มีส่วนทำให้ วอ กลายเป็นช่างภาพเชิงสุนทรีย์ได้ในปัจจุบันนี้นั้น ส่วนหนึ่งมีที่มามาจากการหล่อหลอม อบรมบ่มทางความคิดจากเป้าหมายของโรงเรียน และสถาบันทางการศึกษา 2-3 แห่ง คือ โรงเรียนโกศลวิทยา โรงเรียนวัดราชสิงขร และเทคนิคกรุงเทพ¹

สำหรับโรงเรียนโกศลวิทยากับโรงเรียนวัดราชสิงขรนั้น ทุนทางวัฒนธรรม/ทุนความรู้ที่ วอ ได้รับการหล่อหลอมบ่มเพาะก็คือ ทุนความรู้ทางด้านภาษาทั้งภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งภาษาจีน การรู้ภาษาจีนในลักษณะของการอ่านออก เขียนได้ และคัดตัวอักษรแบบพู่กันจีนได้ ถือเป็น การติดตั้งวิธีคิดในเรื่องศิลปะ² เป็นการส่งเสริมทุนทางวัฒนธรรมพื้นฐานทางด้านงานศิลปะที่สำคัญที่ทำให้ วอ สามารถนำไปต่อยอดไปสู่ทุนชนิดอื่นได้ เช่น ความรู้ทาง

¹ ชื่อในปัจจุบันของสถาบันดังกล่าว คือ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล กรุงเทพฯ วิทยาเขตเทคนิคกรุงเทพฯ

² สำหรับชาวจีนนั้น งานจากปลายพู่กัน เช่น ภาพวาด การคัดตัวอักษร ถือเป็นศิลปะอันสูงค่า ที่มีประวัติความเป็นมาตั้งแต่ 300-100 ปีก่อนคริสตกาล คนที่จะเขียน/คัดตัวอักษรจีนด้วยพู่กันได้ จะต้องมีความรู้พื้นฐานด้านภาษาตลอดจนตัวอักษรที่จะเขียนอย่างแตกฉานจึงจะสามารถถ่ายทอดความงดงามผ่านตัวอักษรที่คัดได้

ภาษาจีน¹ทำให้ วอ ได้ใช้ความรู้ทางด้านภาษาจีนดังกล่าวเข้าทำงานเป็นหลงจู๊/ผู้จัดการร้านค้า ซึ่งเมื่อได้เป็นหลงจู๊หรือผู้จัดการร้านค้าแล้ว รายได้ต่อเดือน (ทุนทางเศรษฐกิจ) ตลอดจนอำนาจต่อรองต่าง ๆ ก็เกิดขึ้นตามมา นั่นคือ การเป็นผู้จัดการร้านค้าย่อมได้อัตราเงิน/มีรายได้ต่อเดือน ตลอดจนไปถึงการมีอำนาจต่อรองที่สูงกว่ากรรมกรแบกข้าวสาร

นอกจากทุนความรู้/ทุนทางวัฒนธรรมในส่วนภาษาที่ วอ ได้รับจากสถาบันการศึกษาข้างต้นแล้ว ทุนความรู้/ทุนทางวัฒนธรรมที่สำคัญที่เกี่ยวข้องกับการกลายมาเป็นช่างภาพเชิงสุนทรียะของ วอ ที่ได้รับจากโรงเรียนโกศลวิทยาในอีกลักษณะหนึ่ง ก็คือ การได้เห็นภาพถ่ายขาว-ดำของครูชาวจีน 2 ท่าน ซึ่ง วอ ทราบต่อมาในภายหลังว่า ครูชาวจีน 2 ท่านนั้น แท้จริงแล้วเป็นนักถ่ายภาพขาว-ดำฝีมือดีที่หาตัวจับได้ยาก ทั้งนี้จากการพูดคุยสอบถามไปยังเพื่อนของครูชาวจีน 2 ท่านที่สอนอยู่ที่โรงเรียนโกศลวิทยาก็ได้คำตอบออกมาในลักษณะเดียวกัน นั่นคือ ครูชาวจีนทั้งสองท่านดังกล่าวเป็นนักถ่ายภาพตัวจริง ที่มีความรู้และความเชี่ยวชาญด้านการถ่ายภาพโดยเฉพาะอย่างยิ่งภาพถ่ายขาว-ดำ อีกทั้ง ครูชาวจีนทั้ง 2 ท่านดังกล่าว ยังเป็นผู้ที่มีจิตใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ แบ่งปันความรู้ด้านการถ่ายภาพให้กับผู้ที่สนใจ โดยไม่หวังวิชาแต่อย่างใด

การมีโอกาสได้เห็นภาพขาว-ดำ ตลอดจนอุปกรณ์ที่ใช้ในการถ่ายภาพ (กล้อง twin-lens ยี่ห้อ Rolleiflex) ของนักถ่ายภาพฝีมือดีดังกล่าวตลอดช่วงระยะเวลาที่ศึกษาอยู่ที่โรงเรียนแห่งนี้ (4 ปี) จึงเปรียบเสมือนการปลูกฝัง/ติดตั้งวิถีคิดทางด้านการถ่ายภาพแบบ “พิศเจริญ” ที่เน้นวิธีสื่อความหมายด้วยหลักของการจัดวางองค์ประกอบภาพ รวมไปถึงการคำนวณค่าแสง และการกำหนดทิศทางของแสงผ่านภาพถ่ายให้กับ วอ ซึ่งกระบวนการดังกล่าวถือเป็นกระบวนการบ่มเพาะทางความคิด/การสั่งสมทุนทางวัฒนธรรม จากทุนทางสัญลักษณ์²ของครูช่างภาพชาวจีนทั้ง 2 คน ที่ค่อย ๆ เกิดขึ้นอย่างค่อยเป็นค่อยไปจนฝังรากลึกอยู่ในตัวของเขา โดยที่เขาไม่รู้ตัวและปราศจากการต่อต้านใด ๆ จนในท้ายที่สุด ทุนความรู้/ทุนทางวัฒนธรรมที่ได้รับจากการซึมซับจากภาพถ่ายขาว-ดำของครูชาวจีนทั้ง 2 คนดังกล่าว ก็เกิดการเลื่อนไหลโยกย้ายถ่ายเทไปสู่ทุนทางสัญลักษณ์/การถ่ายภาพในแบบฉบับของ วอ ที่เน้นความสวยงามดูแล้วเจริญตาในที่สุด ผลงานภาพถ่ายขาว-ดำของครูชาวจีน 2 ท่านจึงเปรียบเสมือนแม่แบบ/ครูทางความคิดทางด้านการถ่ายภาพให้กับ วอ ซึ่งต่อมาภายหลังจากที่ วอ เริ่มทำงานเป็นหลงจู๊แล้ว สถาบันการศึกษาในฐานะพื้นที่ทางสังคมย่อย

¹ วอ มีโอกาสได้เรียนภาษาจีนเพียงแค่ 4 ปีเท่านั้น

² เนื่องจากผู้ที่จะเป็นหลงจู๊ได้ในสมัยก่อนนั้นจะต้องมีพื้นความรู้ ความสามารถที่จะติดต่อพูดคุย เจริญ ต่อรอง ทางการค้ากับพ่อค้าชาวจีนและชาวต่างชาติได้

³ ทุนทางสัญลักษณ์เป็นเรื่องของการรับรู้และยอมรับของผู้คนบางกลุ่มในสังคม

อีกรูปแบบหนึ่ง ที่ถือได้ว่าเข้ามามีบทบาทในการติดตั้ง/หล่อหลอมความเป็นช่างภาพเชิงสุนทรีย์ให้กับ วอ นั่นก็คือ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตเทคนิคกรุงเทพฯ

โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การที่ วอ ได้เป็นลูกศิษย์ของอาจารย์ทางด้านการถ่ายภาพทั้ง 3 ท่าน¹ ที่ล้วนมีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับของคนในแวดวงการถ่ายภาพด้วยแล้ว ยิ่งทำให้รูปแบบหรือสไตล์การถ่ายภาพของเขานั้นไม่แตกต่างไปจากอาจารย์ผู้เป็นต้นแบบเท่าใดนัก เช่น รูปแบบการถ่ายภาพของ อาจารย์พูน เกษจำรัส ที่เน้นการนำเสนอภาพ² ที่มีแง่มุมของความงดงาม ชวนให้เกิดความซาบซึ้ง อิ่มเอิบประทับใจ (พูน เกษจำรัส, 2540, น. 107-108) ซึ่งนอกจากจะได้รับรูปแบบ/สไตล์การถ่ายภาพจากบรมครูด้านการถ่ายภาพแล้ว ในทัศนะของผู้วิจัยเชื่อว่า วอ ยังได้รับวิธีคิดตลอดจนมุมมองของผู้ที่จะมาเป็นนักถ่ายภาพจากของอาจารย์พูน ที่ได้กล่าวถึงลักษณะของช่างภาพชั้นดีไว้อย่างน่าสนใจอีกด้วยว่า

นักถ่ายภาพชั้นดีที่มีผลงานส่งไปร่วมนิทรรศการในต่างประเทศอยู่เนือง ๆ ช่วยให้นานาชาติรู้จักเมืองไทย สนใจศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณีไทย...ช่วยให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างประชาชาติ เพราะศิลปะเป็นภาษากลาง...ศิลปะสร้างแต่มิตร ไม่สร้างศัตรู และศิลปะทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์ ทำหน้าที่โฆษณาชื่อเสียงเมืองไทยให้กองกระจายไปทั่วโลก...เราเป็นนักถ่ายภาพ เราก็มีหน้าที่สำคัญในการรักษาชาติได้ไม่แพ้ใครเลย ใครที่ไม่เคยทราบความสำคัญของศิลปะภาพถ่าย ควรได้โปรดรับทราบและเข้าใจไว้ ณ โอกาสนี้ด้วย (พูน เกษจำรัส, 2540, น. 108)

นอกจากรูปแบบ/สไตล์ วิธีคิดมุมมองของการถ่ายภาพที่ได้รับจากอาจารย์พูนและอาจารย์ท่านอื่น ๆ ที่เทคนิคกรุงเทพฯ แล้ว กิจกรรมต่าง ๆ³ ที่เกิดจากการเข้าอบรมถ่ายภาพในสถาบันการศึกษาแห่งนี้ ก็ถือได้ว่ามีส่วนช่วยทำให้ทุนทางด้านสังคม หรือเครือข่ายทางสังคม (social network) ของผู้ที่มีใจรักทางด้านการถ่ายภาพขยายออกไปอีกอย่างไม่รู้จักจบสิ้น

¹ อาจารย์พูน เกษจำรัส อาจารย์อาภรณ์ ประยูรสุข และ อาจารย์สุมิตรา ชันตยาภรณ์

² อย่างเช่น ภาพดอกไม้ ภาพทิวทัศน์ ภาพธรรมชาติ วัสดุสิ่งของ ศิลปะสถาน โบราณวัตถุ วัตถุโบราณ

³ การลงพื้นที่ภาคสนามเพื่อนำความรู้ที่ได้จากด้านทฤษฎีการถ่ายภาพ ลงสู่ภาคปฏิบัติ คือ การออกไปถ่ายภาพตามสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ เช่น บางปู หรือในบางครั้งอาจมีการจ้างแบบมาให้ผู้เข้าอบรมได้หัดถ่ายภาพ รวมถึงกระบวนการของการล้างอัดขยายภาพ โดยภายหลังจากที่ถ่ายภาพเสร็จก็จะมีเพื่อนำภาพของผู้เข้าอบรมมานำเสนอท่ามกลางเหล่าสมาชิก พร้อมกับการวิจารณ์จากผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านการถ่ายภาพ

โดยเฉพาะในกรณีของ วอ การเข้าอบรมถ่ายภาพในครั้งนั้น ทำให้เขามีโอกาสพบปะผู้คนหลากหลายอาชีพ หลากหลายที่มา เช่น ได้มีโอกาสรู้จักกับคุณ เม่งตึง แซ่หลิม คุณลุงชวณะ จามรราน คุณลุงไพบูลย์ มุสิกโปดก คุณไพบูลย์ ศิลปะงามเลิศ คุณจีแสง แซ่หว่อง คุณยรรยง โอฟารชิน คุณอัมพร เกียรติกำจายขจร คุณเดโช บุรณบรรพต ฯลฯ บุคคลต่าง ๆ ที่เคยเชื่อมั่นมาเนิ่นนานแล้วเป็นบุคคลชั้นนำทางการถ่ายภาพแทบทั้งสิ้น และที่มากยิ่งขึ้นไปกว่านั้นเครือข่ายทางสังคมที่มีอยู่ของ วอ ข้างต้นนี้ ยังมีลักษณะของการเกื้อหนุนกันอยู่ตลอดเวลา เช่น ในช่วงแรกที่ วอ เริ่มส่งภาพขาว-ดำเข้าประกวด วอ ได้รับความช่วยเหลือจากเพื่อน (เม่งตึง แซ่หลิม) ให้ยืมใช้ห้องมืด¹ หรือในกรณีของการชักชวนจาก เดโช บุรณบรรพตให้ร่วมหุ้นก่อตั้งบริษัทขายอุปกรณ์ด้านการถ่ายภาพ ฯลฯ จนอาจกล่าวได้ว่า ความเป็นช่างภาพเชิงสุนทรีย์ของ วอ นั้น เกิดขึ้นจากพื้นที่ย่อยทางสังคม (sub-fields) แห่งนี้ ก็คงไม่คลาดเคลื่อนไปจากความจริงนัก ซึ่งในทัศนะของผู้วิจัยรูปแบบของการเกื้อหนุนดังกล่าว ก็คือ รูปแบบของการขยายตัว/การเลื่อนไหลถ่ายเทชนิดหนึ่งของทุนจากทุนทางสังคมไปสู่ทุนทางวัฒนธรรม (ความรู้จากกระบวนการล้าง-อัดภาพ) จากทุนทางวัฒนธรรมไปสู่ทุนทางสัญลักษณ์ (ผลงานภาพถ่ายขาว-ดำ ที่มีความงดงาม) และในท้ายที่สุดจากทุนทางสัญลักษณ์โยกย้ายไปสู่ทุนทางเศรษฐกิจ (เมื่อผลงานเป็นที่ยอมรับจากสังคมและคนในแวดวงภาพถ่าย ภาพถ่ายก็มีราคา) เป็นวัฏจักรไปอย่างต่อเนื่อง

ด้วยเหตุนี้จึงอาจสรุปได้ในเบื้องต้นอย่างหนึ่งว่า สำหรับชีวิต วอ พื้นที่ย่อย/อาณาบริเวณทางสังคมย่อยในส่วนที่เป็นสถาบันทางการศึกษานั้น ถือได้ว่ามีส่วนสำคัญเป็นอย่างมากต่อการสั่งสมทุน การเลื่อนไหล ตลอดจนการแปรสภาพของทุนไปสู่ความเป็นช่างภาพเชิงสุนทรีย์

สถานที่ทำงาน: พื้นที่ชุมชนที่เอื้อต่อความโน้มเอียงทางอุปนิสัยของช่างภาพเชิงสุนทรีย์

ดังที่ได้เกริ่นไว้ก่อนข้างต้นแล้วว่า การเริ่มชีวิตการทำงานของ วอ นั้นเริ่มขึ้นภายหลังจากเหตุการณ์ไฟไหม้บ้าน จากเหตุการณ์ไฟไหม้บ้านในครั้งนั้นได้ทำให้ชีวิตของเขาพลิกผันจากชีวิตของการเรียนในห้องเรียน/ในสถาบันการศึกษาไปสู่ชีวิตของการเรียนรู้ในโลกความเป็นจริงจากชีวิตงานที่เขาต้องทำ อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เนื่องจากเขาเป็นลูกคนโตในบรรดาพี่น้องทั้งหมด 7 คน ภาระในการหาเงินช่วยทางพี่น้องและทางบ้านจึงตกกับเขาโดยปริยาย

แต่ด้วยความที่พ่อกับแม่ยังพอมีเครดิตที่ทำมาค้าขายในฐานะเครือข่ายทางสังคม ให้พึ่งพิงอยู่บ้าง จึงทำให้ วอ ได้เข้าทำงานโดยไม่ยากเย็นนัก ทั้งนี้หากดูภาพรวมตลอดช่วงเวลา

¹ หรือชื่ออย่างเป็นทางการ คือ ห้องปฏิบัติการทางการถ่ายภาพ

54 ปีที่ผ่านมาของ วอ ก็พบว่า อาชีพส่วนใหญ่ที่ วอ เคยทำมาไม่ว่าจะเป็น การเป็นเด็กติดรถขายส่งเสื้อผ้า การเป็นผู้ช่วยหลงจู้ที่โรงสีข้าว การเป็นหลงจู้ร้านขายเครื่องเหล็ก อะไหล่รถยนต์ ตลอดจนอุปกรณ์ก่อสร้าง การเป็นผู้จัดการร้านขายอุปกรณ์ทางการถ่ายภาพ ล้วนแล้วแต่เป็นเรื่องของการค้า การขาย/เรื่องของธุรกิจแทบทั้งสิ้น¹

หากเป็นเช่นนั้นย่อมหมายความว่า อาชีพหลักที่แท้จริงของ วอ ก็คือ อาชีพของพ่อค้า ส่วนการถ่ายภาพซึ่งในช่วงเวลาดังกล่าวยังไม่สามารถที่จะประกอบเป็นอาชีพได้ เนื่องจากเป็นยุคที่สื่อสารมวลชนยังไม่ก้าวเข้าสู่ยุคอุตสาหกรรมของสื่ออย่างเต็มรูปแบบครบวงจรนั้น ถือเป็นกิจกรรมยามว่าง/งานอดิเรกที่เกิดขึ้นควบคู่ไปกับชีวิตงานที่สอดประสานกันได้อย่างค่อนข้างจะลงตัว ในลักษณะของการเติมเต็มซึ่งกันและกัน และเมื่อวิเคราะห์ย้อนกลับไปถึงลักษณะงานที่ วอ เคยทำมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน (เด็กติดรถขายส่งเสื้อผ้า ผู้ช่วยหลงจู้โรงสีข้าว หลงจู้ขายของหน้าร้าน และผู้จัดการร้านขายอุปกรณ์การถ่ายภาพ) ล้วนแล้วแต่เอื้อให้ วอ สังสมทุนที่สำคัญที่จะนำไปสู่ความเป็นช่างภาพเชิงสุนทรียะแทบทั้งสิ้น ยกตัวอย่างเช่น การเป็นเด็กติดรถขายส่งเสื้อผ้า นอกจากจะเป็นจุดเริ่มของการสังสมทุนทางเศรษฐกิจในรูปของเงินเดือนแล้ว ยังเป็นการทำให้ วอ ได้สังสมทุนความรู้/ทุนทางวัฒนธรรมจากสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ ที่รถตู้ขายส่งเสื้อผ้าเดินทางไป และเมื่อทุนดังกล่าวถูกสะสมมากขึ้น ก็เกิดความต้องการที่จะบันทึก/เก็บบรรยากาศความทรงจำที่ได้จากการเดินทางไปค้าขายตามสถานที่ต่าง ๆ จนในท้ายที่สุดนำไปสู่การต่อยอดทุนทางเศรษฐกิจในรูปแบบของการนำเงินเก็บจากเงินเดือนที่ไปซื้อกล้องถ่ายรูป (กล้องอีคิฟ 100) และยังนำไปสู่การต่อยอดทุนความรู้ทางการถ่ายภาพ ซึ่งถือเป็นทุนความรู้/ทุนทางวัฒนธรรมอีกชนิด ซึ่งเมื่อสังสมทุนความรู้ด้านการถ่ายภาพแล้ว วอ ก็แปรรูปทุนความรู้ไปสู่การสร้างความชอบธรรมให้เกิดขึ้นกับทุนทางสัญลักษณ์ ด้วยการส่งภาพในแนวพิศเจริญเข้าประกวดจนได้รับรางวัลติดต่อกันอย่างต่อเนื่องมากมายทั้งในประเทศและต่างประเทศ จนในท้ายที่สุดได้รับการยกย่องให้เป็นมือหนึ่งของโลกด้านการถ่ายภาพท่องเที่ยว ชื่อเสียงของ วอ ในฐานะทุนทางสัญลักษณ์ชนิดหนึ่งก็เริ่มเป็นที่รู้จักและรับรู้ของบุคคลทั่วไปในวงกว้างซึ่งก็ถือว่าเป็นการขยายเครือข่ายทางสังคมออกไปด้วยในตัว และเมื่อชื่อเสียง/ทุนทางสัญลักษณ์แพร่กระจายไปในวงกว้างแล้ว ก็ทำให้ภาพถ่ายท่องเที่ยวในฐานะทุนทางสัญลักษณ์อย่างหนึ่งนั้น มีมูลค่า มีราคา เป็นที่ต้องการของผู้คนในทุก

¹ ในทัศนะของผู้วิจัยการที่ การเป็นหลงจู้ตั้งแต่กายยังน้อยนั้น น่าจะมีส่วนสำคัญต่อการบ่มเพาะนิสัยของการเป็นช่างภาพเชิงสุนทรียะให้กับ วอ ได้ในหลายประเด็น เช่น การเป็นคนที่มีระเบียบวินัย มีความขยัน อดทน ไม่ย่อท้อต่อความยากลำบากมีความรอบคอบและถี่ถ้วน รู้จักแบ่งเวลา มีมนุษยสัมพันธ์ รู้จักรับผิดชอบต่องานที่ทำ มีหัวก้าวหน้า และหัวการค้า

สาขาวิชาชีพที่ต้องการจะซื้อภาพถ่ายท่องเที่ยวเหล่านั้น เพื่อที่จะนำภาพถ่ายท่องเที่ยวเหล่านั้นไปใช้งาน¹ หรือเพื่อเก็บไว้ครอบครองเป็นสมบัติส่วนตัว หรือแม้กระทั่งความต้องการที่มีต่อบุคคลในฐานะผู้รู้ ผู้เชี่ยวชาญ ทางด้านการถ่ายภาพ ให้ไปถ่ายทอดความรู้ทางด้านการถ่ายภาพตามสถาบันการศึกษาต่าง ๆ นอกจากนี้ยังได้รับความไว้วางใจจากองค์กร หน่วยงาน สมาคมให้เป็นกรรมการตัดสินภาพถ่ายในฐานะผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านนี้อีกด้วย

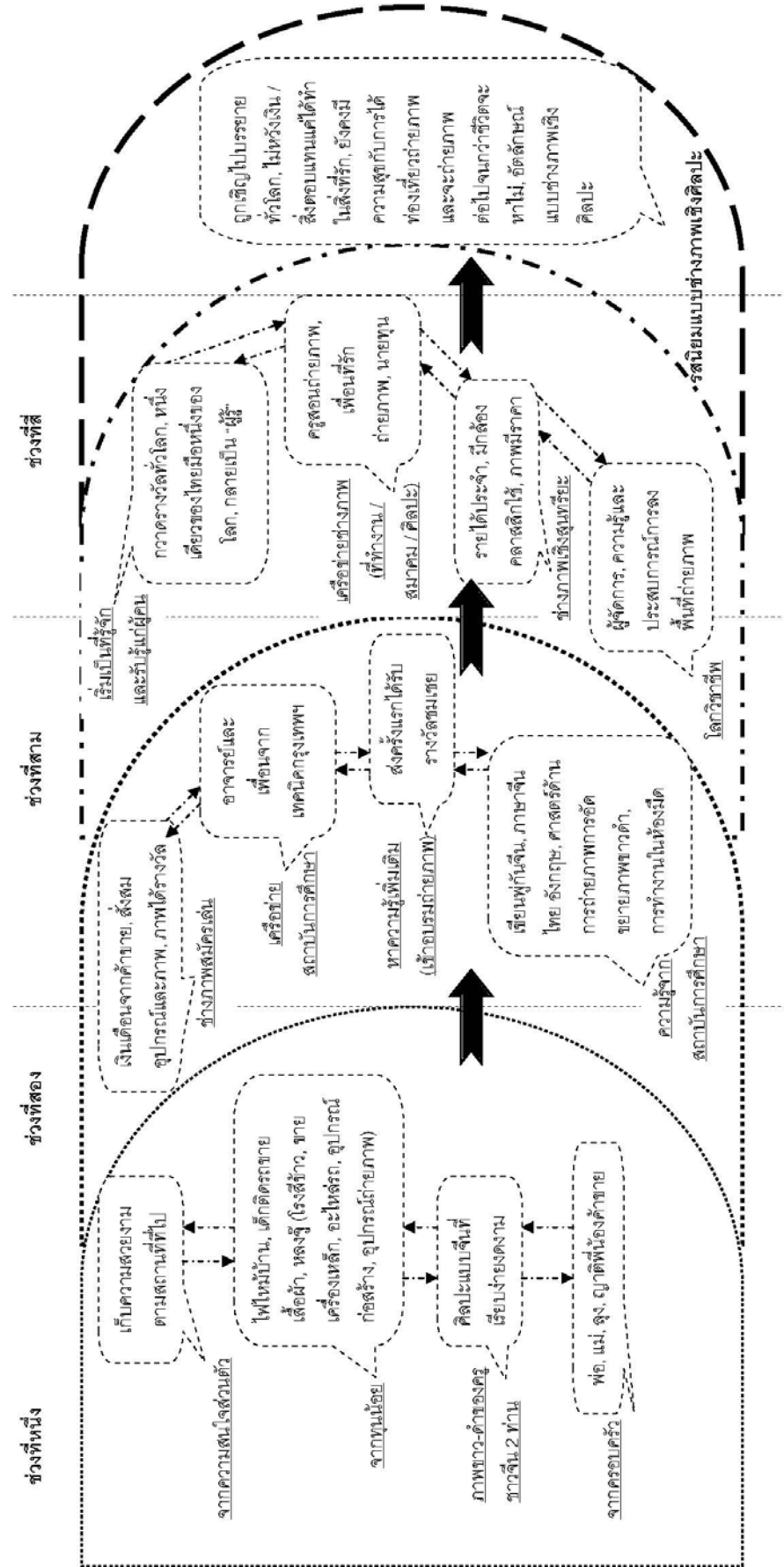
พื้นที่เชิงศิลปะ: สังคม อารมณ์รักษา ความเป็นสุนทรีย์

ในทัศนะของผู้วิจัย พื้นที่เชิงศิลปะ ที่จะกล่าวถึงต่อไปนี้ คือพื้นที่ทางสังคมย่อยรูปแบบหนึ่ง ซึ่งในกรณีของ วอ นั้น พื้นที่ดังกล่าวนอกจากจะเป็นพื้นที่ที่ดำรงอยู่คู่ขนานไปกับพื้นที่ทางสังคมย่อยที่เป็นสถาบันการศึกษา และพื้นที่ย่อยทางสังคมที่เป็นสถานที่ทำงานแล้ว พื้นที่ทางสังคมย่อยเชิงศิลปะดังกล่าว ยังทำหน้าที่ที่สำคัญในการเชื่อมต่อการสังสรรค์ อารมณ์รักษา/สร้างความชอบธรรมให้กับทุนชนิดต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งทุนทางสัญลักษณ์ และทุนทางสังคมของการเป็นช่างภาพเชิงสุนทรีย์ไปพร้อม ๆ กันอีกด้วย

ยกตัวอย่างเช่น การส่งภาพถ่ายเข้าประกวดอย่างต่อเนื่อง จนสามารถวาดรางวัลและก้าวขึ้นเป็นมือหนึ่งของโลกด้านภาพถ่ายท่องเที่ยวเป็นเวลาหลายสิบปีติดต่อกันก็ดี การได้รับการยอมรับ รับรู้จากผู้คนในวงกว้างทั้งในและนอกแวดวงภาพถ่ายถึงความเป็นผู้รู้ (guru) ผู้มีความสามารถทางด้านภาพถ่ายและการถ่ายภาพก็ดี หรือแม้กระทั่งการได้รับความไว้วางใจให้ดำรงตำแหน่ง/ทำหน้าที่สำคัญ ๆ ในแวดวงของการถ่ายภาพ เช่น การได้รับความไว้วางใจให้ดำรงตำแหน่งเป็นที่ปรึกษาสมาคมถ่ายภาพแห่งประเทศไทย การได้รับความไว้วางใจให้เป็นกรรมการตัดสินภาพรวมถึงการได้รับเชิญให้เป็นวิทยากรบรรยาย/อบรมด้านการถ่ายภาพตามสถาบันการศึกษาชั้นนำทั้งในและต่างประเทศ ฯลฯ ซึ่งหากจะกล่าวว่าพื้นที่ดังกล่าวมีความสำคัญในฐานะที่ทำให้ช่างภาพในกลุ่มนี้ได้ก่อรูปพัฒนาความโน้มเอียงทางอุปนิสัย (habitus) ในการผลิต พร้อมทั้งการแพร่กระจายรสนิยม (taste) ด้านการถ่ายภาพในแบบฉบับของพวกเขาออกไปอย่างไม่มีที่สิ้นสุดได้ก็คงจะไม่คลาดเคลื่อนไปจากความจริงนัก

¹ เช่น การซื้อลิขสิทธิ์ภาพถ่ายท่องเที่ยวไปทำปกเทป การซื้อลิขสิทธิ์ภาพถ่ายท่องเที่ยวไปใช้ในงานโฆษณา ประชาสัมพันธ์

ภาพที่ 4.11
การสังสมทุนและการปะทะสังสรรค์ของทุนทั้ง 4 ชนิดของ วอ

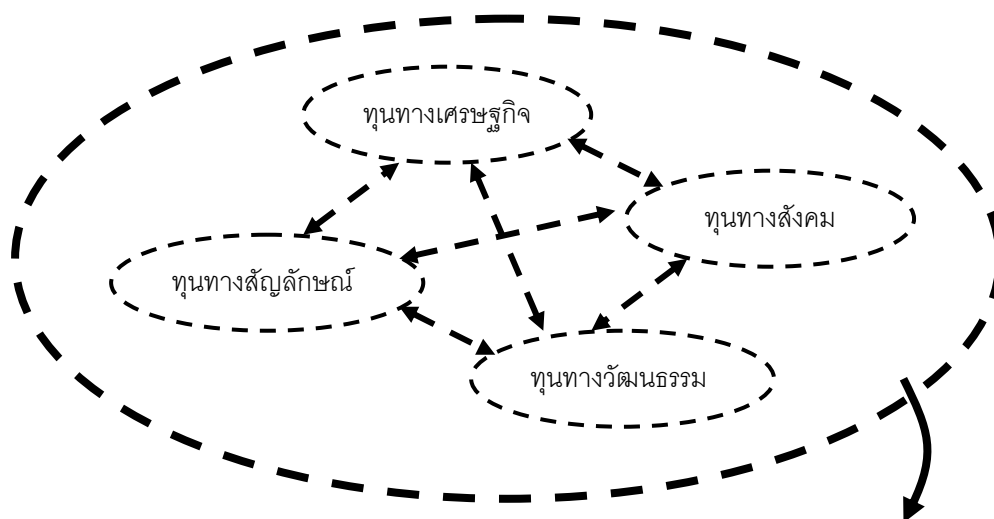
ที่มา: จากการสรุปกรอบความคิดของผู้วิจัย จากการวิเคราะห์ข้อมูลตามแนวคิดของปีเตอร์ บูร์ดิเยอ

เงื่อนไขต่าง ๆ ที่กล่าวมาข้างต้นนี้ล้วนแล้วแต่เป็นรูปแบบของการสั่งสม อำนาจรักษาทุนทางสัญลักษณ์ พร้อม ๆ กับการขยายเครือข่ายทางสังคมออกไปอย่างไม่รู้จักจบสิ้น ด้วยเหตุนี้จึงกล่าวได้ว่า พื้นที่เชิงศิลปะดังกล่าวเป็นอีกพื้นที่ที่ย่อยทางสังคมหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญต่อการสั่งสมทุน การเลื่อนไหลขยายตัวของทุน ตลอดจนไปถึงการก่อรูปทางความคิดและจิตวิญญาณของการเป็นช่างภาพเชิงสุนทรียะไม่แพ้พื้นที่ทางสังคมรูปแบบอื่นที่กล่าวมาก่อนหน้านี้

โดยในท้ายที่สุดแล้วผลผลิตของเป้าหมายในแต่ละพื้นที่ย่อยทางสังคมต่าง ๆ¹ ที่กล่าวมาข้างต้น นอกจากจะนำไปสู่การการต่อยอด (Transposable) เดิบโตงอกงามของทุนหมุนเวียน (cycle) ออกไปอย่างไม่มีที่สิ้นสุดแล้ว กระบวนการดังกล่าวจะนำไปสู่การก่อให้เกิดโครงสร้างที่ดำรงอยู่อย่างคงทนในร่างกาย เสมือนสิ่งที่ถูกฝังหรือจารึก (Embodiment) อยู่ในตัวจนกลายเป็นสิ่งที่เรียกว่า ความโน้มเอียงทางอุปนิสัย (habitus) ซึ่งความโน้มเอียงทางอุปนิสัยดังกล่าวจะปรากฏและถูกแสดงออกมาทางอากัปกริยา (manner) ต่าง ๆ ในความเป็นช่างภาพอาชีพเชิงสุนทรียะ เช่น ความโน้มเอียงทางอุปนิสัยที่แสดงออกผ่านแนวโน้มของการใช้ร่างกายกับการถ่ายภาพ ไม่ว่าจะเป็นการเลือกใช้อุปกรณ์การถ่ายภาพที่เน้นทั้งคุณภาพของภาพควบคู่ไปกับประสิทธิภาพการใช้งาน การจับกล้องในลักษณะที่ถูกต้อง คือ เอาสายสะพายที่คล้องอยู่กับกล้องคล้องคอ หรือพันไว้กับข้อมือเพื่อป้องกันการตกหล่นของกล้องถ่ายภาพ การเล็งภาพในช่องมอง การแต่งกายให้เหมาะสม ถูกต้องกับสถานที่ที่จะเดินทางไปถ่ายภาพ ตลอดจนไปถึงแนวโน้มการแสดงออกซึ่งวิถีคิดในเชิงศาสตร์และศิลป์ที่ถูกประกอบสร้างในขณะการถ่ายภาพ เช่น การหาข้อมูล การวางแผนล่วงหน้า ก่อนการลงพื้นที่ถ่ายภาพ การวัดแสง การเลือกจัดวางองค์ประกอบภาพตามหลักองค์ประกอบศิลป์ องค์ประกอบภาพที่ได้ร่ำเรียนหรืออบรมมา ฯลฯ โดยที่ช่างภาพเชิงสุนทรียะส่วนใหญ่ไม่รู้ตัวว่าความโน้มเอียงทางอุปนิสัยได้ก่อรูปขึ้นพร้อมกับแฝงฝัง (embodied) เป็นส่วนหนึ่งในโครงสร้างของร่างกายทั้งวิถีคิด วิธีการแสดงออกและวิธีการใช้ร่างกาย

¹ พื้นที่/อาณาบริเวณทางสังคมของครอบครัว สถาบันการศึกษา สังคมแห่งการทำงาน

ภาพที่ 4.12
การสังสม การปะทะสังสรรค์ เลื่อนไหล/แทรกซึมของทุนทั้ง 4 ชนิด
ในแวดวงช่างภาพเชิงสุนทรียะ

ตัวตนในแวดวงช่างภาพอาชีพเชิงสุนทรียะ

ที่มา: จากการสรุปรวบยอดทางความคิดของผู้วิจัย จากการวิเคราะห์ข้อมูลตามแนวคิดของปีแอร์ บูร์ดิเยอ

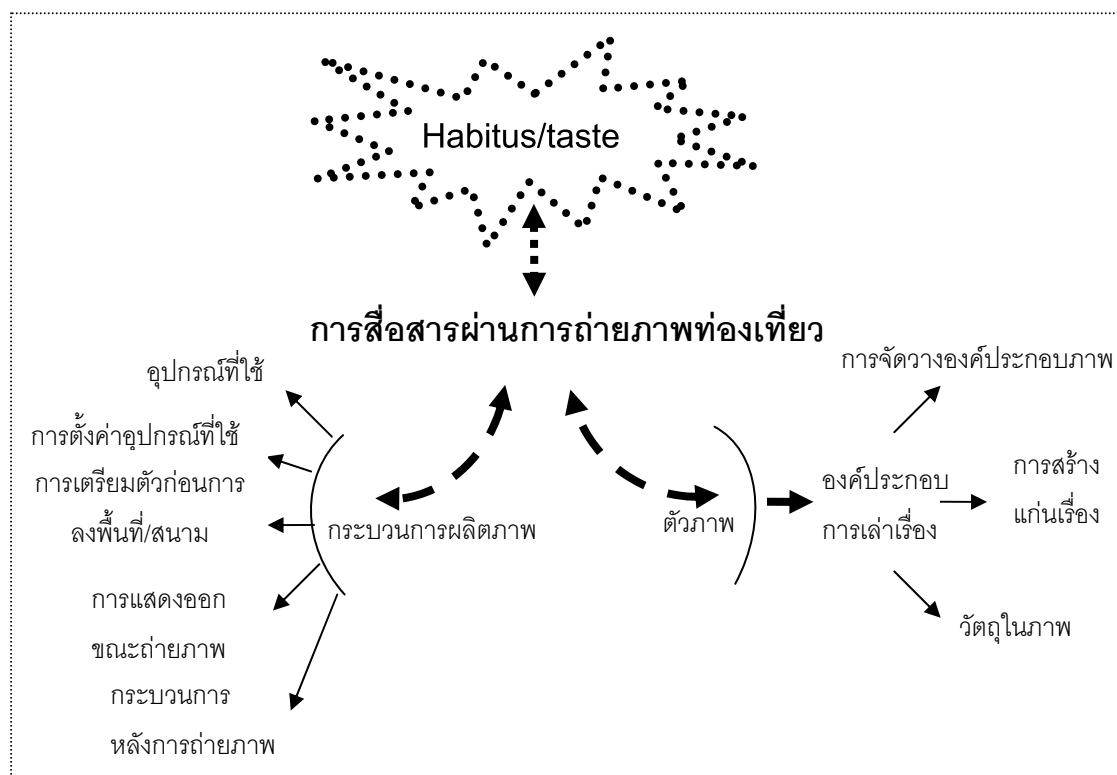
โดยเฉพาะอย่างยิ่งความโน้มเอียงทางอุปนิสัยที่จะปรากฏให้เห็นเด่นชัดผ่านรูปแบบของการบริโภค (consumption) และจากผลลัพธ์อันเกิดมาจากการแสดงออกของความโน้มเอียงทางอุปนิสัยผ่านรูปแบบของการบริโภคนี้อาจกล่าวได้ว่า จะนำไปสู่การเข้าใจถึงสิ่งที่เรียกว่า รสนิยม (Taste) ได้ในที่สุด

รสนิยมที่สื่อสารผ่านการบริโภค: การครอบงำ และการต่อรองเชิงอำนาจ

ตามทัศนะของบูร์ดิเยอนั้นรสนิยมที่สื่อสารผ่านการบริโภคไม่ใช่เรื่อง “ตามธรรมชาติ” (by nature) และไม่ใช่เรื่องส่วนตัวของปัจเจกบุคคล หากแต่เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสังคมที่บุคคลซึ่งในกรณีนี้ก็คือ สังคม หรือแวดวงของผู้ที่มีใจรักในการถ่ายภาพที่ วอ ใช้ชีวิตอยู่ (social faculty) (กาญจนา แก้วเทพ และ สมสุข หินวิมาน, 2551, น. 575) และมากยิ่งขึ้นไปกว่านั้น รสนิยมที่แสดงผ่านการบริโภคจะเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงอำนาจในการเลือกวิถีการบริโภค โดยในท้ายที่สุดแล้ว รสนิยมที่แสดงออกผ่านการบริโภคดีังกล่าวจะถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการดำรงรักษาวัฒนธรรมความแตกต่างระหว่างชนชั้นเอาไว้

ภาพที่ 4.13

การวิเคราะห์ความโน้มเอียงทางอุปนิสัย/รสนิยมผ่านกระบวนการ
ผลิตภาพถ่ายท่องเที่ยวและความหมาย
ผ่านองค์ประกอบการเล่าเรื่อง

ที่มา: จากการสรุปรวบยอดทางความคิดของผู้วิจัย จากการวิเคราะห์ข้อมูลตามแนวคิดของปีแอร์ บูร์ดิเยอ

ด้วยเหตุนี้ หากจะทำการศึกษารสนิยม ของ วอ ในฐานะช่างภาพเชิงสุนทรียะ จึงจำเป็นต้องวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของ วอ กับการผลิต (การประกอบสร้างความหมาย) /การบริโภค สิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องของการถ่ายภาพ ซึ่งในทัศนะของผู้วิจัย การวิเคราะห์รสนิยมผ่านกระบวนการผลิตภาพ (อุปกรณ์ที่ใช้ การแสดงออกในขณะที่ถ่ายภาพ กระบวนการหลังการถ่ายภาพ) และการเล่าเรื่อง (narration) ในภาพถ่ายท่องเที่ยว (การจัดวางองค์ประกอบภาพ การสร้างแก่นเรื่อง วัตถุที่ปรากฏในภาพ) จะนำไปสู่การเผยให้เห็นถึงการครอบงำ การต่อรองในเชิงอำนาจของ วอ ที่มีต่อสภาวะแวดล้อมรอบข้าง (ในช่วงเวลางาน นอกเวลางาน) /และโครงสร้าง (structure) ที่ต่างเข้ามากำหนดวิธีคิด วิธีการบริโภคอุปกรณ์ถ่ายภาพ/รสนิยมด้านการถ่ายภาพไปในขณะเดียวกัน

ทั้งนี้ในการวิเคราะห์เพื่อชี้ให้เห็นความโน้มเอียงทางอุปนิสัย/รสนิยมในลำดับแรกนั้น ผู้วิจัยจะขอเริ่มจาก การวิเคราะห์ในส่วนของการทำงานในกระบวนการผลิตภาพถ่ายของ วอ ในฐานะช่างภาพเชิงสุนทรียะ ซึ่งประกอบไปด้วยเรื่องของ อุปกรณ์ที่ใช้ การตั้งค่าอุปกรณ์ที่ใช้ การเตรียมตัวก่อนการลงพื้นที่/สนามของการถ่ายภาพ การแสดงออกขณะถ่ายภาพ และกระบวนการหลังการถ่ายภาพ แล้วต่อจากนั้นจึงจะเป็นการวิเคราะห์ในส่วนของการเล่าเรื่องผ่านตัวภาพถ่ายท่องเที่ยวที่ วอ ได้บันทึกไว้ โดยผู้วิจัยมีความเชื่อว่า ผลลัพธ์อันเกิดจากการสังสมทุน การเลื่อนไหล ปะทะสังสรรค์ของทุนทั้ง 4 ชนิด โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลลัพธ์ของทุนทางวัฒนธรรม ของกลุ่มคนในแต่ละแวดวงที่แตกต่างกันนั้น น่าจะนำมาซึ่งการสื่อสารและประกอบสร้างความหมายที่ปรากฏในภาพถ่ายท่องเที่ยวที่แตกต่างกันออกไป และที่สำคัญการวิเคราะห์ความหมายที่ปรากฏผ่านภาพถ่ายท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นมาจากความโน้มเอียงทางอุปนิสัย (habitus) ที่แตกต่างกันดังกล่าว จะเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึง รสนิยม และความแตกต่าง (distinction) ทางวัฒนธรรมระหว่างชนชั้น ซึ่งจะนำไปสู่การตอบคำถามในเรื่องต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของการเมืองเรื่องการครอบงำและการต่อรองระหว่างชนชั้นของผู้ทำหน้าที่ถ่ายภาพท่องเที่ยวกลุ่มต่าง ๆ ได้ในที่สุด

ความโน้มเอียงทางอุปนิสัย/รสนิยมที่ปรากฏในกระบวนการผลิตภาพถ่ายท่องเที่ยว

จากการพูดคุยสอบถาม วอ ในฐานะกลุ่มตัวอย่างที่เป็นช่างภาพเชิงสุนทรียะและในฐานะช่างภาพท่องเที่ยวมือหนึ่งของโลกถึงกระบวนการผลิตภาพถ่าย ในแง่มุมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับกระบวนการผลิตภาพถ่ายท่องเที่ยว ผู้วิจัยพบประเด็นต่าง ๆ ที่น่าสนใจในกระบวนการผลิต ดังนี้คือ

1. อุปกรณ์ที่ใช้

ผู้วิจัยประเมินว่า กล้องและอุปกรณ์ด้านการถ่ายภาพในฐานะปัจจัยการผลิต/เทคโนโลยีทางการผลิตชนิดหนึ่งที่ วอ มีอยู่ในครอบครองนั้นน่าจะมีไม่ต่ำกว่า 60 ชิ้น ทั้งกล้องถ่ายภาพในระบบฟิล์มและกล้องถ่ายภาพในระบบดิจิทัล ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากการที่ วอ ประกอบอาชีพเป็นผู้จัดการร้านตัวแทนขายส่งอุปกรณ์ด้านการถ่ายภาพ ทำให้เขาได้มีโอกาสเข้าถึงและคลุกคลีตลอดจนได้ทดสอบอุปกรณ์ด้านการถ่ายภาพนานาชนิดอยู่ตลอดเวลา เรียกได้ว่าผ่านมือมาแล้วแทบทุกยี่ห้อ และที่สำคัญการได้คลุกคลีอยู่ท่ามกลางอุปกรณ์นานาชนิดดังกล่าว ยังทำให้เขาสามารถที่จะจำแนกแยกแยะได้ว่า กล้องแต่ละชนิด แต่ละยี่ห้อ มีคุณสมบัติเด่นหรือด้อย ตลอดจนที่เหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร

ทั้งนี้หากพิจารณาถึงกล้องที่ใช้งานอยู่ในชีวิตประจำวันของการออกไปถ่ายภาพท่องเที่ยวในขณะนี้ใช้กล้องยี่ห้ออะไร และรุ่นใด ก็จะได้คำตอบว่า กล้องและอุปกรณ์การถ่ายภาพที่ขายวัยกลางคน¹ ผู้นี้ใช้อยู่ นั้น มีทั้งกล้องถ่ายภาพในระบบฟิล์มและระบบดิจิทัล ซึ่งกล้องและอุปกรณ์การถ่ายภาพดังกล่าวล้วนแล้วแต่เป็นกล้องถ่ายภาพประสิทธิภาพดี ราคาสูงที่จัดได้ว่าอยู่ในชั้นแนวหน้าของโลกทางการถ่ายภาพแทบทั้งสิ้น

อาทิเช่น กล้องถ่ายภาพที่ วอ ใช้อยู่ในขณะนี้ก็คือ กล้องถ่ายภาพยี่ห้อ แคนนอน (Canon) โดยรุ่นที่พกพาติดตัวอยู่เป็นประจำในขณะนี้ก็คือ กล้องถ่ายภาพแคนนอนรุ่น อี โอ เอส วัน วี (EOS 1V)² ที่มีราคา (เฉพาะตัวกล้อง) ตามท้องตลาดอยู่ที่ 68,000 บาท รุ่น อี โอ เอส สี่สิบ ดี (EOS 40 D)³ ที่มีราคา (เฉพาะตัวกล้อง) ตามท้องตลาดอยู่ที่ 55,000 บาทและ อี โอ เอส สามสิบ ดี อินฟราเรด⁴ (EOS 30 D infrarate)⁵ ที่มีราคา (เฉพาะตัวกล้อง) ตามท้องตลาดอยู่ที่ 65,000 บาท

¹ ปัจจุบัน วอ อายุ 54 ปี

² เป็นกล้องถ่ายภาพในระบบฟิล์ม วางจำหน่ายเมื่อปี 2543

³ เป็นกล้องถ่ายภาพในระบบดิจิทัล

⁴ การถ่ายภาพอินฟราเรด

⁵ เป็นกล้องถ่ายภาพในระบบดิจิทัลที่ วอ นำไปดัดแปลงให้เป็นกล้องถ่ายภาพในระบบดิจิทัลที่สามารถให้ผลของภาพเป็นอินฟราเรดสามารถให้ผลของภาพ เป็นภาพอินฟราเรด ด้วยวิธีการใส่แว่นกรองแสง (filter) อินฟราเรด เข้าไปบังตัววัสดุรับภาพ (CCD)

ภาพที่ 4.14

กล้องถ่ายภาพในระบบฟิล์ม รุ่นเดียวกับที่ วอ ใช้อยู่ในปัจจุบัน

ที่มา: *Canon-EOS-1V-HS*, สืบค้นเมื่อวันที่ 25 กันยายน 2551, จาก <http://hulubei.net/tudor/photography/equipment/Canon-EOS-1V-HS.jpg>

ภาพที่ 4.15

กล้องถ่ายภาพระบบดิจิทัล รุ่นเดียวกับที่ วอ ใช้อยู่ในปัจจุบัน

ที่มา: (บน) *Canon EOS 30D*, สืบค้นเมื่อวันที่ 25 กันยายน 2551, จาก <http://a.img-dpreview.com/reviews/CanonEOS30D/Images/frontview.jpg>

(ล่าง) *Canon EOS 40D*, สืบค้นเมื่อวันที่ 25 กันยายน 2551, จาก <http://a.img-dpreview.com/reviews/CanonEOS40D/Images/frontview.jpg>

เหตุผลที่ วอ เลือกใช้กล้องยี่ห้อดังกล่าวนอกจากประสิทธิภาพ คุณภาพของกล้องตัวนี้แล้ว น้ำหนักโดยรวมของกล้องพร้อมเลนส์ที่เบาและไม่หนักจนเกินไปเมื่อเทียบกับกล้องยี่ห้ออื่นในรุ่นเดียวกัน ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ วอ ใช้เป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจเลือกใช้กล้องดังกล่าว ทั้งนี้เป็นเพราะด้วยวัยและสังขารที่ร่วงโรย ประกอบกับการแบกอุปกรณ์ถ่ายภาพที่เกนกำลังในช่วงวัยหนุ่ม ส่งผลต่อสุขภาพ ทำให้หมอนรองกระดูกที่ต้นคอสึกจนมีผลทำให้กระดูกกดทับเส้นประสาท ส่งผลให้เขามีอาการปวดอยู่ตลอดเวลา จนถึงขนาดไม่สามารถที่จะแบก/ขนอุปกรณ์ที่มีน้ำหนักมาก ๆ ได้อีกต่อไป

ผลจากการที่กระดูกกดทับเส้นประสาทอันเนื่องมาจากการแบก/ยกอุปกรณ์ถ่ายภาพที่หนักของเขาในครั้งนั้น ทำให้เขาต้องเข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาลด้วยวิธีการใส่ไททาเนียมแทนหมอนรองกระดูกระหว่างข้อกระดูกสันหลังที่ตรงต้นคอ เพื่อบรรเทาความเจ็บปวด และจำเป็นที่จะต้องลดน้ำหนักของอุปกรณ์ต่อการออกเดินทางท่องเที่ยวถ่ายภาพในแต่ละครั้งไปโดยปริยาย ด้วยเหตุนี้จึงทำให้เขาต้องหันมาใช้อุปกรณ์ที่มีน้ำหนักเบาและหันมาใส่ใจต่อสุขภาพด้วยการไปออกกำลังกายที่ฟิตเนส (fitness center) ตั้งแต่นั้นมา

หลัก ๆ ตอนนี้ที่ใช้ก็จะเป็นแคนนอนนั่นแหละ พวกไลก้า พวกฮาสเซลบรด์ อะไรก็มีหมดแหละ แต่ไม่ค่อยได้พก พกไม่ค่อยไหว ตอนหลัง ๆ มาก็จะพกเท่าที่จำเป็นเนื่องจากตอนหนุ่ม ๆ ผมแบกกล้องมาเยอะ เมื่อก่อนมันโลภมาก คือ แบกตลอดเดี่ยว 612 เดี่ยว ฮาสเซลบรด์ มันหนัก ๆ ทั้งนั้นเลย แบกจนผมปวดแล้วสุขภาพเรามันไม่ไหวก็ต้องไปผ่าคอ เพื่อเอาไททาเนียมไปใส่แทรกไว้ที่คอ 3 ชิ้น เพราะว่าผมเป็นคนโลภมากในการแบกกล้อง แบกมัน 10 กว่าโลเข้าป่าตลอด มันก็ทำให้หมอนรองกระดูกสันหลังที่คอสึกไปจนหมด แล้วกระดูกมันก็ไปทับเส้น คือ กระดูกไปทับเส้นคอ หรือเส้นประสาทนั่นแหละ ก็เลยต้องเอาไททาเนียมไปใส่ไว้ไม่ให้กระดูกมาทับเส้นประสาท เพราะถ้าไม่ใส่มันก็จะทำให้ปวดลามลงมาที่แขน แล้วยิ่งผมไปเช็คความหนาบางของกระดูก ผมก็พบว่ากระดูกผมบาง หมอสั่งว่าห้ามลัม ถ้าลัมกระดูกจะหักได้ ซึ่งจริง ๆ แล้วมันอยู่ที่แต่ละคน โครงสร้างร่างกายของเราไม่ได้สูงใหญ่เท่าฝรั่ง กระดูกเค้าดี คนไทยหุ่นเล็ก เพราะอย่างบ้านเราพ่อแม่อาจยากจน พ่อแม่ก็เลยไม่ได้ให้กินนมตอนเด็ก กระดูกมันก็เลยบาง ทำให้ตอนนี้ผมต้องกินยาปลุกกระดูกด้วยทำให้กระดูกมันหนาขึ้นมาเยอะเลย แล้วผมก็ต้องมาออกกำลังกายเพราะบางที่เราต้องเดินป่า เดินเขา การออกกำลังกายจะทำให้เราแข็งแรง เพราะถ้าไม่แข็งแรงแล้วเราก็ถ่ายรูปได้ไม่สนุก คือ การออกกำลังกายเป็นสิ่งที่สำคัญมากสำหรับช่างภาพ เพราะช่างภาพต้องเดินทาง ซึ่งหลัง ๆ มาผม

ไม่ได้ไปออกที่แคลิฟอร์เนียฟิตเนสแล้วเพราะคนมันเยอะ ไม่ชอบ ผมกลับไปออกที่เดิมที่อาคารนิยะสีลม เป็นของฝรั่ง รู้สึกจะชื่อ คาร์ลส์ เฮล อะไรนี่แหละ คนน้อยดี (วอ, สัมภาษณ์, 7 มกราคม 2551)

นอกจากนี้ วอ ยังได้เสนอแนะในเรื่องเกี่ยวกับการเลือกอุปกรณ์ถ่ายภาพด้วยว่า ควรพกไปเท่าที่จำเป็นและใช้ประโยชน์จากอุปกรณ์ที่พกไปให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยไม่ลืมที่จะดูแลใส่ใจกับสุขภาพและประเมินตัวเองด้วยว่าร่างกายรับน้ำหนักของอุปกรณ์ถ่ายภาพที่เกินพอดีได้หรือไม่

ผมว่าอย่าไปซีเรียสกับอุปกรณ์มาก เพราะผมมองแล้วอุปกรณ์ไม่ค่อยเกี่ยวกับการที่จะเป็นตัวบอกว่าจะถ่ายภาพออกมาดีหรือไม่ดี ผมไม่อยากจะเน้นให้คนรุ่นใหม่เข้าใจว่า การถ่ายรูปได้ดีต้องมีอุปกรณ์ดี จริง ๆ แล้วมีสแนร์ประมาณ 10-20 เปอร์เซ็นต์ แต่สิ่งที่ดีกว่านั้น คือ การขยันค้นหามุม หาช่วงรอบบรรยากาศเวลามากกว่า คุณไม่เคยเห็นหรือ บางคนเค้ามีเลนส์นอร์มอลตัวเดียวเค้าถ่ายรูปออกมาดีตั้งเยอะแยะ บางทีเค้าอาจจะถ่ายได้ดีกว่าเรา มันอยู่ที่ว่าเค้าดูมุมเป็นไหม สองก็คือ เค้าสามารถสร้างเรื่องราวให้ดูน่าสนใจไหม ทั้ง ๆ ที่คนอื่นดูแล้วไม่เห็นจะมีอะไรเลย แต่พออีกคนหนึ่งไปได้รูปมามันคนละเรื่องเลย เราต้องดูมุกกล้อง สร้างเรื่องราวแล้วก็เก็บบรรยากาศเป็น กล้องคอมแพ็คมันอาจจะถ่ายได้ดีกว่าด้วยซ้ำไป เมื่อเทียบกับกล้องไค้ เพราะฉะนั้นผมมองว่ามันก็เหมือนกับคำว่า กระป๋องที่ใจนั้นแหละ

สมมติว่าเค้าใช้ให้ผมไปถ่ายภาพ โดยให้กล้องคอมแพ็ค ผมก็ถ่ายได้ ผมก็เอากล้องคอมแพ็คถ่ายตามสไตล์และคุณภาพของผมที่ออกมาตามที่เค้าอยากได้ เพราะอย่างไนท์เดย์คราวนี้ ก็มีช่างภาพฝรั่งหลายคนที่ใช้คอมแพ็คถ่ายภาพงานนั้นแสดงว่ามีเค้าต้องดีมาก ผมก็เป็นหนึ่งในช่างภาพนั้น

เพราะฉะนั้นในส่วนของอุปกรณ์ ผมว่าเอาเท่าที่จำเป็น โดยเฉพาะขาตั้งนี่สำคัญมาก คือ ถ้าจะพก ก็ควรต้องพกขาตั้งที่เป็นไฟเบอร์ไป เพราะมันเบามาก แล้วก็พยายามถ่ายเยอะ แล้วก็ดูรูปให้เยอะ โดยเฉพาะอย่างยิ่งตอนนี้โลกของดิจิตอล เค้าจะได้เปรียบมาก มันเป็นยุคคอมพิวเตอร์ ถ้าเค้าจริงจังและเค้าจริงผมว่าเค้าจะไปได้ (วอ, สัมภาษณ์, 7 มกราคม 2551)

จากการวิเคราะห์การเลือกใช้อุปกรณ์การถ่ายภาพในฐานะ รสนิยม (taste) ของช่างภาพเชิงสุนทรีย์ะหว่างต้น เป็นสิ่งที่บอกได้ว่า วอ มีรูปแบบการสร้างความแตกต่าง (distinction) จากกลุ่มคนที่อยู่ในแวดวงอื่น (fields) ที่ไม่ได้เป็นช่างภาพอาชีพอย่างเห็นได้ชัด

โดยหากเริ่มจากความหลากหลายของอุปกรณ์ทางการถ่ายภาพ ก็จะพบว่ามีความหลากหลายในอุปกรณ์การถ่ายภาพที่มีในครอบครอง ทั้งความหลากหลายในแง่ของประเภท/ขนาดของวัสดุที่ใช้บันทึกภาพ¹ ความหลากหลายของยี่ห้อ (brand) กล้องถ่ายภาพที่ล้วนแล้วแต่เป็นแบรนด์ชั้นนำของโลกที่นักถ่ายภาพทุกคนรู้จัก และให้การยอมรับ ทั้งแง่ของประสิทธิภาพตลอดจนราคาที่แพงระยับ ตลอดจนความหลากหลายในเชิงปริมาณที่มีมากมายจนนับไม่ถ้วนกว่า 60 ชิ้น ทั้งกล้องถ่ายภาพที่ถูกผลิตขึ้นเพื่อใช้ในการถ่ายภาพ และกล้องถ่ายภาพที่ถูกผลิตขึ้นในลักษณะเพื่อการสะสม (collection)

ความแตกต่างหลากหลายกันของอุปกรณ์การถ่ายภาพ ในฐานะเจ้าของปัจจัยการผลิตที่เขามิได้กล่าว สะท้อนให้เห็นได้ว่า รสนิยม ของ วอ ในการเลือกใช้อุปกรณ์ทางการถ่ายภาพนั้นมีลักษณะที่แตกต่างไปจากนักถ่ายภาพทั่ว ๆ ไป ที่ไม่ใช่ช่างภาพเชิงสุนทรีย์ะ อย่างเห็นได้ชัด ทั้งจำนวนชิ้นของอุปกรณ์ถ่ายภาพที่มีในครอบครอง ประสิทธิภาพตลอดจนสมรรถนะของกล้องถ่ายภาพแต่ละชนิด ราคาของอุปกรณ์ที่ต่อให้แพงเท่าใดก็ไม่เกี่ยง หากคุณภาพ ประสิทธิภาพของอุปกรณ์ดังกล่าวสามารถตอบสนองการใช้งานได้ ซึ่งนอกจากจะมีความแตกต่างในแง่ของการเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต/กล้องถ่ายภาพแล้ว ความแตกต่างในฐานะรสนิยมแบบฉบับของช่างภาพเชิงสุนทรีย์ะ วอ ก็คือ ความสามารถในการจัดการความรู้เกี่ยวกับการใช้กล้องถ่ายภาพ ดังประโยคที่ วอ ได้ให้สัมภาษณ์ไว้ในทำนองที่ว่า “ไม่ว่าจะเป็นกล้องชนิดใด เขาก็สามารถถ่ายภาพที่มีรูปแบบและคุณภาพได้” สิ่งต่าง ๆ ที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ล้วนแล้วแต่สะท้อนให้เห็นถึงวิถีคิดในเชิงสุนทรีย์ะทางการถ่ายภาพแทบที่ถือได้ว่ามีอิสระของการเลือกใช้แทบทั้งสิ้น

2. การตั้งค่าอุปกรณ์ที่ใช้

เนื่องจากภาพถ่ายทั้ง 7 ภาพที่นำมาวิเคราะห์ในครั้งนี้ ได้รับการบันทึกจากกล้องถ่ายภาพในระบบฟิล์ม ดังนั้นการตั้งค่าอุปกรณ์ที่ใช้ในการบันทึกภาพจึงเป็นเรื่องที่ วอ ให้ความสำคัญเป็นพิเศษ³ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คือ การเลือกใช้ฟิล์มและตั้งค่าความไวแสงของฟิล์ม การเลือกใช้เลนส์/

¹ กล้องขนาดฟิล์ม 35 มม. กล้องขนาดฟิล์ม 120 กล้องขนาดฟิล์ม 4 คูณ 5 กล้องถ่ายภาพแนวอนาสตาสายตาที่ใช้ฟิล์มม้วน ฯลฯ

² Canon, Nikon, Leica, Hasselblad, Olympus, Rolleiflex, Sinar ฯลฯ อีกมากมายหลายชนิด

³ แต่หากเป็นการบันทึก/ถ่ายภาพในระบบดิจิทัล การปรับ/การตั้งค่ากล้องถ่ายภาพจะมีลักษณะการปรับและควบคุมการทำงานได้ยืดหยุ่นมากกว่านี้ เช่น ในระบบการถ่ายแบบดิจิทัลสามารถที่จะปรับเปลี่ยนค่าความไวแสงได้ตลอดเวลา ไม่จำเป็นต้องตั้งค่าความไวแสงไว้ค่าเดียวเหมือนกับการถ่ายภาพด้วยระบบฟิล์ม

เลือกทางยาวโฟกัสของเลนส์¹ และการตั้งค่ารูรับแสงของเลนส์² การตั้งค่าความเร็วชัตเตอร์³ ซึ่งการตั้งค่าอุปกรณ์ถ่ายภาพด้วยระบบฟิล์มดังกล่าวจะต้องใช้ความระมัดระวังและความแม่นยำตลอดจนความชำนาญในเรื่องของการวัดแสง การจัดองค์ประกอบภาพเป็นอย่างมาก ทั้งนี้สืบเนื่องจากการถ่ายภาพในระบบฟิล์มนั้นไม่สามารถเรียกภาพกลับขึ้นมาดูเพื่อตรวจสอบ/แก้ไขภายหลังจากการกดชัตเตอร์ได้ (ถ่ายแล้วถ่ายเลย ถือเป็นอันเสร็จสิ้น รอที่จะส่งเข้าสู่กระบวนการล้างฟิล์มต่อไป) ซึ่งต่างกับการถ่ายภาพในระบบดิจิทัลที่สามารถเรียกภาพกลับขึ้นมาดูได้ทันทีภายหลังจากที่ถ่ายภาพเสร็จ และหากภาพที่ถ่ายไว้ไม่ดี ไม่สวย ไม่เป็นไปตามที่ใจต้องการก็สามารถแก้ไขด้วยการเริ่มถ่ายภาพกันใหม่ได้ในทันที

แต่สำหรับในกรณีของ วอ นั้น แม้เทคโนโลยีการถ่ายภาพด้วยระบบดิจิทัลจะเป็นที่แพร่หลายจนทำให้ใครต่อใครหลายคนเปลี่ยนมาใช้ระบบดังกล่าวกันอย่างมากมายแล้วก็ตามที่ วอ ก็ยังคงนำกล้องพร้อมกับฟิล์มสไลด์ติดตัวไปใช้ถ่ายภาพด้วยทุกครั้ง ด้วยเหตุผลที่ว่าฟิล์มสไลด์นั้นให้สีสันที่สดใส และอึดทนมากกว่า และที่สำคัญอัตราความเสี่ยงต่อความเสียหายที่จะเกิดขึ้นกับฟิล์มสไลด์ดังกล่าว ถือได้ว่าอยู่ในเกณฑ์ที่ต่ำมากเมื่อเทียบกับการบันทึกภาพในรูปแบบของไฟล์ดิจิทัล ที่มีความเสี่ยงต่อการสูญหายได้ตลอดเวลา การเลือกใช้ฟิล์มสไลด์ดังกล่าวในทัศนะของผู้วิจัยมองว่า เป็นเครื่องจำแนกความแตกต่าง (distinction) ระหว่างผู้ที่เปี่ยมมืออาชีพด้านการถ่ายภาพกับผู้ที่ไม่ได้เป็นมืออาชีพด้านการถ่ายภาพได้อย่างหนึ่ง

ดังนั้น ภาพถ่ายท่องเที่ยวอำเภอสังขละบุรีทั้ง 7 ภาพ ที่นำมาวิเคราะห์ในครั้งนี้จึงเป็นภาพถ่ายที่ วอ บันทึกไว้ด้วยฟิล์มสไลด์ จากกล้องถ่ายภาพชั้นนำหลายยี่ห้อ เช่น Leica R5, Leica R4, Leica R6.2, Canon EOS 5, Nikon FM 2 N ด้วยฝีมือทางด้านการถ่ายภาพของเขาเอง ในช่วงสมัยที่เทคโนโลยีการถ่ายภาพแบบดิจิทัลยังไม่แพร่หลายมากนัก

การตั้งค่าอุปกรณ์ของ วอ ดังกล่าวข้างต้น สามารถสะท้อนให้เห็นวิธีคิดที่อยู่ภายใต้กรอบวิธีคิดของการถ่ายภาพตามหลักวิชา/ศาสตร์ ทางด้านการถ่ายภาพ ที่ให้ความสำคัญกับเครื่องมือการถ่ายภาพในฐานะปัจจัยการผลิตภาพ ที่มีลักษณะแตกต่างจากผู้ที่ไม่เคยเข้ารับการอบรมด้านการถ่ายภาพได้ว่า ที่ต้องมีกฎเกณฑ์ มีครูที่ถ่ายทอดวิชา และที่สำคัญไปกว่านั้นเมื่อเขาเรียนรู้ความเป็นศาสตร์ด้านการถ่ายภาพจนเกิดความเข้าใจ และชำนาญในหลักพื้นฐานของการใช้อุปกรณ์ด้านการถ่ายแล้ว เขาก็สามารถที่จะประยุกต์ใช้ความรู้ทางด้านการถ่ายภาพควบคุม/ใช้

¹ เพื่อให้เกิดผลของภาพที่สมจริงหรือบิดเบือนไปจากความเป็นจริง

² เพื่อให้เกิดภาพในลักษณะชัดลึก ชัดตื้น

³ เพื่อให้เกิดผลของภาพแบบหยุดนิ่งหรือเคลื่อนไหว

งานอุปกรณ์ด้านการถ่ายภาพได้แทบทุกชนิด ไม่ว่าจะเป็นกล้องระดับมืออาชีพหรือมือสมัครเล่นที่เรียกกันโดยทั่วไปว่า กล้องคอมแพค หรือกล้องปัญญาอ่อนก็ตาม

ผมคิดว่าอุปกรณ์ก็มีส่วน แต่ไม่สำคัญทีเดียว แต่ที่สำคัญช่างภาพต้องสามารถเรียนรู้ประสบการณ์ และพื้นที่ท้องถิ่นที่เราไปถ่ายรูป มันเป็นอย่างไร และก็มีมุกกล้อง แสง เลนส์ กล้อง อุปกรณ์ ฟิสิกส์ก็มีส่วน ซึ่งจะเป็นอันดับท้าย ๆ แต่เราต้องเรียนรู้ถึงพื้นที่ที่เราจะไป มันจะง่ายกว่า เรารู้จักและเข้าใจมัน เราก็จะถ่ายทอดมันได้ มีกล้องมากแต่เราไม่รู้จัก ก็ถ่ายมาไม่ได้ ต้องเข้าไปรู้จักกับเขา รู้ว่าแสงตอนไหนจะดี จะไปช่วงไหนอันนี้สำคัญกว่า (วอ, สัมภาษณ์, 7 มกราคม 2551)

3. การเตรียมตัวก่อนการลงพื้นที่/สนามเพื่อการถ่ายภาพ

การเตรียมตัวก่อนลงสนามท่องเที่ยวเพื่อการถ่ายภาพนั้น ถือเป็นขั้นตอนสำคัญขั้นตอนหนึ่งที่ วอ ให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก ก่อนการลงพื้นที่เพื่อการถ่ายภาพ วอ จะต้องทำการบ้าน/หาข้อมูลเพื่อเตรียมตัว และเตรียมอุปกรณ์การถ่ายภาพด้วยตัวเองทุกครั้ง และเขามักจะได้รับความไว้วางใจจากกลุ่มเพื่อนฝูง¹ที่ร่วมเดินทาง²ไปด้วยกัน ให้เป็น “ไต้ฝุ่นใหญ่” สำหรับการเตรียมการเพื่อการท่องเที่ยวถ่ายภาพอยู่เสมอ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องที่พิก ค่าใช้จ่ายที่ต้องเตรียมไป โปรแกรมการเดินทาง ชุดเสื้อผ้าที่จะต้องนำติดตัวไป ฯลฯ

ก๊วนทีไปด้วยกัน ส่วนใหญ่รู้จักกัน แล้วก็ไปเที่ยวกันมา 10 กว่าปี คือ คนที่ไปเที่ยวกับเราเนี่ย เค้าไม่เคยถามโปรแกรมเราเลยว่ามีอะไรบ้าง เค้ามีหน้าที่จ่ายเงินอย่างเดียว ทุกคนบางที่ยังไม่รู้เลยว่าจะไปไหน ข้อมูลที่ผมเขียนส่งแพกซีให้เค้าก็มีเท่านั้นเอง เช่น เตรียมเงินเท่านั้น ไฮไลท์มีเท่านั้น... เค้าจะไม่ถามว่าวันไหนจะไปถ่ายอะไร (วอ, สัมภาษณ์, 7 มกราคม 2551)

¹ กลุ่มเพื่อนในสมาคมถ่ายภาพ และกลุ่มเพื่อนที่ทานข้าวร่วมกันทุกวันศุกร์ที่เรียกว่า “กลุ่มเพื่อนวันศุกร์” ที่นัดทานข้าวที่ร้านอาหารทะเลแถวสามย่านร่วมกันมาเกือบ 20 กว่าปี

² กลุ่มเพื่อนที่ร่วมเดินทางถ่ายภาพท่องเที่ยวไปกับ วอ นั้น ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มเพื่อนร่วมอุดมการณ์ที่มีใจรักทางด้านการถ่ายภาพ และร่วมเดินทางไปไหนต่อไหนด้วยกันเป็นเวลากว่า 10 ปี เรียกได้ว่าเป็นทั้งเพื่อนที่รู้จัก รู้ใจ และมอบความไว้วางใจให้กับ วอ จัดโปรแกรมท่องเที่ยว โดยไม่เคยซักถาม หรือสงสัยในเรื่องของค่าใช้จ่ายในการเดินทางท่องเที่ยว (จ่ายเงินอย่างเดียว) แต่อย่างใด

ตารางที่ 4.1

ตัวอย่างรายละเอียดก่อนการเดินทางที่ วอ พิมพ์ส่งให้กลุ่มเพื่อน
ที่ร่วมเดินทางไปด้วย ในช่วงวันที่ 1-9 กันยายน 2551

รายการ	รายละเอียดชี้แจง
ค่าทัวร์	US\$ 530/คน
พักเดี่ยวเพิ่ม	US\$ 150/คน
ค่าทัวร์รวม	ที่พัก 8 คืน อาหาร 3 มื้อต่อวัน ค่าบัตรชมการแสดงต่าง ๆ ค่านางแบบ
ค่าทัวร์ไม่รวม	ค่าใช้จ่ายส่วนตัว ค่าภาษีสนามบิน Rp. 100,000 (US\$ 12.00) ค่าโทรศัพท์ ค่าเครื่องบิน ค่าประกันชีวิต
อุปกรณ์ที่ต้องเตรียม	ผ้าใส่รอง 1 ผืน Sunscreen lotion SPE 30+ Camera Lens fish eye to 300 mm Flash with power ratio Tripod
Highlight	วันที่ 3 กันยายน Tanal-Lot Temple Festival วันที่ 7 กันยายน Negara Bull race

เมื่อสอบถามถึงข้อมูลที่จะต้องเตรียมก่อนการลงพื้นที่ถ่ายภาพ พบว่า ช่างภาพจะต้องรู้ว่าพื้นที่/สถานที่ที่จะลงไปถ่ายภาพนั้น มีอะไร/สิ่งใดให้ถ่าย โดยต้องรู้ให้ได้ต่อไปอีกว่า สิ่งที่จะให้ถ่ายนั้นควรจะถ่ายช่วงเวลาใดภาพถ่ายที่ได้ออกมาจึงจะสวย ยกตัวอย่างเช่น หากจะต้องถ่ายภาพ “บัว” จะต้องรู้ว่าพื้นที่ใดบ้างที่มีบัวให้ถ่าย และแต่ละพื้นที่นั้นมีบัวประเภทใด เมื่อทราบแล้วว่าจะไปที่ใด ก็จะต้องรู้ต่อไปอีกว่าช่วงเวลาใดที่เหมาะสมสำหรับการถ่ายบัวดังกล่าว เพราะช่วงเวลาในการถ่ายภาพที่ต่างกันย่อมทำให้การสื่ออารมณ์ความหมายในภาพถ่ายแตกต่างกันออกไปด้วย หรืออย่างในกรณีของการถ่ายภาพ “พระพุทธรูป” ผู้ถ่ายภาพก็ควรจะรู้ว่า สถานที่ที่จะไปถ่ายรูปนั้น มีข้อจำกัดของพื้นที่และช่วงเวลาอย่างไร ซึ่งการที่จะรู้ถึงข้อจำกัดของพื้นที่ดังกล่าวได้ ในบางครั้งจำเป็นจะต้องกลับไปค้นคว้าหาข้อมูลจากตำราเพิ่มเติม เพื่อที่จะได้รู้ว่าจะต้องวางแผนเตรียมการในการลงพื้นที่ถ่ายภาพนั้นอย่างไร ด้วยอุปกรณ์อะไรบ้าง

น้องรู้จักคำว่า โบสถ์สุโขทัยไหม? คนโบราณเค้าสร้างโบสถ์แบบไม่มีหน้าต่าง เพื่อจะบังคับแสง คือ คุณจะต้องรู้ ต้องเข้าใจว่า คนโบราณเค้ามีความมุ่งหมายในการสร้างแบบนั้นทำไม ยกตัวอย่างอย่างพระพุทธชินราช เค้าสร้างโบสถ์แบบไม่มีหน้าต่าง ก็เพื่อต้องการบังคับแสงสว่างจากภายนอก ตกกระทบพื้นของโบสถ์แล้วสะท้อนเข้าตัวองค์พระ พอเวลาเรายืนอยู่หน้าประตูพระอุโบสถ เราก็จะเห็นองค์พระพุทธชินราชโดดเด่นอยู่องค์เดียวเลย คือ การสร้างโบสถ์ของคนสุโขทัยเค้าจะลึกซึ้ง เพราะสมัยก่อน 700 กว่าปี มันคงยังไม่มีไฟฟ้ายังไม่มีอะไรมาก เค้าก็ต้องอาศัยแสงธรรมชาติให้พระเด่นที่สุด การที่เค้าไม่สร้างหรือไม่เปิดหน้าต่างก็เพราะเค้าต้องการบีบแสงให้ตกที่องค์พระ ให้องค์พระสวยโดดเด่นขึ้นมา...

ในหลักการถ่ายรูปก็เช่นกัน เราต้องไปตอนเช้า เพื่อแสงเช้าที่เข้าทางประตูโบสถ์จะได้สะท้อนไปที่องค์พระ แล้วองค์พระก็จะสวย แต่ถ้าคุณไปบ่ายหรือเย็น มันก็จะไม่สวย อันนี้คุณต้องรู้ คุณต้องค้นคว้าหาข้อมูลเพิ่มเติมเอา อย่างเราเนี่ยพอดูพระแล้วเราก็จะรู้ว่า ควรจะไปถ่ายตอนไหน ไปถ่ายตอนไหนหน้าท่านจะยิ้มไปตอนบ่ายหน้าจะดุ คือ คือ มันต้องรู้ไง คนไปถ่ายรูปมันต้องมีไอเดียก่อนที่จะไปถ่ายมันต้องดูแสงเป็น และต้องรู้ว่าโบสถ์เค้าคนสมัยก่อนสร้างมารับแสง เพราะสมัยสุโขทัย สมัยอยุธยามันก็ไม่มีแสงไฟอะไรเยอะมากมายอย่างนี้อยู่แล้ว ถูกไหมครับ เค้าก็เลยสร้างให้มีลักษณะบีบและบังคับทิศทางแสง คือ เค้าลึกซึ้ง แต่คนปัจจุบันไม่ลึกซึ้งไม่รู้ ก็ส่องอย่างเดียวเลย คือ ส่องแล้วหน้าท่านก็จะผิดเพี้ยนไป

โดยสรุปก็คือ การจะถ่ายภาพให้ออกมาดี มาสวยตามที่เราต้องการได้ ส่วนหนึ่งเราต้องอาศัยการค้นคว้าเพิ่มเติมเอา ด้วยการซักถามจากผู้รู้บ้าง จากหนังสือทาง

ประวัติศาสตร์บ้าง เช่น หนังสือเกี่ยวกับหลักการสร้างโบสถ์สมัยอยุธยาเป็นยังงั สมัยสุโขทัยเป็นยังงั สมัยอยุธยาที่แน่นอนเป็นเรือสำเภา ท้องจะตกลึงหนึ่ง สมัยสุโขทัย ก็จะเน้นในเรื่องการควบคุมทิศทางของแสง ซึ่งถ้าคนที่รู้เรื่องแสง และคนที่ถ่ายรูป เป็นจะรู้เลยว่าแสงเป็นปัจจัยสำคัญ อย่างผมเนี่ยตอนไปถ่ายพระพุทธชินราช ผม ไปมา 3 เทียว การได้ไปถ่ายมา 3 เทียว ทำให้ผมรู้เลยว่า แสงเข้าตอนเปิดโบสถ์ นั้นเป็นช่วงแสงที่สวยงามที่สุด ไปช่วงบ่ายก็ไม่สวย หน้าท่านจะเปลี่ยนไป แล้วถ้ายิ่ง ไปตอนหน้าเทศกาลที่มีคนมากกราบไหว้ มาจุตูปักกันเยอะ หน้าท่านก็จะยิ่งสวย เข้าไปใหญ่ (วอ, สัมภาษณ์, 7 มกราคม 2551)

เมื่อรู้ว่าจะถ่ายภาพอะไร ที่ไหน ช่วงเวลาใดแล้ว อีกขั้นตอนหนึ่งที่สำคัญไม่น้อยไปกว่ากันสำหรับสไตส์การถ่ายภาพของ วอ นั่นก็คือขั้นตอนของการติดต่อประสานงานกับเครือข่าย/คนในพื้นที่ที่มีความคุ้นเคยกับพื้นที่ที่จะลงไปถ่ายภาพนั้น เพื่อให้การถ่ายภาพเป็นไปด้วยความราบรื่น และปราศจากการรบกวนใด ๆ เพราะในบางครั้ง บางพื้นที่ที่ วอ ลงไปถ่ายภาพนั้นจัดได้ว่าเป็นพื้นที่ที่ วอ ไม่เคยลงไปถ่ายภาพมาก่อน ซึ่งหากต้องลงไปบุกเบิกเพื่อคลำหามุมสวยถ่ายภาพเอง ก็จะทำให้เสียเวลาและอาจไม่บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ตนเองต้องการ

ยกตัวอย่างเช่น การเดินทางท่องเที่ยวถ่ายภาพที่บาหลี่ สถานที่ที่ได้ชื่อว่าเป็นมรดกโลก ที่มีความงดงามเหมาะแก่การถ่ายภาพ และที่สำคัญเป็นสถานที่ที่ วอ ยังไม่เคยไปถ่ายภาพมาก่อน ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่จะต้องติดต่อประสานงานกับคนนำทาง ซึ่งในกรณีนี้ วอ ใช้วิธีติดต่อประสานงานกับเพื่อนชาวมาเลเซียที่เป็นนักถ่ายภาพ ให้ทำหน้าที่เป็นมัคคุเทศก์นำทางลงไปยังพื้นที่ที่มีความสวยงามที่เหมาะสมแก่การถ่ายภาพ ทั้งนี้เพื่อความสะดวกรวดเร็ว และได้ภาพตามที่ต้องการ

ไปบาหลี่ ก็เนื่องจากว่า การที่เรามีโอกาสออกท่องเที่ยว เราก็ต้องไปหาแหล่งใหม่ ๆ ที่เป็นมรดกโลกหรือว่าสิ่งที่สวยงาม หรือที่ที่ผมไม่เคยไป และสิ่งที่ไม่เคยไปเนี่ยมันจะยากมากที่เราจะต้องไปคลำเอง แต่ผมมีเพื่อนที่เป็นชาวมาเลเซียที่เค้ารู้จักผมดี เค้าเคยพาคนอื่นไปถ่ายตรงเนี่ยเยอะ เมื่อให้เค้าเป็นคนพาเนี่ยมันจะเร็ว เราไม่ต้องไปคลำเอง อันนี้ไปถึงได้รูปแน่นอน 8-9 วันนี้ได้เพียบเลย ทั้งรูปประกวด รูปประเพณี วัฒนธรรม เค้าก็จะบอกมาเลยว่า ต้องเตรียมอะไร ต้องเตรียมรองเท้าแตะ กระเป๋าใบเล็ก เพื่อให้มีความคล่องตัวในการเดินทาง ส่วนการเตรียมอะไรนั้นก็เพื่อเวลาตอนเข้าวัด เราจะได้ดูไม่แยกจากเค้ามาก รองเท้าแตะก็เช่นกัน เพราะต้องเข้าวัด ถ้าใส่ถุงเท้า มันต้องถอดเข้าถอดออกมันจะยุ่งมาก หรือบางทีรองเท้านายอีก ก็เสียตาย ทุกอย่างถ้าเรามีการเตรียมพร้อม โอกาสที่เราจะได้รูปดีก็มีเยอะ เพียงแต่

ขอให้เราอย่ารีบ ให้มีเวลา ยิ่งเราไป 9 วันอย่างเนี่ย โอกาสได้รูปมีเยอะ (วอ, สัมภาษณ์, 7 มกราคม 2551)

จะมีบ้างในบางครั้งที่ วอ ไม่มีโอกาสได้วางแผนการเตรียมตัวในการลงพื้นที่ถ่ายภาพ ซึ่งหากเป็นเช่นนั้นก็ต้องอาศัยประสบการณ์ที่สั่งสมมากับการถ่ายภาพ ตลอดจนไหวพริบ ปฏิภาณของช่างภาพในการแก้ไขปัญหาเป็นกรณี ๆ ไป เช่น หากการลงพื้นที่ถ่ายภาพโดยไม่ได้มีการเตรียมตัวไป แล้วยังได้ภาพไม่ถูกใจก็จะลงพื้นที่อีกครั้ง โดยอาศัยประสบการณ์จากการลงพื้นที่ถ่ายภาพในครั้งแรก นำมาปรับปรุงแก้ไขในการถ่ายภาพครั้งที่สอง

มีเหมือนกันที่ไม่ได้เตรียมตัวไปก่อน แต่ด้วยความที่เราถ่ายมาเยอะมาก มันเป็นเวลาสิบ ๆ ปี เราก็ไม่ได้ซีเรียสว่า ไปปั๊บครั้งเดียวแล้วต้องหวังว่าได้รูปดี ถึงแม้ยังไม่ได้รูปดี แต่ได้ไปเที่ยว ได้มีโอกาสพบปะกับเพื่อนฝูง ได้บรรยายภาคี ๆ ได้สูดอากาศดี ๆ ตื่นแต่เช้า ได้ไปคุยเฮฮากับเพื่อนฝูง ก็เป็นการให้รางวัลชีวิต ตลอดช่วงเวลาที่เราทำงานมา (วอ, สัมภาษณ์, 7 มกราคม 2551)

โดยสรุปแล้วการเตรียมตัวก่อนการลงพื้นที่/สนามของ วอ นั้น ถือได้ว่ามีเอกลักษณ์ที่โดดเด่นในแบบฉบับของความเป็นช่างภาพเชิงสุนทรีย์ที่อาจจะเหมือนหรือแตกต่าง (distinction) ไปจากกลุ่มช่างภาพหรือผู้ทำหน้าที่ถ่ายภาพที่เป็นนักท่องเที่ยวหรือคนในท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็น การให้ความใส่ใจกับการหาข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นมรดกโลกที่มีความงดงาม เหมาะแก่การถ่ายภาพ การติดต่อประสานงานกับเครือข่ายเพื่อนฝูง (network) ในฐานะคนนำทาง (guide) เพื่อให้ได้ตำแหน่ง/จุดของการถ่ายภาพที่มีความงดงาม การจัดโปรแกรมการเดินทางท่องเที่ยวถ่ายภาพด้วยตนเอง การเตรียมอุปกรณ์ถ่ายภาพและเครื่องแต่งกายที่สอดคล้องกับภูมิประเทศ/สถานที่ที่จะต้องเดินทางไปจากข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวที่หามา ฯลฯ

สิ่งต่าง ๆ ที่กล่าวมาข้างต้นนี้ ถือเป็นสิ่งไม่ธรรมดาสำหรับนักท่องเที่ยว หรือช่างภาพโดยทั่วไป และที่สำคัญยิ่งไปกว่านั้นการเตรียมตัวก่อนการลงพื้นที่ดังกล่าว เป็นสิ่งที่บอกเราได้ว่าการได้มาของภาพถ่ายท่องเที่ยวที่มีความงดงามนั้น ไม่ใช่เรื่องบังเอิญของช่างภาพที่บังเอิญเดินทางไปพบเห็นสถานที่ พบเห็นประเพณีวัฒนธรรม หรือพบเห็นสิ่งใด ๆ ก็ตาม แล้วก็ยกกล้องที่บังเอิญมีอยู่ในมือนั้นบันทึกภาพออกมา ตรงกันข้ามการเตรียมการก่อนลงพื้นที่/สนามของการถ่ายภาพนั้น ล้วนแล้วแต่เป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นว่ากระบวนการถ่ายภาพของช่างภาพเชิงสุนทรีย์นั้น ล้วนแล้วแต่เป็นเรื่องของการเข้าไปเตรียมการ การเข้าไปจัดการกับสิ่ง/สถานที่ต่าง ๆ ที่จะทำการถ่ายภาพแทบทั้งสิ้น

4. การแสดงออกในขณะถ่ายภาพ

เป็นอีกขั้นหนึ่งที่สามารถที่จะจำแนกให้เห็นคุณลักษณะหรือฮาบิทัส (habitus) ของความเป็นช่างภาพเชิงสุนทรียะที่มีลักษณะแตกต่างไปจากช่างภาพ/ผู้ที่ทำหน้าที่ถ่ายภาพกลุ่มอื่น ๆ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

- การแต่งกายและการจัดระเบียบร่างกายในขณะถ่ายภาพ

การแต่งกายโดยภาพรวมของ วอ นั้นพบว่า แต่งกายด้วยชุดที่สุภาพ แลดูสะอาดเรียบร้อย เสื้อผ้าที่ วอ สวมใส่หากไม่ใช่ชุดทำงานประเภทเสื้อเชิ้ตแขนสั้น กางเกงทำงาน (slack) ขาวยาวแล้ว ก็จะเป็นชุดลำลอง เสื้อโปโล แขนสั้น กางเกงขาวยาว หรือในบางครั้งอาจเป็นกางเกงยีนส์ ส่วนรองเท้าที่สวมใส่นั้น หากไม่ใช่เป็นงานพิธีการที่เป็นทางการก็จะเป็นรองเท้าผ้าใบสวมใส่สบาย แต่หากเป็นงานพิธีการก็จะเป็นรองเท้าหนัง พร้อมด้วยเสื้อแจ็คเก็ตสวมใส่ภายนอกอีกชั้นหนึ่ง

ในทัศนะของผู้วิจัยมองว่า การแต่งกายโดยภาพรวมของเขานั้น มองเพียงผิวเผินจะมีลักษณะเหมือนกับการแต่งกายของคนทำงานเป็นหลงจู้ หรือผู้จัดการร้านค้า จะมีข้อแตกต่างจากหลงจู้ในสมัยก่อนก็ตรงที่ว่า ความเป็นหลงจู้ของ วอ นั้น มีลักษณะของความเป็นคนทันสมัย/อินเตอร์นด์ เช่น จากการสังเกตของผู้วิจัยในขณะพูดคุยสัมภาษณ์ วอ นั้น วอ จะใส่หูฟัง (Bluetooth) แบบไร้สายแบบติดหูอยู่ตลอดเวลา นั้นย่อมเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงลักษณะของการทำงานในเชิงธุรกิจที่จะต้องเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและต้องติดต่อลูกค้าอยู่ตลอดเวลา แต่เมื่อใดก็ตามที่เขาก้าวเข้าสู่โลกของการถ่ายภาพเขาก็จะจดจ่อและให้ความสำคัญกับการถ่ายภาพแต่เพียงอย่างเดียวโดยไม่สนใจกับการติดต่อสื่อสารใดจากโลกภายนอกทั้งสิ้น¹ และนี่ก็คือรูปแบบของการต่อรองกับวิธีคิดในเชิงพาณิชย์ของ วอ ในฐานะที่เป็นผู้จัดการร้านค้าขายอุปกรณ์การถ่ายภาพ ซึ่งในทัศนะของผู้วิจัยเชื่อว่า หาก วอ ไม่ใช่ผู้จัดการร้านค้า หรือเป็นผู้ที่มีความรู้ มีชื่อเสียงทางด้านการถ่ายภาพแล้ว อำนาจที่จะใช้ในการต่อรองระหว่างโลกส่วนตัว (ใจรักด้านการถ่ายภาพ) กับโลกของการทำงานคงไม่ได้มากเช่นนี้ เช่น หากไม่ใช่ผู้จัดการร้านก็คงไม่สามารถแต่งกายได้ตามที่ตนเองต้องการได้ หรือหากไม่ใช่ผู้จัดการร้านก็คงไม่สามารถที่จะทำงานแล้วออกเดินทางท่องเที่ยวไปไหนต่อไหนตามที่ใจตนเองต้องการได้เป็นต้น

¹ ดังข้อความตอนหนึ่งที่เขาให้สัมภาษณ์ไว้ในหนังสือ A day volume 8 number 92 april 2008 น. 89 ว่า "...เราอยากจะเดินทางพักผ่อนและปล่อยภาระงานที่เครียด ๆ ทิ้งไป ถึงตอนนั้นเราก็ออกกล้อง ไม่มีเรื่องไร้สาระ ปิดโทรศัพท์เลย ถึงแม้เราไม่ใช่คนมีดั่งค์แต่ก็มีความสุขกว่าคนมีดั่งค์อีกเยอะที่เราไม่มีโอกาสแบบเรา"

- การดูทิศทางแสง และการวัดแสง

เป็นสิ่งที่ วอ ให้ความสำคัญและพิถีพิถันในการถ่ายภาพทุกครั้ง เพราะสภาพและทิศทางของแสงที่ต่างกัน ย่อมทำให้การสื่ออารมณ์ ความหมาย ความรู้สึก ตลอดจนบรรยากาศในภาพที่นำเสนอมีความแตกต่างกันออกไปด้วย เช่น การถ่ายพระพักตร์ของพระพุทธรูป การถ่ายดอกบัว เป็นต้น

ด้วยเหตุนี้การแสดงออกของ วอ ในขณะการถ่ายภาพของเขาจึงเป็นไปอย่างใจเย็น ไม่รีบร้อน และเผื่อเวลาให้สำหรับการถ่ายภาพอยู่เสมอ จนถึงขนาดที่เรียกว่า หากช่วงที่เดินทางไปถ่ายภาพนั้น สภาพและทิศทางของแสงไม่ดี ไม่เป็นไปตามที่เขาต้องการ เขาก็จะทำแค่เพียงบันทึกภาพในช่วงนั้นเอาไว้ แล้วก็เดินทางมาถ่ายใหม่ในวันถัดไปหรือในวันที่สภาพแสง/สภาพดินฟ้าอากาศเป็นใจ แม้จะต้องลงทุนกับการเดินทางกลับไปกลับมาหลายครั้งก็ตาม

- การรอจังหวะ

เป็นขั้นตอนที่สำคัญอีกขั้นตอนหนึ่งที่ วอ ให้ความสำคัญ การรอจังหวะในที่นี้ยังหมายถึงความรวมไปถึงการรอจังหวะให้สิ่งต่าง ๆ ที่ได้เตรียมไว้ (คน สัตว์ สิ่งของ สถานที่) เคลื่อนที่เข้าสู่ตำแหน่งของการถ่ายภาพ/กรอบภาพ (frame) ที่กำหนดไว้ ซึ่งในความคิดของ วอ นั้น การเข้าไปจัดกระทำกับสิ่งต่าง ๆ หรือที่คนส่วนใหญ่เรียกกันว่า การจัดฉาก (setting) นั้น ไม่ได้เป็นสิ่งเลวร้ายหรือเสียหายแต่อย่างใดสำหรับการถ่ายภาพ ที่สำคัญกลับเป็นสิ่งที่จำเป็นที่จะต้องจัดกระทำเพื่อให้ภาพถ่ายที่ได้ออกมา มีเนื้อหาตลอดจนเรื่องราวที่ต้องการสื่อความหมายได้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์ ซึ่งลักษณะของการจัดกระทำในขณะที่ถ่ายภาพดังกล่าวเป็นสิ่งที่คนในแวดวงช่างภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งช่างภาพสายประกวดกระทำกันอยู่เป็นเรื่องปกติอยู่แล้ว

เวลาเราถ่ายบัว เราสามารถสร้างภาพด้วยการเติมน้ำลงไปใอ่างบัว เอาไม้เขี่ยไม่ให้ใบของบัวมันบังกัน หรือว่าจะฉีดน้ำพ่นใบที่มันสกปรกให้มันดูสะอาด เราก็สามารถสร้างได้ คือ การทำอย่างมันไม่ได้เป็นเรื่องเสียหาย หรืออย่างภาพเด็กผู้หญิงมุสลิมที่ผมถ่ายส่งประกวดของบริษัทเหล่า Ballentine เมื่อปี 1990 แล้วได้รางวัลชนะเลิศ ได้ตัวเครื่องบินเที่ยวรอบโลก 2 ที่นั่ง รูปนั้นเวลาถ่ายผมก็บอกให้เด็กผู้หญิงมุสลิมคนนั้นหันหน้ากลับมา คือ ที่มาของรูปนั้นมาจากตอนที่ผมได้รับเชิญให้ไปบรรยายที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่ยะลา แล้วพอดีผมมีเพื่อนมุสลิมยะเยะ ก็เลยบอกเพื่อนไปว่า “อยากจะถ่ายเด็กมุสลิม” คำนี้ก็เลยพาไปถ่ายที่โรงเรียนแห่งหนึ่ง ประมาณชั้น ป.2 หรือ ป.3 อะไรประมาณนั้นเดี๋ยวนี้คงแต่งงานหมดแล้วที่ผมถ่าย พอดีกับจังหวะที่อาจารย์ไม่มาสอน ก็เลยขอให้ช่วยพาเด็กไปที่มัสยิดกลางยะลา แล้วก็บอกให้เด็กช่วยหันหน้ากลับมา

เพื่อที่ผมจะได้ถ่ายรูปนี้ ตอนนั้นถ่ายโดยตั้งกล้องบนสามขา ใช้แสงธรรมชาติ เด็กคนที่หันมา ก็เป็นเด็กที่ผมเลือกไว้ ที่เลือกเด็กคนนี้เนื่องจากว่า มีผิวเข้ม ตาคม ยิ้มสวย คือ ต้องเลือกคนผิวเข้ม คือ ถ้าขาว ๆ มันก็ไม่สวย คือ มันจะไปแย่งกับภาพ (วอ, สัมภาษณ์, 7 มกราคม 2551)

มองในแง่การจัดการหรือไม่จัดการจึงไม่ใช่ประเด็นที่จะต้องมานั่งถกเถียงกันอีกต่อไป สำหรับคนในแวดวงช่างภาพเชิงสุนทรีย์ะ หากแต่ประเด็นที่น่าสนใจและถือได้ว่าเป็นสิ่งที่ท้าทายการทำงานของช่างภาพในเชิงสุนทรีย์ะก็คือ ทำอย่างไรที่จะทำให้การจัดการหรือการจัดกระทำในครั้งนั้น ๆ สำเร็จลุล่วงเป็นไปตามที่ช่างภาพต้องการ คือ ความแนบเนียน และเสมือนจริงดูราวกับว่าสรรพสิ่งที่อยู่ในภาพถ่ายเหล่านั้นมีลักษณะคงอยู่ตามสภาวะการณ์/เป็นไปตามธรรมชาติของมันเช่นนั้นอยู่แล้ว และหากเป็นเช่นนั้นจริงในทัศนะของผู้วิจยมองว่าเอกลักษณ์ทางด้านรสนิยมของช่างภาพเชิงสุนทรีย์ะประการหนึ่งนั้น น่าจะเป็นในเรื่องของการประดิษฐ์/การเข้าไปออกแบบ (design) จัดการกับวัตถุ/สิ่งของต่างที่จะถ่ายภาพ ให้มีลักษณะไกลออกไปจากความเป็นธรรมชาติที่แท้จริง

5. กระบวนการหลังการถ่ายภาพ

เนื่องจากกล้องถ่ายภาพที่ วอ ใช้โดยส่วนใหญ่ยังคงเป็นกล้องถ่ายภาพในระบบฟิล์มอยู่ ดังนั้นกระบวนการหลังการถ่ายภาพจึงเกิดขึ้นในลักษณะของการส่งฟิล์มไปยังแล็บ (Lab) เพื่อทำการล้างฟิล์มสไลด์ที่ไปถ่ายภาพมา โดยเมื่อกระบวนการล้างฟิล์มเสร็จสิ้นลงแล้ว วอ ก็จะทำการศึกษาฟิล์มสไลด์ที่ถ่ายมาเหล่านั้น เพื่อจำแนกแยกแยะจัดเก็บและจัดบันทึกรายละเอียดตามประเภทของภาพที่ถ่ายมา เช่น จำแนกเป็นภาพที่สามารถส่งเข้าประกวด จำแนกเป็นภาพที่มีลักษณะบันทึกเหตุการณ์ จำแนกเป็นภาพที่จะนำไปจัดทำเป็นหนังสือ ฯลฯ

ภายหลังที่จำแนกแยกแยะประเภทของภาพแล้ว วอ จะทำการบันทึกลงในสมุดบันทึกด้วยลายมือของตัวเองอย่างละเอียด พร้อมทั้งประเมินข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้นจากการลงพื้นที่ถ่ายภาพในครั้งนั้น เพื่อนำข้อผิดพลาดดังกล่าวมาใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับการลงพื้นที่ถ่ายภาพในครั้งถัดไป

บ้านเราข้อเสียไม่เหมือนฝรั่ง คือ ไม่มีการเก็บประวัติศาสตร์ที่ดี ไม่มีการบันทึกเป็นสถิติ การเก็บสถิติ ก็คือ การเก็บประวัติศาสตร์ให้คนรุ่นหลังได้รู้ อย่างผมที่เล่นส่งภาพเข้าประกวดที่อเมริกาผมเก็บสถิติไว้หมด ว่าเราได้ท็อปเท็นกี่ครั้ง ปีไหนได้รางวัลเท่าไร ถ้าเรามีสถิติ เราก็จะรู้จุดบกพร่องของเราไปในตัวด้วย อย่างถ่ายบัว

¹ เช่น การถ่ายภาพบุคคล ก็จะต้องมีการบอกกล่าว ขออนุญาตอย่างเป็นทางการ

อย่างเนี่ย คุณถ่ายมามุมนี้ มันก็ไม่ได้เรื่อง แต่พอคุณจดสถิติ แล้วเอาสถิติมาดู คุณก็จะรู้ว่า อ้อ ควรมาเวลานี้นะ หกโมงครึ่งแสงถึงจะดี จะสวยกว่าตอนเจ็ดโมง ที่นี้คุณก็เริ่มรู้แล้วละสิ ผมถึงอยากบอกทุกคนว่า พยายามจดบันทึกของเล็ก ๆ น้อย ๆ อย่างผมเนี่ยจดไว้ในสมุดบันทึกเลย อย่างน้อยเล่มหนึ่งก็อยู่ได้เป็นสิบกว่าปี ผมจดหมด เช่น ผมไปบรรยาย ไปสอน ไปประกวด ได้รางวัลที่ไหน ค่าใช้จ่ายเท่าไร (วอ, สัมภาษณ์, 7 มกราคม 2551)

เมื่อขั้นตอนของการบันทึกภาพ และการเก็บสำรองข้อมูลภาพถ่ายเสร็จสิ้น ก็จะเข้าสู่กระบวนการตกแต่งภาพ ซึ่งกระบวนการในการตกแต่งภาพนั้นทำได้ใน 2 ลักษณะ คือ การตกแต่งภาพที่ทำในห้องมืด การตกแต่งภาพที่ทำจากโปรแกรมแต่งภาพในคอมพิวเตอร์¹

ทั้งนี้ไม่ว่าจะมีขั้นตอนของการตกแต่งภาพเกิดขึ้นหรือไม่ก็ตาม² ในช่วงแรก ๆ ของการถ่ายภาพ โดยส่วนใหญ่แล้ว วอ จะนำภาพที่ตนเองถ่ายหรือตกแต่งภาพแล้วนั้นไปสอบถามอาจารย์ หรือผู้ที่มีความรู้ด้านการถ่ายภาพและการแต่งภาพ เพื่อขอคำชี้แนะตลอดจนคำวิพากษ์วิจารณ์ เพื่อนำมาใช้ในการปรับปรุงแก้ไขการถ่ายภาพและภาพถ่ายให้ดียิ่งขึ้นในโอกาสต่อไป

เวลาเมื่ออะไรสงสัยเราก็จะเรียนถามรุ่นพี่ที่เค้ามีความรู้ อย่างเช่น ลุงชวนะ จามรมาน คุณลุงไพบูลย์ ศิลปะงานเลิศ อย่างลุงชวนะเค้าประกวดต่างประเทศมานาน เราก็ถามท่านเค้าถึงวิธีการส่งรูปประกวดต่างประเทศ หรืออย่างคุณยรรยง โอฬาระชิน ศิลปินแห่งชาติ คุณจีแสง แซ่หว่อง ซึ่งเก่งด้านห้องมืด เราก็ถามเค้าเรื่องเกี่ยวกับการทำงาน การล้าง-อัดภาพในห้องมืด แล้วก็มีโอกาสได้ไปดูเค้าทำ เพราะการที่ได้ถามและเข้าไปดูเป็นการทำให้เราเป็นเรวยิ่งขึ้น แล้วก็เคยไปดูตอนท่านทำรูปที่เราถ่ายด้วย เพราะเราอยากรู้ว่า รูปที่เราถ่ายนี้ ส่งให้ระดับปรมาจารย์ทำแล้วเนี่ย ผลมันเป็นอย่างไร ผลก็คือ เค้าก็ทำได้เนี่ยบจริง ๆ (วอ, สัมภาษณ์, 7 มกราคม 2551)

โดยในขั้นตอนสุดท้ายภายหลังจากกระบวนการผลิตภาพถ่ายเสร็จสิ้นลง ได้ภาพถ่ายตามที่ต้องการแล้ว วอ ก็ทำการตัดสินใจอีกครั้งว่าจะนำภาพถ่ายไปส่งเข้าประกวด หรือจะนำภาพถ่ายมาจัดพิมพ์ทำเป็นหนังสือภาพเพื่อเป็นบันทึกทางประวัติศาสตร์ให้แก่อนุชนคนรุ่นหลังได้มีหลักฐานทางประวัติศาสตร์ใช้อ้างอิงสืบไป เฉกเช่นเดียวกับภาพถ่ายท่องเที่ยวอำเภอสังขละบุรีทั้ง 8 ภาพ ที่

¹ ในทัศนะของ วอ มองว่าการเข้ามาของเทคโนโลยีดังกล่าวช่วยแบ่งเบาภาระและขั้นตอนของการทำงานในห้องมืดลงไปอย่างมาก

² การตกแต่งภาพด้วยคอมพิวเตอร์ หรือการตกแต่งภาพในห้องมืด อาจไม่เกิดขึ้นเลยในกรณีที่ภาพถ่ายที่ถ่ายมานั้นมีความสมบูรณ์ ลงตัวและเป็นไปตามความต้องการของช่างภาพ

นำมาวิเคราะห์ในครั้งนี้ ที่ล้วนแล้วแต่เป็นภาพถ่ายที่เคยผ่านการจัดแสดงในประเทศและระดับนานาชาติ ตลอดช่วงระยะเวลา 15 ปีที่ผ่านมา โดยภาพถ่ายทั้ง 8 ภาพเป็นหนึ่งในหลาย ๆ ภาพถ่ายที่ถูกรวบรวมอยู่ในหนังสือภาพที่มีชื่อว่า “สุขสนุกกับการถ่ายภาพทั้งสิ้น” (วรรณทน รัชวาลทิพากร, 2548, น. 153)

ภาพที่ 4.16

“สัญจรเหนือวารี” และ “Water & Life”

“สัญจรเหนือวารี”

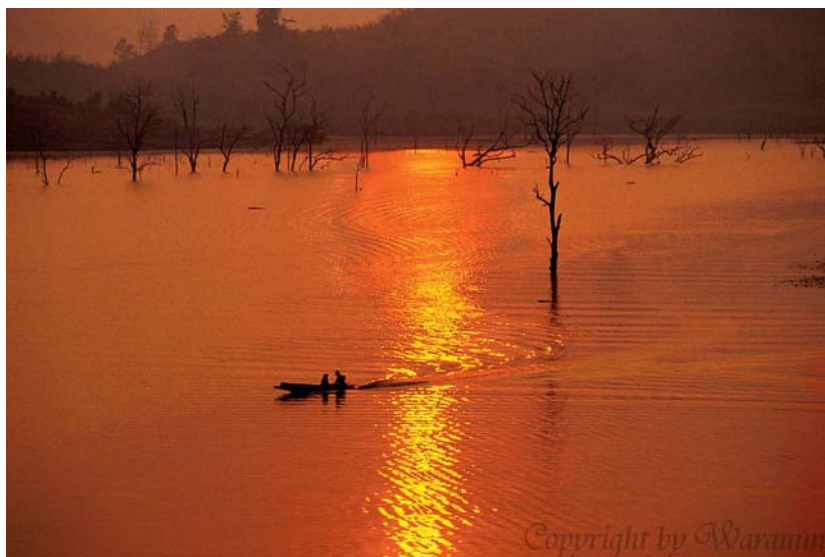
“Water & Life”

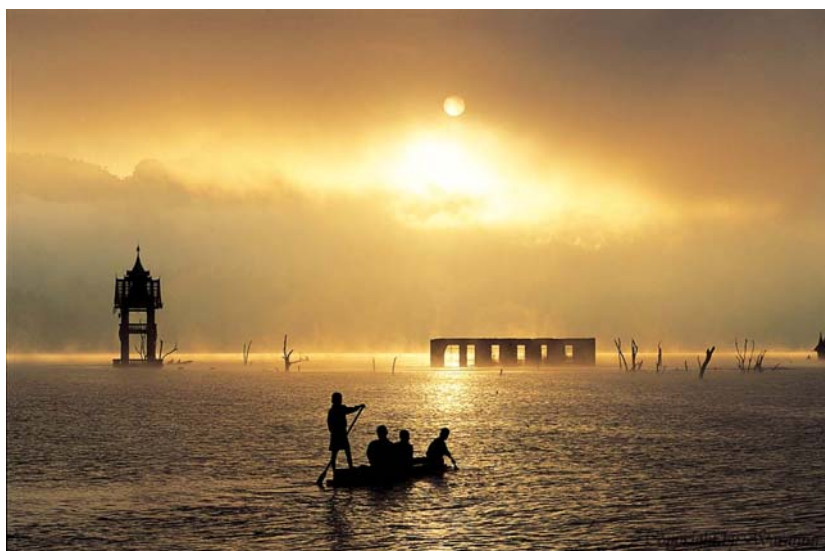
หมายเหตุ: ภาพถ่ายท่องเที่ยว อ.สังขละบุรี จ.กาญจนบุรี ถ่ายภาพและคัดเลือกภาพ โดย วรรณทน รัชวาลทิพากร ช่างภาพอันดับ 1 ของโลก ประเภทภาพถ่ายท่องเที่ยว จากสมาคมถ่ายภาพแห่งประเทศไทย

ภาพที่ 4.17
 “เส้นสายยามเช้า” และ “อดีตแห่งความทรงจำ”

“เส้นสายยามเช้า”

“อดีตแห่งความทรงจำ”

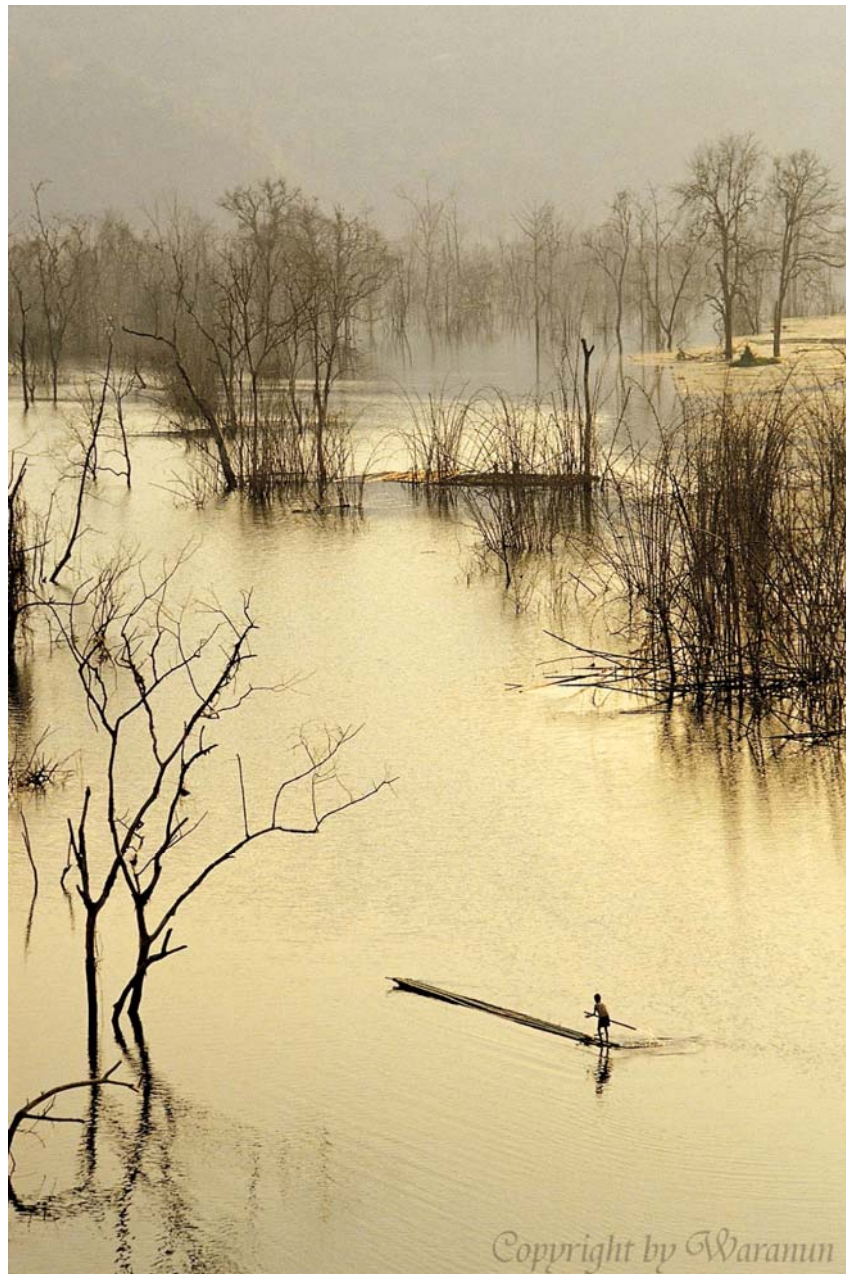
หมายเหตุ: ภาพถ่ายท่องเที่ยว อ.สังขละบุรี จ.กาญจนบุรี ถ่ายภาพและคัดเลือกภาพ โดย วรรณพันธ์ ชัชวาลทิพากร ช่างภาพอันดับ 1 ของโลก ประเภทภาพถ่ายท่องเที่ยว จากสมาคมถ่ายภาพแห่งประเทศไทย

ภาพที่ 4.18
“เส้นทางสัญจร”

หมายเหตุ: ภาพถ่ายท้องเที่ยว อ.สังขละบุรี จ.กาญจนบุรี ถ่ายภาพและคัดเลือกภาพ โดย วรรณนที
ชัชวาลทิพากร ช่างภาพอันดับ 1 ของโลก ประเภทภาพถ่ายท้องเที่ยว จากสมาคมถ่ายภาพแห่งประเทศไทย

ภาพที่ 4.19
“ซอกกาเลีย”

หมายเหตุ: ภาพถ่ายท้องเที่ยว อ.สังขละบุรี จ.กาญจนบุรี ถ่ายภาพและคัดเลือกภาพ โดย วรนนท์
ชัชวาลทิพากร ช่างภาพอันดับ 1 ของโลก ประเภทภาพถ่ายท้องเที่ยว จากสมาคมถ่ายภาพแห่งประเทศไทย

ภาพที่ 4.20
“เส้นทางชีวิต”

หมายเหตุ: ภาพถ่ายท่องเที่ยว อ.สังขละบุรี จ.กาญจนบุรี ถ่ายภาพและคัดเลือกภาพ โดย วรรณนที
ชัชวาลทิพากร ช่างภาพอันดับ 1 ของโลก ประเภทภาพถ่ายท่องเที่ยว จากสมาคมถ่ายภาพแห่งประเทศไทย

ภาพที่ 4.21
“สะพานอุตตะมานุสรณ์”

หมายเหตุ: ภาพถ่ายท่องเที่ยว อ.สังขละบุรี จ.กาญจนบุรี ถ่ายภาพและคัดเลือกภาพ โดย วรนนท์
ชัชวาลทิพากร ช่างภาพอันดับ 1 ของโลก ประเภทภาพถ่ายท่องเที่ยว จากสมาคมถ่ายภาพแห่งประเทศไทย

ภาพถ่ายท่องเที่ยวทั้ง 8 ภาพที่จะทำการวิเคราะห์ผ่านโครงสร้างการเล่าเรื่องในลำดับต่อไปนี้ ล้วนเป็นภาพถ่ายท่องเที่ยวที่เคยผ่านการจัดแสดงในประเทศและระดับนานาชาติ (วรันทน์ ชัชวาลทิพากร, 2548, น. 153) มาแล้วทั้งสิ้น ดังจะสังเกตได้จากการตั้งชื่อของภาพถ่ายซึ่งถือเป็นหนึ่งในเงื่อนไข/กติกาของการส่งภาพเข้าประกวด/การจัดแสดงภาพ

ทั้งนี้เมื่อมองโดยภาพรวมยังพบอีกว่า ภาพถ่ายดังกล่าวน่าจะถูกบันทึกไว้ในช่วงแรก ๆ ภายหลังจากที่โครงการสร้างเขื่อนเขาแหลมเสร็จสิ้นลงใหม่ ๆ (ช่วงหลังปี พ.ศ. 2527) ทั้งนี้โดยดูจากสภาพของต้นไม้ที่ยืนตายอยู่กลางผืนน้ำ อันเป็นผลสืบเนื่องจากการสร้างเขื่อนเก็บกักน้ำดังกล่าว ทำให้พื้นที่ทำกิน ผืนป่า และที่อยู่อาศัยส่วนใหญ่ซึ่งอยู่ในที่ที่ต่ำกว่าถูกน้ำท่วม ทำให้ชาวบ้าน (ชาวมอญพลัดถิ่น) ต้องอพยพย้ายถิ่นฐานไปตั้งบ้านเรือนในที่ที่สูงกว่า ส่วนพื้นที่ทำกินและผืนป่าที่เคยมีก็ค่อย ๆ ถูกน้ำท่วมยืนตายดังในภาพถ่าย (ภาพที่ 4.12 และ ภาพที่ 4.13) ที่ถูกนำเสนอไว้ข้างต้น

หลักฐานชิ้นสำคัญอีกชิ้นหนึ่งที่เป็นตัวบ่งบอกช่วงเวลาของการบันทึกภาพถ่ายดังกล่าวก็คือ สภาพของสะพานอุตตมะราชานุสรณ์¹ หรือที่เรียกกันโดยทั่วไปว่า สะพานมอญ ที่ปรากฏอยู่ในภาพถ่ายท่องเที่ยวของ วอ นั้น ยังมีลักษณะอยู่ในสภาพที่สมบูรณ์ พื้นไม้กระดานยังอยู่เต็มครบทุกแผ่น² และจุดเด่นสำคัญที่ถือเป็นเอกลักษณ์ของสะพานไม้ในฐานะภาพตัวแทนอำเภอสงขลาบุรีแห่งนี้ นั่นก็คือ “ความยาวและความคดเคี้ยวของสะพานไม้” (ภาพที่ 4.14) ที่สร้างขึ้นจากแรงงานชาวมอญ ที่บ่งบอกถึงความศรัทธาของคนมอญที่มีต่อหลวงพ่อบุญรอดได้เป็นอย่างดี

อย่างไรก็ตาม หากมองในแง่ของชุด รหัสความหมาย (code) ของการถ่ายภาพก็พบว่า ชุดรหัสความหมายที่ วอ ใช้ในการบันทึกภาพครั้งนี้ นั้น เป็นชุดความหมายในแบบฉบับของช่างภาพเชิงสุนทรียะที่เน้นการสื่อถึงอารมณ์ ความหมาย ความรู้สึกด้วยมุมแสง สี สัน บรรยากาศ มุมกล้อง ตลอดจนองค์ประกอบภาพที่แปลกสะดุดตา ตามแบบฉบับของการถ่ายภาพที่เรียกว่า การถ่ายภาพแบบพิศเจริญ คือ ดูแล้วเกิดความเพลิดเพลินจำเริญใจ เจริญหู เจริญตา ซึ่งหากใช้เกณฑ์การเล่าเรื่องมาทำการวิเคราะห์ภาพถ่ายข้างต้น ก็จะทำให้เข้าใจถึงรสนิยมของ วอ ใน

¹ ถือเป็นสะพานไม้ที่ยาวที่สุดในประเทศไทย มีความยาวถึง 850 เมตร สร้างข้ามลำน้ำของกาเลียสำหรับให้ประชาชนฝั่งตัวอำเภอสงขลาบุรีและฝั่งหมู่บ้านชาวมอญเดินข้ามสัญจรไปมา นอกจากนี้ บริเวณสะพานดังกล่าวยังเป็นจุดชมวิวที่จะมองเห็น 3 แม่น้ำ มาบรรจบกัน คือ แม่น้ำของกาเลีย แม่น้ำปาคี และแม่น้ำรันตี ไหลมารวมกันจึงเรียกว่า “สามประสบ”

² ปัจจุบันไม้กระดานบางแผ่นเริ่มที่ผุพัง และหลุดร่วงไปตามระยะเวลา

ฐานะช่างภาพเชิงสุนทรียะที่ถูกแสดงผ่านรูปแบบของการสื่อสารความหมายในภาพถ่ายท่องเที่ยวได้มากที่สุด

ความหมายที่ปรากฏในภาพถ่ายท่องเที่ยว: การสร้างความหมายผ่านโครงสร้างการเล่าเรื่อง

การวิเคราะห์ความหมายที่ปรากฏในภาพถ่ายท่องเที่ยวอำเภอสังขละบุรีในครั้งนี้นั้น จะทำการวิเคราะห์ผ่านองค์ประกอบการเล่าเรื่องในฐานะทุนความรู้/ทุนทางวัฒนธรรมที่ได้มาจากการสั่งสมทุนในช่วงวัยและในพื้นที่ทางสังคมย่อยต่าง ๆ การวิเคราะห์จะพิจารณาใน 3 ประเด็นหลัก คือ การจัดวางองค์ประกอบภาพ การสร้างแก่นเรื่อง และสิ่งต่าง ๆ / วัตถุที่ปรากฏในภาพ

การจัดวางองค์ประกอบภาพ

เทคนิคที่ใช้ในการจัดวางองค์ประกอบภาพที่ปรากฏให้เห็นในภาพถ่ายทั้ง 8 ภาพนี้นั้นถือได้ว่ามีรูปแบบที่แตกต่างหลากหลาย และถูกนำมาปรับใช้ให้เข้ากับภาพถ่ายท่องเที่ยวได้อย่างลงตัว เทคนิค/รูปแบบการจัดวางองค์ประกอบภาพที่ปรากฏให้เห็นในครั้งนี้ได้แก่

- การใช้หลักความสมดุล ทั้งสมดุลที่ซ้าย-ขวาเท่ากัน (ภาพ “สะพานอุตตมาอนุสรณ์”) และสมดุลที่ซ้าย-ขวาไม่เท่ากัน (ภาพ “สัจจรเหนือวารี”) เพื่อเน้นถึงสำคัญของสิ่งที่อยู่ในภาพผ่านน้ำหนักสมดุลที่น่าเสนอในภาพนั้น
- การใช้สัดส่วนเพื่อเปรียบเทียบของตั้งแต่ 2 อย่างขึ้นไป ทั้งในเรื่องของขนาด (ภาพ “เส้นทางสัจจร” “ชองกาเลีย”) เรื่องของจำนวนหรือปริมาณ (ภาพ “ชองกาเลีย”) และเรื่องของความเข้มอ่อนของสิ่งต่าง ๆ (ภาพ “เส้นทางสัจจร”) เพื่อต้องการสื่อให้เห็นถึงความยิ่งใหญ่ พร้อม ๆ ไปด้วยกับความต่ำต้อยไปในเวลาเดียวกัน
- การใช้ความกลมกลืน (ภาพ “สะพานอุตตมาอนุสรณ์” “ชองกาเลีย”) และความขัดแย้ง (ภาพ “อดีตแห่งความทรงจำ”) เพื่อการเรียกร้องความสนใจจากตัวภาพ เช่น ต้นไม้ หรือซากของวัตถุที่ยืนตายกับชีวิตที่ต้องดำเนินต่อไป
- การใช้กฎ 3 ส่วน (ภาพทุกภาพ) ภาพทุกภาพที่น่าเสนอข้างต้นล้วนแล้วแต่เป็นไปตามหลักของการจัดวางตำแหน่งของจุดสนใจของภาพตามหลักเกณฑ์ของ กฎสามส่วน (Rule of Thirds) ด้วยการวางตำแหน่งของจุดสนใจหรือสิ่งที่ต้องการสื่อความหมายลงในจุดตัดบนภาพตามการแบ่งเนื้อที่ในภาพตามแนวนอนและแนวตั้ง ซึ่งจะทำให้เกิดจุดตัดบนเนื้อที่ในภาพขึ้นและเมื่อวางสิ่งที่จะถ่ายไว้ตามจุดตัดดังกล่าว ก็จะทำให้การสื่อความหมายในภาพถ่ายมีความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น เช่น การก่อให้เกิดทิศทางความเคลื่อนไหวของวัตถุ (ภาพ “เส้นทางสัจจร” “สัจจรเหนือวารี” “ชองกาเลีย”)

- ใช้มุมกล้อง ภาพโดยส่วนใหญ่ถูกบันทึกไว้ด้วยมุมก้ม จะมีส่วนน้อยเท่านั้นที่เป็นภาพในระดับสายตา (ภาพ “เส้นทางชีวิต” “อดีตแห่งความทรงจำ”) การใช้มุมกล้องดังกล่าวเป็นการสะท้อนให้เห็นวิถีคิดของคนวงนอกที่มองเข้าไปยังสังคมของคนวงใน

- ใช้ระยะห่างของกล้องกับสิ่งที่ถ่าย ภาพถ่ายโดยส่วนใหญ่ถูกบันทึกด้วยเลนส์ถ่ายภาพระยะไกล (Telephoto Lens) ดังนั้นในการถ่ายภาพจึงอาจไม่มีความจำเป็นที่จะต้องเข้าใกล้ตัวแบบหรือตัววัตถุมากเหมือนกับการใช้เลนส์มุมกว้างที่ห้องสาร์ภาพ/มุมรับภาพที่กว้างกว่า (เวลาถ่ายภาพจึงต้องขยับเข้าใกล้สิ่งที่ถ่าย) ข้อดีของเลนส์ถ่ายภาพระยะไกลดังกล่าว ก็คือภาพที่ได้ออกมาจะดูเป็นธรรมชาติเนื่องจากตัวแบบหรือสิ่งที่ถ่ายนั้นไม่รู้ตัวว่ากำลังถูกบันทึกภาพ และผลจากการใช้เลนส์ถ่ายภาพระยะไกล ยังทำให้ตัวแบบหรือสิ่งที่ถ่ายภาพนั้นมีความโดดเด่นจากฉากหลัง หรือที่ศัพท์ทางการภาพเรียกว่า ภาพแบบชัดตื้น (ภาพ “เส้นทางชีวิต”) อีกด้วย

- ใช้การซ้ำ (ภาพ “ชองกาเลีย” “สะพานอุตตมะอนุสรณ์”) เพื่อเน้นย้ำถึงความสมบูรณ์เรียบของสิ่งที่ถ่าย และในขณะเดียวกันการซ้ำยังสามารถสื่อให้เห็นทิศทางและการเคลื่อนไหวของสิ่งที่ซ้ำอีกด้วย

- ใช้ความหลากหลาย (ภาพ “เจดีย์พุทธคยา”) ทั้งความหลากหลายในแง่ของชนิด/ประเภทของสิ่งที่ถ่ายภาพ เช่น ความหลากหลายของผู้คน ต่างเพศ ต่างวัย ความหลากหลายของสภาพแวดล้อมรอบ ๆ ช้าง เช่น วัด ยอ เรือ ต้นไม้

- ใช้ความลดหลั่น (ภาพ “เส้นทางชีวิต” “สัญญาเหนือวารี”) เพื่อชี้นำและสื่อให้เห็นความเคลื่อนไหวที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างไม่หยุดนิ่ง

- ใช้เอกภาพ (ภาพ “เส้นทางสัญญา” “เส้นทางชีวิต” “ชองกาเลีย” “สะพานอุตตมะอนุสรณ์”) เพื่อสื่อความหมายให้เห็นถึงความหนักแน่นมั่นคงของความหมายที่จะนำเสนอ

ในทัศนะของผู้วิจัย รสนิยมของช่างภาพเชิงสุนทรียะที่แสดงผ่านการจัดวางองค์ประกอบภาพของ วอ ผ่านภาพถ่ายท่องเที่ยวในครั้งนี้นั้น ถือได้ว่าเป็นไปตามหลักวิชาการของการถ่ายภาพอย่างเคร่งครัด ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของการใช้กฎ 3 ส่วน การใช้หลักความสมดุล การใช้หลักการของเอกภาพ ฯลฯ

มากยิ่งขึ้นไปกว่านั้น สิ่งที่ถือได้ว่าเป็นเอกลักษณ์ทางรสนิยมที่โดดเด่นของ วอ ก็คือ การรู้จักใช้กฎเกณฑ์ตลอดจนหลักวิชาการถ่ายภาพในเชิงเทคนิคมาประยุกต์ประกอบสร้างความหมายผ่านงานภาพถ่ายให้เกิดความงดงามในเชิงศิลปะ โดยเฉพาะอย่างยิ่งศิลปะแบบจีน ทั้งนี้หากพิจารณาโดยรวมแล้วจะพบว่า ภาพถ่ายทุกภาพของ วอ ที่นำเสนอมาข้างต้นนี้ จะมีลักษณะเหมือนภาพวาด/การวาดภาพด้วยพู่กันของจีน ซึ่งลักษณะของศิลปะแบบจีนดังกล่าว เป็นสิ่งที่ วอ ได้รับการซึมซับมาตั้งแต่เขายังเรียนหนังสืออยู่ที่โรงเรียนโกศลวิทยายนนั่นเอง

การสร้างแก่นเรื่อง (Theme)

การสร้างแก่นเรื่องที่ปรากฏในภาพถ่ายชุดนี้ เป็นการสร้างแก่นเรื่องผ่านทางสายตาของช่างภาพเชิงสุนทรีย์ะ ในฐานะคนนอกชุมชนที่มีอิสระในการถ่ายภาพ¹ กล่าวคือ การถ่ายภาพเป็นงานอดิเรก จะไปที่ไหน เมื่อไหร่ อย่างไร เวลาใดก็ได้ ดังนั้นการสื่อความหมายผ่านทางภาพถ่ายท่องเที่ยวดังกล่าวจึงไม่จำเป็นต้องยึดติดกับใบสั่งหรือความต้องการจากต้นสังกัดหรือวิธีคิดแบบวิชาชีพใด ๆ นอกเหนือไปจากชุดความรู้ทางด้านการถ่ายภาพและความต้องการของตัวช่างภาพเองที่มีอยู่ ซึ่งจากการวิเคราะห์แก่นเรื่อง/ความหมายหลักจากภาพถ่ายทั้ง 8 ภาพข้างต้น พบว่า สิ่งที่ผู้ถ่ายภาพต้องการนำเสนอผ่านภาพถ่ายทั้ง 8 ภาพ ข้างต้นก็คือ สภาพวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คน/ชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในพื้นที่นั้น ซึ่งในที่นี้ก็คือ ภาพวิถีชีวิตของคนมอญที่ดำเนินไปท่ามกลางขุนเขาและสายน้ำ ไม่ว่าจะเป็นการแบกของทูนบนหัว การเดินไปข้ามสะพานไม้ การสัญจรไปมาทางน้ำ การเล่นของเด็ก

ตัวละคร (Character) /วัตถุที่อยู่ในภาพ

จากการสังเกตประเภทของตัวละครที่ปรากฏอยู่ในภาพถ่ายชุดนี้นั้นพบว่า ตัวละครส่วนใหญ่ที่ถูกเลือกเข้าไปอยู่ในภาพถ่ายท่องเที่ยวชุดนี้นั้นมีลักษณะสอดคล้องไปกับแก่นเรื่องและบรรยากาศรอบ ๆ / องค์ประกอบที่ถูกประกอบสร้างขึ้นในภาพ เช่น หากในภาพมีบรรยากาศรอบ ๆ เป็นบ้านเรือนที่พักอาศัย ก็จะมีตัวละคร/วัตถุที่อยู่ในภาพเป็นกลุ่มคนในช่วงวัยต่าง ๆ เช่น เด็กผู้ใหญ่ทั้งชายและหญิง เสมือนหนึ่งเป็นตัวแทนของครัวเรือนที่ดำรงชีวิตอยู่ในพื้นที่นั้น (ภาพ

¹ อิสระทั้งต่อการเลือกสถานที่ที่จะเดินทางท่องเที่ยวถ่ายภาพ และอิสระต่อการเลือกหยิบอุปกรณ์ด้านการถ่ายภาพติดตัวลงไปด้วย ซึ่งความอิสระดังกล่าวผู้วิจัยเข้าใจว่าเป็น “อิสระทางกายภาพ” ที่ปรากฏต่อการรับรู้ของผู้คนภายนอกอันรวมถึงตัวผู้วิจัย แต่หากมองในอีกด้านหนึ่งผู้วิจัยกลับคิดว่า “อิสระทางความคิด” ของช่างภาพเชิงสุนทรีย์ะยังคงถูกครอบงำด้วยชุดวิธีการของการถ่ายภาพในเชิงหลักวิชาการที่เน้นความเป็นศาสตร์และศิลป์ของการถ่ายภาพอยู่ เช่น จะเดินทางไปเที่ยวทั้งทีก็ควรจะนำกล้องถ่ายภาพที่มีประสิทธิภาพดีพอที่จะตอบโจทย์การถ่ายภาพแบบสายประกวดได้ หรือจะเดินทางถ่ายภาพท่องเที่ยวทั้งนี้ก็ไม่ควรที่จะพลาดในเรื่องการเตรียม เตรียมการในด้านต่าง ๆ (เช่น การติดต่อเครือข่ายคนนำทางเพื่อให้ได้จุด/ตำแหน่งของการถ่ายภาพที่สวยงามที่สุด) โดยเฉพาะอย่างยิ่งอุปกรณ์เสริมด้านการถ่ายภาพ เช่น การเตรียมอุปกรณ์ให้วอร์ในกรณีที่ต้องการถ่ายภาพในถ้าที่ต้องการให้เห็นแสงแดดส่องผ่านรู/ช่องของผนังถ้ำ การตระเตรียมผู้คนเข้าฉากในภาพถ่าย ฯลฯ ความคิดดังกล่าวเป็นสิ่งที่ผู้วิจัยเข้าใจว่า ถึงแม้จะมีอิสระทางกายภาพแต่อิสระทางความคิดนั้นยังถูกครอบงำจากชุดวิธีคิดของการถ่ายภาพที่เป็นหลักการทางศาสตร์และศิลป์อยู่

“สัญจรเหนือวารี”) หรือ หากองค์ประกอบที่ปรากฏอยู่ในภาพเป็นภาพสะพานไม้ ตัวละคร/วัตถุที่อยู่ในภาพก็จะเป็นบุคคล 2-3 ประเภท เช่น เด็กกับขงเล่น (ภาพ “เส้นทางชีวิต”) ผู้ใหญ่ในวัยทำงาน (ภาพ “สะพานอุตตะมานุสรณ์”)

แต่ไม่ว่าจะเป็นตัวละครประเภทใด สิ่งหนึ่งที่ถือเป็นคุณลักษณะที่สำคัญของการถ่ายภาพในแนวสุนทรียะนี้ ก็คือ การเข้าไปจัดฉาก (setting) /เข้าไปจัดกระทำ (manipulate) กับตัวละคร/สิ่งต่าง ๆ ที่อยู่ในภาพ เช่น การคัดเลือกตัวบุคคล¹ ตลอดจนเสื้อผ้า หน้า ผม ของตัวละครที่จะเข้ามาอยู่ในภาพ การกำหนดมุขกล้องพร้อมกับจัดฉากไว้ล่วงหน้า รวมไปถึงการกำหนดตำแหน่งของตัวละครในภาพ การเพ้นหมึกแสงและการรอจังหวะของแสง ฯลฯ ด้วยเหตุนี้จึงไม่มีความบังเอิญของตัวละครใด ๆ ทั้งสิ้นสำหรับการถ่ายภาพในแนวสุนทรียะนี้

สิ่งต่าง ๆ ที่กล่าวมาข้างต้นนี้ ถือได้ว่าเป็นคุณลักษณะที่โดดเด่นสำหรับการถ่ายภาพในเชิงสุนทรียะ และที่สำคัญคนในแวดวงของการถ่ายภาพดังกล่าวถือว่าเป็นเรื่องปกติสำหรับการถ่ายภาพในแนวนี้ ทั้งนี้เพื่อให้ภาพที่ได้ออกมามีลักษณะที่สมบูรณ์ครบถ้วนทั้งในแง่ของการสื่อความหมาย/การตอบใจทวิหวัข้อของการประกวด ที่มีลักษณะเรียกร้องความครบถ้วนในทางองค์ประกอบศิลป์และองค์ประกอบภาพ มีเพียงสิ่งเดียวที่จะต้องพึงระวังสำหรับการถ่ายภาพในลักษณะนี้ก็คือ “จะต้องระวังไม่ให้เกิดการบิดเบือนไปจากความจริง จนคณะกรรมการตัดสินภาพจับโกหกได้” หรือบิดเบือนไปจากความเป็นจริงโดยไม่มีเค้าความจริงนั้นอยู่จนจะส่งผลก่อให้เกิดความเข้าใจผิดต่อกันขึ้นในสังคมได้ พูดในภาษาทั่ว ๆ ไปก็คือ “ภาพถ่ายที่ได้จะต้องดูแนบเนียนราวกับเกิดขึ้นอย่างเป็นธรรมชาติ” ช่างภาพทำหน้าที่เสมือนหนึ่งผู้เข้าไปบันทึกเพื่อที่จะสะท้อนภาพความเป็นจริงที่แท้จริงตามสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติในขณะนั้น

มองในแง่นี้จึงอาจสรุปคุณลักษณะ/เอกลักษณ์ทางด้านรสนิยมการถ่ายภาพของช่างภาพเชิงสุนทรียะได้ว่า รสนิยมด้านการถ่ายภาพของช่างภาพเชิงสุนทรียะนั้น เป็นรสนิยมที่มุ่งประกอบสร้างความหมายในเชิงศิลปะที่เน้นความงดงาม วิจิตรบรรจงในทุก ๆ รายละเอียดของภาพ เพื่อธำรงรักษาคุณค่าแห่งความเป็นศิลปะด้านภาพถ่ายเอาไว้ (art for art sake) แม้จะต้องเข้าไปจัดการ/ประดิษฐ์ กับธรรมชาติแวดล้อมในพื้นที่ถ่ายภาพเหล่านั้นก็ตาม

กล่าวโดยสรุปรสนิยมที่นำเสนอผ่านกระบวนการผลิตภาพถ่ายตลอดจนการสื่อสารความหมายดังกล่าวข้างต้น น่าจะพอเป็นสิ่งที่ทำให้เห็นถึงแนวโน้มความแตกต่าง (distinction) ทางด้านการใช้ชีวิตในฐานะของปัจเจกบุคคลที่อยู่ในแวดวงของความเป็นสุนทรียะทางด้านการถ่ายภาพได้ในระดับหนึ่งว่าในท้ายที่สุดแล้วรสนิยมที่ช่างภาพในกลุ่มแวดวงนี้ใช้เป็นเครื่องมือใน

¹ ในบางครั้งอาจต้อง จ้างตัวแบบ มาเข้าฉากเพื่อให้ได้ภาพที่มีความสมบูรณ์

การจำแนกความแตกต่าง (distinction) ก็คือ รสนิยมทางด้านศิลปะที่เน้นความงดงามในเชิงสุนทรีย์ (taste of art/aesthetics) ด้านการถ่ายภาพที่พวกเขาสามารถเข้าไปออกแบบ (design) ตกแต่ง จัดการเนรมิตกับทุกสิ่งทุกอย่างทั้งที่มีและไม่มีอยู่จริงในพื้นที่การท่องเที่ยวได้ราวกับ “เนรมิตเสกสรร ปั้นแต่งจากพระเจ้า” (I am God) โดยอาศัยความรู้ความสามารถตามหลักการในเชิงเทคนิคด้านการถ่ายภาพได้ตามที่พวกเขาต้องการ เช่น ความรู้ในเชิงเทคนิคด้านการถ่ายภาพ ความรู้ด้านองค์ประกอบศิลป์ องค์ประกอบภาพ ความรู้ด้านการตกแต่งภาพ เป็นต้น ซึ่งในทัศนะของผู้วิจัยเชื่อว่า รสนิยม/ความแตกต่างทางรูปแบบลีลาการใช้ชีวิตที่เกี่ยวข้องกับการสร้าง/การผลิต การครอบครอง การใช้วัตถุ (อุปกรณ์การถ่ายภาพ) ในการประกอบสร้างความหมายผ่านภาพถ่ายท่องเที่ยวต่าง ๆ ที่ได้นำเสนอมานี้ น่าจะมีบทบาทสำคัญในฐานะของการเป็นเครื่องมือของการธำรงรักษา วัฒนธรรมความแตกต่างระหว่างชนชั้นเอาไว้ ซึ่งนั่นย่อมหมายความว่า รสนิยมในฐานะเครื่องมือแห่งการธำรงรักษาวัฒนธรรมความแตกต่างทางชนชั้นดังกล่าวนั้น มีศักยภาพ/มีอำนาจทั้งต่อการสถาปนา การสร้างความชอบธรรม และการครอบงำเพื่อธำรงรักษาสถานภาพทางชนชั้น/พื้นที่เชิงศิลปะของตนซึ่งจะได้ชี้ให้เห็นในบทท้าย ๆ ของงานวิจัยชิ้นนี้ต่อไป